

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวเชิงนิเวศของคนไทยในอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ส่วนคือ

1. ความรู้เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย
  - 1.1 ประวัติอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย
  - 1.2 ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศ
  - 1.3 ลักษณะพืชพรรณและสัตว์ป่า
  - 1.4 สถานที่ท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย
  - 1.5 สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
  - 2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว
  - 2.2 นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว
  - 2.3 ปัจจัยจูงใจเลือกท่องเที่ยว
  - 2.4 บทบาทและความสำคัญของอุทยานแห่งชาติ
  - 2.5 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - 2.6 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
  - 2.7 พฤติกรรมการท่องเที่ยว
3. แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ
  - 3.1 ความหมายของการตัดสินใจ
  - 3.2 กระบวนการตัดสินใจ
  - 3.3 แนวคิดเกี่ยวกับเหตุจูงใจที่มีผลต่อการตัดสินใจ
4. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวเชิงนิเวศของคนไทยในอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย
  - 4.1 สถานที่ท่องเที่ยว
  - 4.2 การคมนาคม
  - 4.3 ความปลอดภัย
  - 4.4 สถานที่พัก
  - 4.5 ข้อมูลข่าวสาร

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ความรู้เกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย

1. ประวัติอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย

อุทยานแห่งชาติในประเทศไทย (2548, หน้า 7 - 8) กล่าวว่า อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่อยู่ในอำเภอเมืองเชียงใหม่และเป็นอุทยานแห่งชาติที่มีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับการตั้งเมืองเชียงใหม่ดอยสุเทพไม่เพียงแต่เป็นที่ตั้งของวัดพระบรมธาตุดอยสุเทพวรวิหารปูชนียสถานคู่บ้านคู่เมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของพระบรมสารีริกธาตุอันเป็นที่เคารพสักการะของชาวเมืองเชียงใหม่และชาวไทยทั่วไปและพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ที่ประทับช่วงฤดูหนาวของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดอยสุเทพแห่งนี้ยังสมบูรณ์ด้วยสภาพธรรมชาติทั้งพืชพรรณและสัตว์ป่า โดยเฉพาะนก ประกอบกับการเดินทางเข้าถึงสะดวก เพราะเชิงดอยอยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่เพียง 6 กิโลเมตร และบนเส้นทางขึ้นสู่ยอดดอยประมาณ 16 กิโลเมตร ก็มีสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ให้เที่ยวชมได้ตลอด ดอยสุเทพ เดิมชื่อว่า "ดอยฮ้อยช้าง" สำหรับชื่ออุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุยมาจากชื่อของ "พระฤๅษีवासเทพ" ที่ตามตำนานว่าฤๅษีตนนี้เป็นบิดาของพระนางจามเทวีแห่งเมืองหริภุญชัยซึ่งเคยบำเพ็ญตบะอยู่ที่เขาลูกนี้เมื่อพันกว่าปีมาแล้ว แต่เดิมก่อนที่ป่าดอยสุเทพจะได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้เป็นป่าหวงห้าม ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 66 ตอนที่ 28 ลงวันที่ 17 พฤษภาคม 2492 ต่อมาได้รับการประกาศให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ ตามประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 81 ตอนที่ 124 ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2507 และได้มีมติคณะรัฐมนตรีประกาศให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติพิเศษเมื่อวันที่ 23 มกราคม 2510 ในขณะเดียวกันกองบำรุง กรมป่าไม้ ได้จัดตั้งสถานีวนกรรมภาคเหนือขึ้นในพื้นที่บริเวณดอยสุเทพเพื่อใช้เป็นสถานที่ทำการศึกษาค้นคว้าและวิจัยเกี่ยวกับการปลูกป่าในที่สูง การปลูกป่าทดแทนพื้นที่ที่ถูกบุกรุก และการทดลองปลูกพืชพรรณไม้ต่างถิ่น เช่น สน ยูคาลิปตัส และไม้เมืองหนาวอีกหลายชนิด ซึ่งยังคงสภาพอยู่หลายแปลงในพื้นที่อุทยานแห่งชาติในปัจจุบัน ในปี พ.ศ. 2516 ทางราชการได้กำหนดป่าดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ และป่าอื่นๆ ในท้องที่จังหวัดต่างๆ รวม 14 ป่า ให้ เป็นอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ จึงส่งนายปัญญา บุญสมบูรณ์ ออกไปดำเนินการสำรวจป่าดอยสุเทพ - ปุย หลังจากนั้นคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติจึงได้มีมติให้กำหนดพื้นที่เป็นป่าธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยกันพื้นที่ของราษฎรออกไป และมีพระราชกฤษฎีกากำหนดบริเวณที่ดินป่า ดอยสุเทพ ในท้องที่ตำบลโป่งแยง ตำบลแม่แรม ตำบลแม่สา ตำบลดอนแก้ว อำเภอแม่ริม ตำบลบ้านปาง ตำบลหนองควาย อำเภอหางดง ตำบลช้างเผือก ตำบลสุเทพ ตำบลแม่เหียะ อำเภอเมือง

จังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอนที่ 57 วันที่ 14 เมษายน 2524 ครอบคลุมพื้นที่ 100,662.50 ไร่ หรือ 161.06 ตารางกิโลเมตร เป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 24 ของประเทศ ต่อมาในเดือนกันยายน พ.ศ. 2525 ได้มีพระราชกฤษฎีกาขยายขอบเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย ครอบคลุมบริเวณน้ำตกแม่สา น้ำตกตาดหมอก - วังช้าง น้ำตกหมอกฟ้า และพื้นที่ป่าต้นน้ำลำธาร โดยรอบของน้ำตกทั้ง 3 แห่งในพื้นที่ตำบล สบเปิง อำเภอแม่แตง ตำบลแม่แรม ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เนื้อที่จำนวน 62,500 ไร่ รวมเนื้อที่ทั้งสิ้น 163,162.50 ไร่ หรือประมาณ 261.06 ตารางกิโลเมตร โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 137 วันที่ 26 กันยายน 2525

2. ลักษณะภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศ

อุทยานแห่งชาติในประเทศไทย (2548, หน้า 8) กล่าวว่า ลักษณะภูมิประเทศลักษณะของพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย เป็นภูเขาสูงสลับซับซ้อนอยู่ในแนวเทือกเขาถนนธงชัยที่สืบเนื่องต่อจากเทือกเขาหิมาลัย ความสูงของพื้นที่อยู่ระหว่าง 330 - 1,685 เมตรจากระดับน้ำทะเล โดยมียอดดอยปุยเป็นจุดที่สูงที่สุด คือ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 1,685 เมตร นอกจากนี้มียอดเขาต่าง ๆ ที่สูงลดหลั่นกันมา ได้แก่ ยอดดอยสุเทพที่บริเวณสันแก้ว สูง 1,601 เมตร ยอดดอยแม่สาน้อย สูง 1,549 เมตร ยอดดอยค่อมร่อง สูง 1,459 เมตร ยอดดอยบวกห้าบริเวณพระตำหนักภูพิงค์ราชินีเวศน์ สูง 1,400 เมตร ที่ทำการอุทยานแห่งชาติ สูง 1,130 เมตรจากระดับน้ำทะเล สำหรับพื้นที่อุทยานแห่งชาติที่อยู่ในเขตอำเภอแม่แตงมีความสูงอยู่ในระหว่าง 400 - 980 เมตรจากระดับน้ำทะเล นอกจากนี้ยังมียอดดอยอื่น ๆ อีก เช่น ดอยแม่สาโน้ย ดอยร่อง ดอยแม่ลาวด ดอยปางฮางหลวง ดอยผากลอง เป็นต้น ลักษณะโครงสร้างทางธรณีของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย โดยทั่วไปประกอบด้วย หินอัคนี ชนิดที่สำคัญได้แก่ หินแกรนิต นอกจากนี้ยังมีหินชั้นและหินแปร ลักษณะทางธรณีวิทยาประกอบด้วย หินแกรนิต ควอตซ์ไซต์ ไมกาไซต์และหินทรายเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของตัวเมืองเชียงใหม่และพื้นที่บางส่วนของอำเภอรอบ ๆ ได้แก่ อำเภอแมริม อำเภอหางดง อำเภอสะเมิง และอำเภอแม่แตง มีลำห้วยที่สำคัญได้แก่ ห้วยตึงเฒ่า ห้วยแม่หยวก ห้วยแก้ว ห้วยช้างเตียน ห้วยปงน้อย ห้วยแม่เหียะ ห้วยแม่นาไทร และห้วยแม่ปอน เป็นต้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งต้นน้ำลำธารที่ไหลลงสู่แม่น้ำปิง จากลักษณะพื้นที่ของอุทยานดอยสุเทพ - ปุยที่เป็นภูเขาและป่าไม้ จึงเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญหลายสาย แบ่งออกเป็นลุ่มน้ำต่าง ๆ เช่น ลุ่มน้ำแม่ฮาง ลุ่มน้ำแมริม ลุ่มน้ำแม่แรม ลุ่มน้ำแม่สา ลุ่มน้ำเหล่านี้จะไหลลงทางด้านทิศตะวันออกของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย ไหลผ่านพื้นที่ของอำเภอแมริม ลงสู่แม่น้ำปิงในเขตอำเภอแมริม นอกจากนี้มีลุ่มน้ำสุเทพ ลุ่มน้ำสำคัญที่เป็นแหล่งน้ำสำหรับชาวเมืองเชียงใหม่ ได้ใช้บริโภคอุปโภคและลุ่มน้ำแม่ ทำข้างอยู่ทางด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย ไหลลงไปยังแม่น้ำ ทำข้าง เพื่อหล่อเลี้ยงชุมชนและพื้นที่เกษตรกรรมในเขตอำเภอหางดงนับได้ว่าลุ่มน้ำจากอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย นี้ นำประโยชน์มาสู่ชุมชนเมืองเชียงใหม่และ

บริเวณใกล้เคียงลักษณะภูมิอากาศ สภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปของพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดพาเอาความชุ่มชื้นและเมฆฝนเข้ามาทำให้ฝนตกและลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดมาจากประเทศจีนจะนำเอาความหนาวเย็นและความแห้งแล้งเข้ามา ทำให้เกิดฤดูกาลต่างๆ โดยจะมีฤดูร้อนในช่วงระหว่างเดือนมีนาคม-พฤษภาคม ฤดูฝนในช่วงระหว่างเดือนมิถุนายน - พฤศจิกายน และฤดูหนาวในช่วงระหว่างเดือนธันวาคม - กุมภาพันธ์ สลับกันไป แต่เนื่องจากพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุยมีความหลากหลายทางด้านระดับความสูงและมีเทือกเขาสลับซับซ้อนสูง ทำให้ลักษณะอากาศในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันอย่างมาก โดยทั่วไปแล้วสภาพภูมิอากาศในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติมีค่าอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีอยู่ระหว่าง 2 - 23 องศาเซลเซียส มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยตลอดปีระหว่าง 1,350 - 2,500 มิลลิเมตร โดยมีจำนวนวันที่ฝนตกเฉลี่ย 139 วัน และมีค่าเฉลี่ยความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยตลอดปีระหว่าง 70 - 80 เปอร์เซ็นต์ สำหรับบริเวณที่สูงของอุทยานแห่งชาติ เช่น บริเวณยอดดอยปุย สภาพอากาศโดยทั่วไปจะหนาวเย็นและชุ่มชื้น เนื่องจากได้รับไอน้ำจากเมฆหมอกที่ ปกคลุมอยู่เกือบตลอดปี อุณหภูมิเฉลี่ยต่ำสุดในพื้นที่อยู่ระหว่าง 10 - 12 องศาเซลเซียส ในช่วงเดือนธันวาคม-กุมภาพันธ์ ในวันที่อากาศหนาวจัด ค่าอุณหภูมิอาจลดลงถึง 4 - 5 องศาเซลเซียส

3. ลักษณะพืชพรรณและสัตว์ป่า

อุทยานแห่งชาติในประเทศไทย (2548, หน้า 10 - 14) กล่าวว่า เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าในเทือกเขาสูง อากาศจึงเย็นตลอดทั้งปีอุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปีประมาณ 16 องศาเซลเซียส ฤดูหนาวอากาศหนาวจัดในฤดูฝนอากาศเย็นและชื้น จากสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศดังกล่าว ทำให้แบ่งสังคมพืชของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย ได้ดังนี้

3.1 ป่าผสมผลัดใบ (mixed deciduous forest) เป็นป่าตามที่ราบเชิงเขา พบกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่ในชั้นระดับความสูง 330 - 950 เมตรจากระดับน้ำทะเล อยู่ระดับต่ำกว่าป่าเต็งรัง เช่น บริเวณน้ำตกแม่สา มีไม้ชนิดต่างๆ ขึ้นปะปนอยู่หลายชนิด พันธุ์ไม้ที่พบมาก เช่น ไม้สัก แดง อ้อยช้าง ตะแบก ประดู่ มะกั้ม สมอไทย กาสามปึก สลีนก กระบก ช้อ ฯลฯ และไม้ก้อชนิดต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้บนเรือนยอดไม้ยังพบกล้วยไม้อีกหลายชนิด เช่น กล้วยไม้ในสกุลหวาย สกุลช้าง สกุลกุหลาบ สกุลเข็ม พืชอิงอาศัยได้แก่ เอื้องช้างกระ เอื้องขีหมา เป็นต้น

3.2 ป่าเต็งรัง (dry dipterocarp forest) พบกระจายอยู่บริเวณรอบๆ ชายขอบของอุทยานแห่งชาติที่ระดับความสูงระหว่าง 330-850 เมตรจากระดับน้ำทะเล ตามเนินเขาหรือสันเขาที่แห้งแล้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านล่างทิศตะวันออกและทิศใต้ของอุทยานแห่งชาติ พืชพรรณส่วนใหญ่ประกอบด้วย เต็ง รัง เหียง ประ เสลา เกิดคำ พลวง พะยอม รักใหญ่ แฉ่งกวาง หว่า เป็นต้น และมีไม้ก้อหลายชนิดขึ้นปะปนอยู่ เช่น ก่อแพะ ก่อแดง ก่อหัวหมู ก่อตาหมู เป็นต้น

พืชอิงอาศัย ได้แก่ เอื้องแซะ เอื้องดอกมะขาม เอื้องแปร่งสีฟัน ฯลฯ นอกจากนี้ยังมี มอส ไไลเคน นมตำเลีย เกล็ดนาคราช และหญ้าชนิดต่างๆ เป็นต้น

3.3 ป่าดงดิบชื้น (moist evergreen forest) เป็นป่าที่อยู่ในพื้นที่ก่อนข้างสูง ตั้งแต่ระดับความสูง 600 เมตรขึ้นไป ส่วนมากจะอยู่ตามพื้นที่ใกล้ลำห้วยที่มีความชุ่มชื้นสูง ไม้ชั้นเรือนยอดสูงกว่า 35 เมตร พันธุ์ไม้ส่วนใหญ่เป็นไม้ในวงศ์กุ่มขึ้นปนอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น ก่อแป้น ก่อตลับ ก่อหม่น เป็นต้น ไม้ขนาดใหญ่ที่พบได้แก่ ยางปาย จำปีป่า มณฑาทอย สารภีป่า และมะหวด เป็นต้น พันธุ์ไม้บางชนิดชอบขึ้นอยู่ตามริมห้วย เช่น ดอกลาด และกล้วยป่า เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพันธุ์ไม้สำคัญและหายาก เช่น ไม้หอม กายาน และอบเชย ลำดวนดง บัวทอง พาลี พิมพีใจ เป็นต้น ส่วนไม้อิงอาศัยพบหลายชนิด เช่น ข้าหลวงหลังลายและชายผ้าสีดา พืชพื้นล่างพบกุศและเฟิร์นหลายชนิดขึ้นอยู่หนาแน่น

3.4 ป่าดงดิบแล้ง (dry evergreen forest) พบกระจายเป็นหย่อมเล็กหย่อมน้อยในชั้นระดับความสูงระหว่าง 400 - 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเล ตามบริเวณหุบเขา บริเวณต้นน้ำลำธาร เช่น บริเวณน้ำตกมณฑาธาร น้ำตกสันป่ายาง และห้วยแม่ลวด ฯลฯ ชนิดไม้ที่สำคัญได้แก่ ยางแดง ยางนา ตะเคียนทอง ก่อเคียว ก่อแดง มะไฟป่า เสี้ยวป่าดอกขาว มะเกลือเลือด ฯลฯ พืชพื้นล่างจะเป็นพันธุ์ไม้ที่ชอบความชื้นสูงขึ้นอยู่อย่างแน่นทึบ เช่น กล้วยป่า หมากป่า เขือง หญ้าสองปล้อง เหมือนดปลาชิว ดอกสาต กระชายป่า ข่าลิง ผักเป็ดไทย ออสมันดำ กูดเฟิร์น หวายใส่ไก่ เป็นต้น

3.5 ป่าดงดิบเขา (hill evergreen forest) เป็นป่าส่วนใหญ่ในพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย นี้มีโครงสร้างของป่าคล้ายกับป่าดิบแล้ง พบในระดับความสูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 1,000 เมตร ขึ้นไปจนถึงบริเวณยอดดอยปุย ต้นไม้ในป่าจะมีพืชเกี่ยวเกาะขึ้นปกคลุมตามลำต้นและเรือนยอดอย่างหนาแน่น ที่สำคัญได้แก่ กล้วยไม้ชนิดต่างๆ ฝอยลม มอส และพันธุ์ไม้บนยอดเขาส่วนมากจะแคระแกร็น พันธุ์ไม้เด่นที่พบ เช่น ก่อแป้น ก่อเลือด ก่อเคียว ก่อแดง ก่อดำ ก่อต่าง ก่อหมู ก่อนก มณฑาหลวง จำปีป่า สารภีดอย กำลังเสือโคร่ง อบเชย ทะโล้ กายาน ฯลฯ ในบางแห่งจะมีสนสามใบขึ้นปะปนอยู่ เป็นต้น ไม้พื้นล่างที่พบทั่วไปได้แก่ คำขาวหรือกุหลาบพันปีสีขาว กุหลาบป่า เข็มขาว รองเท้านารี มักกระทึบโรง หญ้าคา หญ้าใบไผ่ ม้าสามตอน กูดตัน ขิงป่า ข่าป่า และกระชายป่า และตามพื้นป่าจะพบข้าวดอกฤาษี มอส และเฟิร์น

3.6 ป่าสนเขา (coniferous forest) ป่าแบบนี้จะกระจุกกระจายเป็นหย่อมเล็ก ๆ ตามบริเวณที่สูงโดยเฉพาะตามสันเขา เช่น บริเวณยอดดอยปุย ดอยบวกห้า ผาดำ แหลมสน มีทั้งสนสามใบและสนสองใบ แต่ส่วนมากจะพบสนสามใบ มีไม้กุ่มขึ้นปะปนอยู่บ้าง

นอกจากพื้นที่ป่าโดยทั่วไปแล้ว ยังมีพื้นที่ประมาณ ร้อยละ 10 มีสภาพเป็นพื้นที่อาศัยของชุมชนและพื้นที่เกษตรถาวร เช่น สวนลั่นจี่ ไร่กาแฟ ไร่กะหล่ำ นาข้าว กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ตอนบน ทั้งนี้เพราะพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย เดิมเป็นที่ที่มีชุมชนชาวเขา

ตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อนแล้ว ปัจจุบันไม่มีรายงานการพบสัตว์ป่าขนาดใหญ่ บางชนิดได้สูญพันธุ์ไปจากพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย แห่งนี้เนื่องจากได้ถูกล่าจนหมดสิ้น เช่น ช้างป่า กระต๊อง วัวแดง และเสือดาว เป็นต้น เหลือเพียงสัตว์ขนาดเล็ก แต่ยังมีสัตว์ป่าที่ยังคงพบเห็นในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย มีอยู่ถึง 31 ชนิด เช่น เสี่ยงผา เก้ง กวางป่า หมิวควาย หมูป่า กระรอกบินใหญ่ อีเห็นเครือ อีเห็นข้างลาย เม่นหางพวง อ้นเล็ก กระจ๊อน กระเล็นขนปลายหูสั้น ค้างคาวมงกุฎเล็ก หนูชนเสื้อขนดอย หนูท้องขาว เป็นต้น

สัตว์จำพวกนก กลายเป็นสัตว์ที่สร้างสีสันให้อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย จากการสำรวจพบมากกว่า 360 ชนิด และยังพบนกที่หายากมาก คือ ไก่ฟ้าหางลายขวาง ไก่ฟ้าหลังขาว นกปีกแพรสีเขียวนกคิ้วปีกสีฟ้า ส่วนนกที่พบได้ทั่วไป เช่น นกกระจับหญ้าสีข้างแดง นกกระทาทอง นกกระเต็นน้อย นกกางเขนน้ำหลังดำ นกกางเขนบ้าน นกกางเขนดง นกกาแวน นกขมิ้นท้ายทอยดำ นกขมิ้นแดง นกขุนแผน นกเขาใหญ่ นกจับแมลงคอแดง นกจาบคาหัวสีส้ม นกแซงแซวสีเทา นกเด้าดินทุ่ง นกตบยุงหางยาว นกปรอดทอง นกพญาปากกว้างอกสีเงิน นกพญาไฟใหญ่ นกหกเล็กปากแดง นกหัวขวานสามนิ้วหลังทอง นกอีวาบตึกแดน นกอีเสือดาวดำ เหยี่ยวนกเขาชิศรา นกโพระดกคอสีฟ้า นกคิ้วใหญ่ นกไต่ไม้หน้าผากกำมะหยี่ นกเขียวก้านตองปีกสีฟ้า เป็นต้น นอกจากนี้ ช่วงฤดูหนาวยังมีนกอพยพบินย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอีกเป็นจำนวนมาก หลายชนิดเป็นนกหายาก โดยเฉพาะนกเขนหัวขาวท้ายแดง นกจับแมลงสีคราม นกเดินดงอกลาย นกปีกแพรสีม่วง ซึ่งพบมากในแถบภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนเพียงไม่กี่แห่ง

สัตว์เลื้อยคลาน ที่พบในอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย เช่น เต่าปูลู เต่าเตี๋ยวจิ้งเหลนน้ำพันธุ์ไทย จิ้งเหลนน้ำทองแดง จิ้งจกบ้านหางแบนเล็ก กิ้งก่าหัวแดง กิ้งก่าหนามไหลล์ลายแถบ เขียดจุกสุเทพ งูสายมันพระอินทร์ งูแส้หางม้าเทา กบหนอง เขียดจุกดอยสุเทพ อึ่งกรายหัวเล็ก อึ่งขาคดำ เป็นต้น

สัตว์จำพวกแมลง โดยเฉพาะผีเสื้อ มีรายงานการสำรวจพบว่ามีผีเสื้อกลางวันมากกว่า 500 ชนิด เช่น ผีเสื้อหางติ่งปารีส ผีเสื้อหางติ่งนางระเวง ผีเสื้อหางมังกรขาว ผีเสื้อหอนอกาฝากใต้ปีกแดง ผีเสื้อเจ้าป่า ผีเสื้อตาลหางแหลม ผีเสื้อใบไม้ใหญ่ ผีเสื้ออาชฎิ์กรรมดา ผีเสื้อเจ้าชายม่วง ผีเสื้อเหลืองหนามธรรมดา ผีเสื้อขมิ้นกับปุนธรรมดา และผีเสื้อโกเซอร์หรือผีเสื้ออิมพีเรียล ซึ่งจัดเป็นผีเสื้อใกล้สูญพันธุ์ เป็นต้น

4. สถานที่ท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย

อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย (2553, ย่อหน้า 1) ได้กล่าวถึง สถานที่ท่องเที่ยว 19 ประการ ดังนี้

1. อนุสาวรีย์พระครูบาศรีวิชัย นักบุญแห่งล้านนา ซึ่งเป็นบุคคลแรกที่บุกเบิกสร้างถนนขึ้นไปบนดอยสุเทพ เมื่อปี พ.ศ.2477 พระครูบาศรีวิชัย ขณะที่ยังพำนักอยู่ที่วัดศรีโสดา เริ่มชักชวนประชาชนสร้างทางจากเชิงดอยถึงวัดพระธาตุดอยสุเทพรวมระยะทางประมาณ 11 กิโลเมตร โดยใช้เวลาสร้างประมาณ 6 เดือน จนสำเร็จ ต่อมาชาวเชียงใหม่จึงได้สร้าง

อนุสาวรีย์พระครูบาศรีวิชัยประดิษฐานตระหง่านอยู่เชิงเขา ไร่เป็นอนุสรณ์สถานเพื่อสักการบูชา สืบไป

2. วัดพระบรมธาตุดอยสุเทพวรวิหาร เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่มีความสำคัญทาง ศาสนาและทางประวัติศาสตร์ของนครเชียงใหม่ ตั้งอยู่บนดอยสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่ สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.1927 มีบันไดนาคทอดยาวขึ้นไปสู่วัด 306 ขั้น ภายในวัดเป็นที่ประดิษฐาน ขององค์เจดีย์ทรงมอญที่ได้ฐานพระเจดีย์มีพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัม พุทธเจ้าบรรจุอยู่ วัดพระธาตุดอยสุเทพมีชื่อเต็มว่า “วัดพระบรมธาตุดอยสุเทพวรวิหาร” ซึ่ง จัดได้ว่าเป็นปูชนียสถานที่แสดงออกถึงศิลปกรรมล้านนาไทยที่สำคัญคู่เมืองเชียงใหม่ วัดพระธาตุดอยสุเทพ อยู่ห่างจากอนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย ประมาณ 10 กิโลเมตร สามารถ เดินทางขึ้น - ลง ได้ตลอดทั้งวัน แต่จะมีการตั้งด่านตรวจของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย ตั้งแต่เวลา 20.00 - 06.00 น.

3. พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เป็นสถานที่ที่มีชื่อเสียงในด้านความสวยงาม และ มีความสำคัญยิ่งคือ เป็นที่ประทับแปรพระราชฐานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดชฯ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ พระบรมราชินีนาถ และพระบรมวงศานุวงศ์ พระตำหนัก แห่งนี้ สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2503 บริเวณใกล้ดอยบวกห้า ลักษณะเป็นแบบสถาปัตยกรรมไทย ภายในบริเวณพระตำหนักได้รักษาสภาพธรรมชาติไว้ รวมทั้งมีการปลูกพันธุ์ไม้ดอกชนิดต่าง ๆ ไร่อย่างสวยงาม พระตำหนักนี้อยู่ห่างจากที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ประมาณ 4 กิโลเมตร และ เปิดให้ประชาชนเข้าชมได้ทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ ทั้งนี้ต้องเป็นช่วงเวลาที่มิได้เสด็จแปร พระราชฐานไปประทับ ซึ่งปกติจะปิดในช่วงเวลาตั้งแต่ประมาณกลางเดือนธันวาคม - ต้นเดือน มีนาคม พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เปิดจำหน่ายบัตรเข้าชม 2 ช่วงเวลา ได้แก่ ช่วงเช้า (08.30 - 11.30 น.) และช่วงบ่าย (13.00 - 15.30 น.) และปิดพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ เวลา 16.30 น. อัตราค่าธรรมเนียมเข้าชม สำหรับชาวไทย 20 บาท ชาวต่างชาติ 50 บาท

4. หลังพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ - ผาดำ บริเวณหลังพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์และบริเวณผาดำ เป็นทางไปบ้านม้งดอยปุยและขึ้นสู่บริเวณยอดดอยสุเทพ สันกู่ และยอด ดอยปุย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าดิบเขา มีหน่วยงานวิจัยตั้งอยู่หลายหน่วยงาน ส่วนผาดำเป็นพื้นที่ พักผ่อน มีสภาพเป็นหน้าผาส่งสามารถมองดูวิวทางด้านอำเภอหางดงได้กว้างไกล

5. วังบัวบาน เป็นแอ่งน้ำอยู่เหนือน้ำตกห้วยแก้วขึ้นไปเล็กน้อยสภาพพื้นที่ โดยทั่วไปเป็นร่องเขามีหน้าผาส่งชันอยู่ด้านหนึ่ง วังบัวบานเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีประวัติเล่า ขานเกี่ยวกับตำนานรักอมตะที่เลื่องชื่อของสาวเหนือที่มีชื่อเสียงคู่มากับน้ำตกห้วยแก้ว

6. น้ำตกห้วยแก้ว เป็นน้ำตกเล็กๆ สูงประมาณ 10 เมตร เกิดจากลำน้ำห้วยแก้ว อยู่บริเวณเชิงดอยใกล้ทางขึ้นดอยสุเทพ เป็นน้ำตกที่อยู่ใกล้ตัวเมืองมากที่สุดเหนือน้ำตกห้วย แก้วขึ้นไปเล็กน้อยจะเป็น “วังบัวบาน” เป็นสถานที่ที่กล่าวถึงตำนานรักอันอมตะที่ลือชื่อของ สาวเหนือและผาเงิบ ซึ่งอยู่เหนือวังบัวบานประมาณ 100 เมตร ใช้เป็นสถานที่พักผ่อน บริเวณ

เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ เส้นทางน้ำตกห้วยแก้ว วังบัวบาน ผาเงิบ มีนกหลากชนิดที่น่าสนใจ ได้แก่ นกกระรางหัวหงอก นกแซงแซวหางปลา นกเขาเขียว และอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งเป็นจุดชมนกที่น่าสนใจอีกแห่งในอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย

7. น้ำตกมณฑาธารหรือน้ำตกสันป่ายาง น้ำตกมณฑาธารหรือน้ำตกสันป่ายาง สภาพเป็นป่าดิบแล้งที่มีไม้ยางปายลำต้นขนาดใหญ่ขึ้นอย่างหนาแน่น เป็นน้ำตกที่สวยงามแห่งหนึ่งในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย สูงกว่าระดับน้ำทะเล 730 เมตร มีทั้งหมด 9 ชั้น โดยมีน้ำตกไทรย้อย เป็นน้ำตกชั้นสูงสุด ที่ไหลมาจากห้วยคอกม้า แล้วไหลไปสมทบกับน้ำตกมณฑาธาร ผ่านผาเงิบ วังบัวบาน น้ำตกห้วยแก้ว ก่อนจะไหลลงสู่แม่น้ำปิง ที่มาของน้ำตกนั้นมาจากต้นมณฑา ซึ่งเป็นไม้ยืนต้น ดอกสีขาว ใบใหญ่ สีเขียวจัด เห็นได้ทั่วไปตามข้างทาง ลักษณะของน้ำที่ตกลงมาแยกออกเป็น 2 สายเล็ก ๆ แล้วไหลลงสู่แอ่ง ก่อนจะผ่านลานหินลงไปชั้นที่ 1 อยู่ห่างจากน้ำตกห้วยแก้วประมาณ 3 กิโลเมตร น้ำตกมณฑาธารอยู่ห่างจากแยกถนนศรีวิชัย เข้าไปประมาณ 3 กิโลเมตร

8. น้ำตกแม่สา เป็นน้ำตกที่สวยงาม มีน้ำไหลตลอดปี มีทั้งหมด 10 ชั้นแต่ละชั้นห่างกันประมาณ 100 - 500 เมตร โดยเดินทางจากตัวเมืองเชียงใหม่ ไปตามถนนสายแมริม - สะเมิง ระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร น้ำตกแม่สา เป็นน้ำตกที่มีชื่อเสียงมากแห่งหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ ที่ปกคลุมด้วยต้นไม้ใหญ่ทั่วบริเวณ ทำให้สภาพอากาศร่มรื่นเย็นสบายตลอดปี ทำให้ได้รับความนิยมมาก

9. น้ำตกตาดหมอก เป็นน้ำตกขนาดกลาง อยู่บนเส้นทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1096 สายแมริม - สะเมิง ระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร และแยกเข้าไปอีกประมาณ 9 กิโลเมตร

10. น้ำตกหมอกฟ้า เป็นน้ำตกขนาดกลาง อยู่บนเส้นทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1095 สายแม่มาลัย - อำเภอปาย ระยะทางประมาณ 17 กิโลเมตร และแยกเข้าไปอีกประมาณ 1 กิโลเมตร

11. จุดชมวิวกิโลเมตรที่ 5 จุดชมวิวกังทางถนนศรีวิชัย กิโลเมตรที่ 5 เป็นเส้นทางขึ้นสู่วัดพระบรมธาตุดอยสุเทพวรวิหาร เป็นจุดที่ชมด้วยเมืองเชียงใหม่ได้ทั้งในเวลากลางวันและเวลากลางคืน

12. ยอดดอยสุเทพ - สันกู่ ตั้งอยู่บริเวณยอดดอยสุเทพ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 1,600 เมตร สันกู่ หรือสถูป เป็นโบราณสถานเก่าแก่ เมื่อปี พ.ศ.2526 หน่วยศิลปากรที่ 4 เชียงใหม่ ได้ขุดแต่งบูรณะซากโบราณสถานสันกู่ การทำงานในครั้งนั้น เป็นไปตามพระประสงค์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงทราบฝ่าละอองพระบาทว่า โบราณสถานแห่งนี้ถูกขุดทำลายเป็นเวลานานแล้ว สมควรให้กรมศิลปากรสำรวจและบูรณะให้อยู่ในสภาพที่ดีต่อไปนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณต่อการศึกษาประวัติศาสตร์และโบราณคดี สภาพก่อนการขุดแต่ง เป็นเนินโบราณสถานที่มีต้นไม้หนาแน่น เมื่อขุดลอกดินที่ทับ

ถมออก พบซากเจดีย์และฐานวิหาร ได้ขุดลอกหลุมที่เกิดจากการลักลอบขุดที่ตรงฐานเจดีย์ในระดับความลึก 5.30 เมตร พบโบราณวัตถุในกรุที่สำคัญ ได้แก่ เศียรพระพุทธรูป ศิลปะแบบทริภุญไชย พระพิมพ์ดินเผา ศิลปะแบบทริภุญไชย เศษเครื่องปั้นดินเผาเป็นชิ้นส่วนกระปุกขนาดเล็ก เป็นของจีน สมัยราชวงศ์หมิง (พ.ศ.1911 - 22) มีทิวทัศน์งดงามมองเห็นตัวเมืองเชียงใหม่ พระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ และวัดพระบรมธาตุดอยสุเทพวรวิหาร มีสภาพอากาศที่หนาวเย็น และสภาพป่าเป็นป่าดิบเขา

13. ยอดดอยปู่ย – แหลมสน สูงจากระดับน้ำทะเล 1,658 เมตร ซึ่งเป็นจุดสูงสุดของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปู่ย สภาพป่าเป็นป่าดงดิบเขาและป่าสนเขา โดยมีหลมสนเป็นจุดพักผ่อนและชมวิวยุทธมชาติ มีอากาศเย็นสบายตลอดทั้งปี บนยอดดอยปกคลุมด้วยป่าสนเขาผืนใหญ่ และเป็นแหล่งดูนกที่น่าสนใจแห่งหนึ่ง ดอยสุเทพและดอยปู่ยเป็นถิ่นอาศัยของนกมากกว่า 300 ชนิด สำหรับจุดดูนกที่น่าสนใจจุดอื่นๆ เช่น บริเวณรอบที่ทำการอุทยานแห่งชาติ ตามเส้นทางไปน้ำตกมณฑาธาร เส้นทางไปห้วยคอกม้า และบริเวณสันกู่ ใกล้กับยอดดอยปู่ย มีสถานที่สำหรับกางเต็นท์ ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 250 คน ซึ่งห่างจากพระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ ประมาณ 7 กิโลเมตร เส้นทางค่อนข้างแคบและลาดชัน สำหรับผู้ที่ไม่ชินเส้นทาง ควรเดินทางไปถึงก่อนเวลา 17.00 น. เพื่อความสะดวกและปลอดภัย

14. เส้นทางศึกษาธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปู่ย มีเส้นทางเดินป่าและเส้นทางขับรถ เพื่อใช้ในการศึกษาและชื่นชมความหมายธรรมชาติอยู่มากมาย ที่สำคัญได้แก่ เส้นทางเดินป่าสายศูนย์เกษตรภาคเหนือ – ผาลาด - วัดพระธาตุดอยสุเทพ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นเส้นทางขึ้นดอยสุเทพสายประวัติศาสตร์ที่ชาวเชียงใหม่สมัยก่อนใช้เดินทางเพื่อขึ้นนมัสการพระธาตุดอยสุเทพในช่วงเทศกาลไว้พระธาตุ เพราะถือว่าจะได้บุญกุศลมากกว่าขึ้นนมัสการโดยรถยนต์ เส้นทางเดินป่าสายน้ำตกมณฑาธาร-ถนนศรีวิชัยตอนบน-ที่ทำการอุทยานแห่งชาติ เป็นเส้นทางเดินเท้าเพื่อชมสภาพป่าดิบชื้นและป่าดิบแล้ง (ป่ายางปาย) และเพื่อชมนกป่าที่สำคัญ

15. เส้นทางเดินป่าบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ - น้ำตกไทรย้อย เพื่อชมสภาพป่าดิบเขา ป่าดิบแล้ง และป่าดิบชื้น

16. เส้นทางผาดำ - ห้วยคอกม้า บริเวณหลังพระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ เป็นเส้นทางเดินเท้าเพื่อศึกษาข้อมูลทางด้านนิเวศวิทยาป่าดิบเขา และการจัดการต้นน้ำ

17. เส้นทางเครือข่ายคมนาคมเชื่อมระหว่างหมู่บ้านชาวเขาต่าง ๆ เพื่อการท่องเที่ยวโดยรถยนต์เพื่อชื่นชมธรรมชาติของพื้นที่ในใจกลางของอุทยานแห่งชาติ เช่น เส้นทางสำหรับจักรยานเสือภูเขา ช่วงพระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ - ยอดดอยปู่ย, เส้นทางดอยปู่ย - ขุนช่างเคียน - แม่สาใหม่, เส้นทางห้วยตึงเฒ่า - ขุนช่างเคียน - แม่สาใหม่, เส้นทางแม่สาใหม่ - ขุนแม่ลวด - ขุนแม่ไน

18. เส้นทางขี่จักรยานเสือภูเขาดอยสุเทพ - ขุนช่างเคียน - ห้วยตึงเฒ่า ลักษณะเส้นทางในตอนต้นเป็นป่าโปร่งและในตอนท้ายเป็นทางดาร์นฮิลล์ ล้วนจบด้วยการลงเล่นน้ำใน

อ่างเก็บน้ำห้วยดึ่งเฒ่าลักษณะเฉพาะของเส้นทางสายนี้คือ เป็นเส้นทางลัดเลาะไปตามไหล่เขา ทั้งขึ้นและลง เส้นทางในช่วงแรกขึ้นมากกว่าลง พอให้รถยนต์วิ่งได้ ผ่านสภาพป่าที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นเส้นทางนี้จึงเป็นเส้นทางสายเล็กๆ ในร่มเงาไม้ ปลายทางของเส้นทางช่วงแรกนี้จะไปจบที่หมู่บ้านมังขุนช่างเคี่ยน รวมระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร ซึ่งหากออกจากเชียงใหม่ตอนเช้า ก็จะไปถึงกลางทางคือที่หมู่บ้านมังเวลาเที่ยงพอดี พักรับประทานอาหารกลางวันได้ เสร็จแล้วขี่จักรยานเที่ยวไปรอบหมู่บ้านชมวิถีชีวิตของชาวมังขุนช่างเคี่ยน ชมวิวดูสวยๆ ทั้งที่วัดและที่โรงเรียนประจำหมู่บ้านที่มองลงมาจะเห็นเมืองเชียงใหม่ได้อย่างชัดเจนสวยงาม นอกจากนี้มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าไปชมอีกแห่งหนึ่งใกล้ๆ กัน คือ สถานีทดลองเกษตรที่สูงของคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ อยู่ห่างจากหมู่บ้านออกไป 2 - 3 กิโลเมตร ที่นั่นมีแปลงดอกไม้เมืองหนาวสวยงามมาก นอกจากนั้นยังมีกาแฟสดจากไร่ รสอร่อย ให้ทุกคนได้ลองในราคาย่อมเยา หรือถ้าใครอยากจะทำค้างคืน ที่สถานี่แห่งนี้ก็มีบ้านพัก พักได้หลังละ 5 - 10 คน อาหารก็สามารถสั่งกันที่นั่นได้เลย

19. เส้นทางช่วงทำยระหว่างหมู่บ้านมังขุนช่างเคี่ยน - ห้วยดึ่งเฒ่า เป็นเส้นทางมหาสนุก เพราะมีแต่ทางลงอย่างเดียว อาจเรียกได้ว่าเป็นทางประเภทดาวนฮิลล์ก็ได้ เป็นทางลงชันคดเคี้ยวไปมา นักขี่เสือภูเขาต้องมีความชำนาญพอสมควร เพราะการขึ้นลงโดยไม่ออกแรงปั่นเลยตลอดทางนั้น ก็คงยิ่งเพิ่มความเร็วและอันตรายมากขึ้น จึงกล่าวได้ว่ากิจกรรมท่องเที่ยวธรรมชาตินี้ สร้างความสนุกสนานและความเหน็ดเหนื่อยที่สร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างดี

สรุปได้ว่า สถานที่ท่องเที่ยวบริเวณอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุยนั้นมีความหลากหลาย ซึ่งมีทั้งสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม เช่น อนุสาวรีย์พระครูบาศรีวิชัย วัดพระบรมธาตุดอยสุเทพวรวิหาร พระตำหนักภูพิงศ์ราชินีเวศน์ สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น น้ำตกห้วยแก้ว น้ำตกมณฑาธาร น้ำตกแม่สา ยอดดอยสุเทพ - สันกู่ ยอดดอยปุย - แหลมสน เส้นทางศึกษาธรรมชาติอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย เส้นทางเดินป่าบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ - น้ำตกไทรย้อย เส้นทางขี่จักรยานเสือภูเขา ดอยสุเทพ - ขุนช่างเคี่ยน - ห้วยดึ่งเฒ่า เป็นต้น

5. สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่

ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 1 จุณพงศ์ สารนาถ (2552, ย่อหน้า 1 - 3) กล่าวถึง สถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ว่า ในช่วงที่ผ่านมาตลอด 2 เดือนแรกของปี 2551 ในภาพรวมถือว่าการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่มีสถานการณ์ที่ดีขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน อย่างไรก็ตามยอมรับว่าในช่วงเดือนมีนาคมมีความเป็นห่วงกังวลเช่นกันว่า อาจจะมีปัญหาหมอกควันเกิดขึ้นเหมือนปี 2550 ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้จากการที่ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการดำเนินมาตรการและพยายามดำเนินการต่างๆ อย่างเต็มที่เพื่อป้องกันปัญหานี้

จึงค่อนข้างมีความเชื่อมั่นอย่างมากว่าในปีนี้จังหวัดเชียงใหม่ไม่น่าจะต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤตหมอกควันเหมือนปีที่แล้วสำหรับสรุปภาพรวมของการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ในปี 2550 ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 1 เผยว่า ในช่วงสิ้นปี 2550 ศูนย์วิจัยกสิกรไทย ได้ประเมินสรุปภาพรวมการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ตลอดทั้งปี 2550 โดยระบุว่าในปี 2550 จังหวัดเชียงใหม่มีนักท่องเที่ยวเข้าท่องเที่ยวในพื้นที่ประมาณ 4.2 ล้านคน และสร้างรายได้ให้แก่พื้นที่กว่า 4 หมื่นล้านบาท ส่วนการกำหนดเป้าหมายจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวในปี 2551 จังหวัดเชียงใหม่ น่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจากปี 2550 ที่ศูนย์วิจัยกสิกรไทยได้ประเมินไว้เป้าหมายที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีศักยภาพสูงให้ได้ ด้วยการจัดกิจกรรมที่มีความน่าสนใจและดึงดูดใจเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลปัจจุบันที่ตั้งเป้าหมายจะเพิ่มรายได้ จากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวต่างชาติให้ได้ 800,000 ล้านบาทต่อปี จากปัจจุบันที่มีรายได้จากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้อยู่แล้วปีละประมาณ 500,000 ล้านบาท การกระตุ้นการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยว ซึ่งจะเริ่มต้นในช่วงตั้งแต่นั้นหลังสิ้นเดือนเมษายนไปจนถึงช่วงประมาณเดือนตุลาคม ด้านการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยรวมทั้งผู้ประกอบการและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้พยายามคิดหาวิธีการเพื่อกระตุ้นการท่องเที่ยวในช่วงดังกล่าวด้วยการจัดกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ เช่นในปี 2551 จะมีการร่วมมือกับบริษัทรถยนต์แห่งหนึ่งจัดการแข่งขันรถยนต์ขึ้นในช่วงเดือนมิถุนายน นอกจากนี้ ยังมีกำหนดที่จะจัดงานเทศกาลดนตรีและศิลปะจังหวัดเชียงใหม่ หรือ (Chiang Mai arts and music festival) ด้วย ซึ่งเชื่อว่าการจัดดังกล่าวจะช่วยดึงดูดใจกลุ่มวัยรุ่นและคนรุ่นใหม่ได้เป็นอย่างดี ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่เพิ่มขึ้นในช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันในระหว่างวันที่ 5 - 9 มีนาคม 2551 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) พร้อมด้วยกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ ยังได้เดินทางไปร่วมงานจัดแสดงสินค้าทางการท่องเที่ยว หรือ (ITB) ที่กรุงเบอร์ลิน ประเทศเยอรมนีด้วย ซึ่งงานดังกล่าวเป็นงานจัดแสดงสินค้าทางการท่องเที่ยวที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก คาดว่าน่าจะส่งผลดีต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ในตลาดต่างประเทศได้เป็นอย่างดี ทั้งในแง่ของการขยายตลาดใหม่และตอกย้ำความรู้ต่อตัวสินค้าในตลาดเดิม ปัจจุบันมีโรงแรมระดับห้าดาวเข้ามาลงทุนและเปิดให้บริการในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่เป็นจำนวนมากนั้น ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภาคเหนือเขต 1 ระบุว่า ส่งผลดีต่อจังหวัดเชียงใหม่เป็นอย่างมาก เนื่องจากโรงแรมระดับห้าดาวเหล่านี้เป็นโรงแรมที่มีเครือข่ายอยู่ทั่วโลก ในการทำการตลาดของโรงแรมนอกจากจะขายสินค้าและบริการของโรงแรมแล้ว ยังจำเป็นที่จะต้องประชาสัมพันธ์ความน่าสนใจในทุกๆ ด้านของจังหวัดเชียงใหม่ด้วยเพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางมา การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ผ่านทางเครือข่ายที่มีอยู่ทั่วโลกของโรงแรมเหล่านี้ทำให้จังหวัดเชียงใหม่เป็นที่รู้จักมากขึ้นโดยไม่ต้องลงทุนเดินทางไปทำการตลาดในต่างประเทศเลย

ทรงวิทย์ อธิพัฒน์กุล (2552, ย่อหน้า 1 - 2) นายกสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ กล่าวถึงสถานการณ์ท่องเที่ยวของเชียงใหม่ว่า นักท่องเที่ยวลดลงไปจำนวนมากเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมาทั้งสองตลาดลดลงถึงประมาณร้อยละ 15 ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบมาจากวิกฤติทางการเมือง นับจากวันที่กลุ่มพันธมิตรได้เข้ายึดทำเนียบรัฐบาลเพื่อทำการขับไล่รัฐบาล ตั้งแต่วันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2551 ผนวกกับก่อนหน้านี้ก็ไม่ค่อยดีอยู่แล้วตั้งแต่ต้นปี 2551 ภาพรวมการท่องเที่ยวของเชียงใหม่ในไตรมาสแรกของปีก็อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ค่อยสู้ดีนัก จำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศลดลงเล็กน้อย เนื่องจากภาคใต้ได้มีการโหมทำการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้ในช่วงระหว่างเดือนสิงหาคม - ตุลาคม หรือไตรมาสที่ 3 จะเป็นช่วงที่นักท่องเที่ยวชาวยุโรปจะเริ่มวางแผนจองการท่องเที่ยวสำหรับช่วงปลายปี ก็จะทำให้ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงอย่างแน่นอน ซึ่งความเสียหายเริ่มทยอยเกิดขึ้นแล้ว แต่ทั้งนี้จำนวนนักท่องเที่ยวก็ยังลดลงไปไม่มาก เนื่องจากลูกค้าชะลอการตัดสินใจในการจอง เพื่อรอดูสถานการณ์ที่ชัดเจน และบางรายอาจงดการเดินทางเข้าประเทศไทย โดยเปลี่ยนเส้นทางไปยังประเทศอื่นแทน สำหรับผลกระทบที่เกิดขึ้น เชื่อว่าจะทำให้เสียโอกาสทางด้านการรายได้หลายพันล้านบาท สำหรับในปี 2551 และอาจจะสูงขึ้นถึงหมื่นล้านบาทสำหรับตลอดช่วงฤดูการท่องเที่ยวที่กำลังจะมาถึง ในไตรมาสสุดท้ายของปีสมาคมเป็นห่วงอย่างมากเพราะช่วงนี้เป็นช่วงที่นักท่องเที่ยวจอร์เจียเข้ามาเที่ยวในฤดูการท่องเที่ยว ซึ่งในช่วงนี้มียอดจองเข้ามาแล้วจำนวนหนึ่งแต่หน้าจะมียอดจองเข้ามามากกว่านี้ เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา แต่ยังไม่สามารถบอกเป็นตัวเลขชัดเจนได้ เพราะแต่ละประเทศไม่เหมือนกัน การท่องเที่ยวแถบยุโรป อเมริกา ญี่ปุ่น จะมีการจองเข้ามาล่วงหน้า แต่การท่องเที่ยวแถบเอเชียจะมีการจองระยะสั้น บางที 2 สัปดาห์ หรือ 1 เดือน ถ้าสถานการณ์เป็นอย่างนี้ต่อไป น่าจะลดลงไปถึงร้อยละ 30 เมื่อเทียบกับปีที่แล้ว ขอเรียกร้องให้ภาครัฐบาลและฝ่ายพันธมิตรฯ ให้เห็นประโยชน์ของประเทศชาติ ให้ยุติปัญหาที่เกิดขึ้นให้เร็วที่สุด สำหรับข้อเสนอของสมาคมในการแก้ไขปัญหาวิกฤติท่องเที่ยวเชียงใหม่ในอนาคต ดังนี้ 1) รมรณรงค์ผลักดันให้มีเที่ยวบินตรง หรือเช่าเหมาลำมายังเชียงใหม่ โดยข้อเสนอ พิเศษเริ่มจากเดือนตุลาคม 2551 - 31 ตุลาคม พ.ศ. 2552 มอบส่วนลดตั้งแต่ค่าจองที่ทำอากาศยานไปจนถึงราคาที่พักโรงแรมและบริการสิ่งอำนวยความสะดวกครบวงจร โดยเฉพาะการท่องเที่ยวการบินจากประเทศเพื่อนบ้านระยะใกล้ และต้องมีหลักประกันที่เชื่อถือได้ว่า จะไม่มีการปิดให้บริการทำอากาศยานเชียงใหม่ เนื่องจากการบินตรงเข้าเชียงใหม่ไม่มีผลกระทบต่อนักท่องเที่ยว 2) ส่งเสริมตลาดคนในประเทศท่องเที่ยวภาคเหนือเนื่องจากกำลังจะเข้าสู่ช่วงฤดูหนาว จึงควรเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวภายในประเทศให้มากที่สุด เนื่องจากคนไทยชอบการท่องเที่ยวฤดูหนาว สมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ก็มีแผนที่จะกระตุ้นการท่องเที่ยวเชียงใหม่ โดยจัดงาน ท่องเที่ยวย่านตลาดภาคเหนือและเชียงใหม่ พ.ศ. 2551 (Chiang Mai & North tourism forum 2008) โดยร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย องค์การบริหารจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อผลักดันสายการบินพิจารณาและศึกษาความเป็นไปได้ใน

การเปิดเที่ยวบินตรงมายังเชียงใหม่ และมีความยั่งยืนกว่าที่ผ่านมา เพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศให้หันมาสนใจท่องเที่ยวในเชียงใหม่และภาคเหนือ ตลอดจนผลักดันเชียงใหม่เป็นประตูสู่การท่องเที่ยวในอินโดจีน

ชูชาติ กีฬาแปง (2553, ย่อหน้า 1) รองผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ เป็นประธานในการประชุมประเมินสถานการณ์ท่องเที่ยวช่วงปีใหม่ของจังหวัดเชียงใหม่ ณ ห้องประชุมสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเชียงใหม่ โดยในช่วงเทศกาลสงกรานต์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ระหว่างวันที่ 30 ธันวาคม 2551 ถึงวันที่ 5 มกราคม 2552 ในการนี้หน่วยงานต่าง ๆ ได้รายงานสรุปผลการดำเนินงานช่วงเทศกาลปีใหม่ โดยสมาคมโรงแรมไทยภาคเหนือระบุ มีอัตราของห้องพักในช่วงเวลาดังกล่าวร้อยละ 90 รายได้เฉลี่ยกว่าสองร้อยล้านบาทต่อวัน จากเดิม 35 ล้านบาท โดยประมาณ คอยอโหสิห์นักท่องเที่ยวมากที่สุด ในจำนวนคอยทั้งหมดในประเทศไทย สวนสัตว์เชียงใหม่ขอให้ปรับปรุงปัญหาการจราจรติดขัดบริเวณทางขึ้นดอยสุเทพ - ปุย ขณะที่ขนส่งจังหวัดเชียงใหม่ระบุ ไม่มีอุบัติเหตุร้ายใหญ่ในพื้นที่และการบริหารจัดการโดยसारเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่มีผู้โดยสารตกค้าง ขณะที่ข้อมูลจากสมาคมผู้ประกอบการรถเช่าพบว่าผู้ใช้บริการมากกว่าทุกปี นักท่องเที่ยวชาวไทยร้อยละ 75 ต่างชาติร้อยละ 25 ส่วนยอดอุบัติเหตุและผู้บาดเจ็บลดลง ขณะที่ผู้เสียชีวิต 11 คน เพิ่มจากปีที่ผ่านมา 1 คน ทั้งนี้การประชุมดังกล่าวเพื่อสรุปรวบรวมปัญหาอุปสรรคเพื่อนำมาปรับปรุงการทำงานรองรับฤดูกาลท่องเที่ยวและงานเทศกาลสงกรานต์ที่จะถึงนี้ ช่วงเทศกาลปีใหม่ที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวเข้ามาเชียงใหม่จำนวนมาก ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ขณะเดียวกันความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวดังกล่าวก่อให้เกิดความคับคั่งของการจราจร ปริมาณขยะเพิ่มขึ้น หากมีการบริหารจัดการและเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ก่อนเทศกาลท่องเที่ยวสำคัญที่กำลังจะมาถึงอีกหลายกิจกรรมจะช่วยบรรเทากรณีดังกล่าว สร้างมูลค่าเพิ่มอันส่งผลต่อประสิทธิภาพการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

เฉลิมศักดิ์ สุรนนท์ (2553, ย่อหน้า 1) ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่ กล่าวถึงภาวะการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงเทศกาลปีใหม่ พ.ศ. 2553 และคริสต์มาส ในภาพรวมบรรยากาศการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างคึกคัก เห็นได้จากปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่เดินทางท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยส่วนใหญ่ประมาณ ร้อยละ 70 - 80 เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยอัตราพักโรงแรมเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 80 ประเมินเบื้องต้นคาดว่า จังหวัดเชียงใหม่มีเงินสะพัดจากการจับจ่ายของนักท่องเที่ยวรวมไม่น้อยกว่า 2,000 ล้านบาท หรือเฉลี่ยวันละประมาณ 200 ล้านบาท นอกจากนี้หลังจากช่วงเทศกาลปีใหม่ พ.ศ. 2553 ไปแล้ว ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ยังคงมีการจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เช่น งานเทศกาลร่มบ่อสร้าง ในช่วงปลายเดือนมกราคม พ.ศ. 2553 และงานไม้ดอกไม้ประดับจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงต้นเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว

จังหวัดเชียงใหม่ โดยเฉพาะในส่วนของงานไม้ดอกไม้ประดับนั้น มีเครื่องบินเหมาลำเตรียมนำนักท่องเที่ยวต่างชาติมาเที่ยวงานนี้โดยเฉพาะด้วย ทำให้เชื่อว่าการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ น่าจะมีบรรยากาศและแนวโน้มที่ดีขึ้น

สุรพล เศวตเศรณี (2553, ย่อหน้า 1) ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) กล่าวถึงนโยบายและแผนของการทำงานว่า แผนวิสาหกิจที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน เป็นการประมาณการณ์จากสถานการณ์ท่องเที่ยวของปี พ.ศ.2550 ซึ่งเป็นยุคที่ท่องเที่ยวสดใส แต่ปัจจุบัน จากปัจจัยลบรอบด้านทั้งวิกฤตเศรษฐกิจ โรคระบาด ภัยธรรมชาติ และสถานการณ์ทางการเมือง ได้กระทบให้พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนไป ดังนั้นในปี พ.ศ. 2553 จะทำงานภายใต้สโลแกน เมืองไทยใครๆก็รัก มีกิจกรรมแบ่งตามแต่ละฝ่ายงาน เน้นการส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กร และการทำงานเพื่อสังคม เช่น ฝ่ายบริหาร ทำโครงการ กรีนบิวติ่ง ฝ่ายประชาสัมพันธ์ดูแลเรื่องตราสัญลักษณ์ และ จัดทำแสดมปี ฝ่ายสินค้าท่องเที่ยวจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว ฝ่ายตลาดในประเทศ จัดทำคู่มือ 50 เส้นทางความสุข จัดทำหนังสือท่องเที่ยวอักษรเบลสำหรับผู้พิการทางสายตา เป็นต้น ในส่วนของแผนปฏิบัติการประจำปีสำหรับตลาดในประเทศ ยังคงให้แต่ละภูมิภาคนำเสนอเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในพื้นที่ของตัวเอง มาเป็นจุดขายในการที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เช่น ภาคกลาง เที่ยวถวิลหาอดีต ภาคตะวันออก เที่ยวสนุกทุกระดับ ภารกิจงานหลักของททท.จะผลักดันเพียง 3 กิจกรรมหลัก ได้แก่ เทศกาลสงกรานต์ เทศกาลแห่เทียนเข้าพรรษา และ เทศกาลลอยกระทง สำหรับแผนปฏิบัติการในตลาดต่างประเทศ แบ่งตลาดออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่ม ขยาย คือ ตลาดที่ไม่ถูกกระทบทางเศรษฐกิจ เช่น อาเซียน เอเชียใต้ จอร์แดน อิหร่าน 2) ตลาดรักษา คือ รักษาฐานไม่ให้ลดลง เช่น โอเชเนีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เวียดนาม และ 3) ตลาดกู้ฟื้น คือตลาดที่ปี พ.ศ. 2552 กระทบหนัก เช่น จีน ญี่ปุ่น ไต้หวัน เกาหลี ตลาดนี้มีฐานนักท่องเที่ยวมากประเทศ ละกว่า 1 ล้านคน แต่ลดลงไปเพราะความไม่มั่นใจในการเมืองของประเทศไทย ซึ่งหากเหตุการณ์ปกติก็จะพลิกฟื้นได้โดยเร็ว ซึ่งทั้งแผนในประเทศและต่างประเทศเป็นแผนที่ทำต่อเนื่องจากปีที่ผ่านมา ดอกไม้ภายใต้สโลแกน อะเมซิ่งไทยแลนด์ และเที่ยวไทยครีกครีน เศรษฐกิจไทยคึกคัก

สำนักงานอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย (2551, ย่อหน้า 2) สถิตินักท่องเที่ยวประจำปี 2550-2552 อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย จังหวัดเชียงใหม่ แสดงตารางดังนี้

ตาราง 1 สถิตินักท่องเที่ยว ประจำปี 2550 อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย จังหวัดเชียงใหม่

เดือน	รวม (คน)
มกราคม	301,479
กุมภาพันธ์	102,744
มีนาคม	111,788
เมษายน	164,334
พฤษภาคม	102,807
มิถุนายน	85,776
กรกฎาคม	86,188
สิงหาคม	96,874
กันยายน	91,345
ตุลาคม	106,620
พฤศจิกายน	63,136
ธันวาคม	101,556
รวม	1,414,647

ที่มา : (จิราภรณ์ มีวาสนา, 2551)

ตาราง 2 สถิตินักท่องเที่ยว ประจำปี 2551 อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย จังหวัดเชียงใหม่

เดือน	รวม (คน)
มกราคม	82,288
กุมภาพันธ์	29,643
มีนาคม	49,350
เมษายน	71,854
พฤษภาคม	28,296
มิถุนายน	31,553
กรกฎาคม	24,286
สิงหาคม	28,173
กันยายน	22,798
ตุลาคม	77,112
พฤศจิกายน	38,548

ตาราง 2 (ต่อ)

เดือน	รวม (คน)
ธันวาคม	68,728
รวม	552,629

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติ (2553, ย่อหน้า 1)

ตาราง 3 สถิตินักท่องเที่ยว ประจำปี 2552 อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย จังหวัดเชียงใหม่

เดือน	รวม (คน)
มกราคม	85,541
กุมภาพันธ์	51,270
มีนาคม	59,125
เมษายน	95,698
พฤษภาคม	60,553
มิถุนายน	34,214
กรกฎาคม	54,565
สิงหาคม	52,532
กันยายน	16,251
ตุลาคม	58,346
พฤศจิกายน	62,457
ธันวาคม	71,970
รวม	702,522

ที่มา : กรมอุทยานแห่งชาติ (2553, ย่อหน้า 1)

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1. ความหมายของการท่องเที่ยว

ธีระวิทย์ พรายแยม (2545, หน้า 18) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางออกจากที่พักเป็นการชั่วคราว เพื่อพักผ่อน หรือทำกิจกรรมอื่นๆ

ชิตาร์ตัน คีรี (2548, หน้า 8) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางออกจากที่พักไปยังสถานที่แห่งใหม่ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมญาติ หรือวัตถุประสงค์อื่นๆ โดยการเดินทางต้องมีความสะดวกสบาย และสร้างความพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

พัฒนชิตา พีระภักไพศาล (2548, หน้า 10) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบ อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบอนุรักษ์อย่างยั่งยืน

วิมล จิโรจพันธ์, และคนอื่นๆ (2548, หน้า 47) กล่าวว่า โดยทั่วไปการท่องเที่ยวจะหมายถึง ผู้คนหรือประชาชนได้ไปเยี่ยมเยือนยังสถานที่หนึ่ง เพื่อการเที่ยวชมเมือง เยี่ยมญาติ และเพื่อน พักผ่อนวันหยุดทั้งระยะสั้นและระยะยาว และอาจหมายความรวมถึง บุคคลที่เดินทางไปเข้าร่วมการประชุมทางวิชาการ ทางการเมือง การประชุมธุรกิจ หรือเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ ทางธุรกิจตลอดจนการเดินทางไปศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญหรือไปทำการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ด้วย โดยที่มาเหล่านี้สามารถใช้การคมนาคมขนส่งได้ทุกรูปแบบ

จักรกฤษณ์ เรืองเวช (2550, หน้า 20) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากที่อยู่อาศัยตามปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ และเป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ นอกจากนี้ยังเป็นการเดินทางเพื่อทำการศึกษาและพักผ่อนหย่อนใจ หรือก่อให้เกิดการกระทำร่วมกันของมนุษย์ทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมจนเป็นเหตุดึงดูดใจให้เดินทางไปศึกษาและท่องเที่ยวตามแหล่งต่าง ๆ

กุลวรา สุวรรณพิมล (2552, หน้า 12) กล่าวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว เป็นการเดินทางด้วยความสมัครใจ และต้องเป็นการเดินทางท่องเที่ยวด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อประกอบอาชีพหรือหารายได้ในการท่องเที่ยวนั้น ๆ

เดวิดสัน (Davidson, 2010, para 1) กล่าวว่า การท่องเที่ยว (tourism) หมายถึง การเดินทางออกจากบ้านพักเป็นการชั่วคราวระยะเวลาสั้น เพื่อไปเยี่ยมญาติมิตร หรือวัตถุประสงค์อื่นๆ ทางด้านการท่องเที่ยว เช่น การพักผ่อน เล่นกีฬา การประชุม สัมมนา ฯลฯ

กรี, และคนอื่นๆ (Gree, et.al, 2010, para 1) กล่าวว่า การเดินทาง คือการออกจากสถานที่หนึ่งไปสู่สถานที่อื่น ๆ เช่น การเดินทางออกจากบ้านตามปกติและการเดินทางเพื่อไปอาศัยอยู่ที่อื่น

คริสโตเฟอร์ (Christopher, 2010, para 1) กล่าวว่า การท่องเที่ยว (tourism) หมายถึง การที่คนเดินทางออกจากที่พัก หรือที่ทำงานไปยังสถานที่อื่น ๆ ในระยะเวลาสั้น ๆ และ

คนเหล่านี้จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างพักอาศัย ชั่วคราวในสถานที่ท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ในการเดินทางต้องการไปเยี่ยมญาติมิตร หรือท่องเที่ยว

คุก, เยล, และมาร์ควา (Cook, Yale, & Marqua, 2002, p.5) กล่าวว่าความหมายของการท่องเที่ยวว่าเป็นการเคลื่อนย้ายชั่วคราวของผู้คนไปยังจุดหมายปลายทางนอกสถานที่ทำงานหรือสถานที่ปกติ และที่อยู่อาศัย

แมคอินทอช, และโกลด์เนอร์ (McIntosh, & Goeldner, 1995, p. 11) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมของคนเดินทางและพักผ่อนในสถานที่ที่แตกต่างจากสิ่งแวดล้อมตามปกติของนักท่องเที่ยว

มิล (Mill, 2010, para 1) กล่าวว่า การท่องเที่ยว (tourism) หมายถึง กิจกรรมทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความประทับใจ การบริการ และการสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว

ปอนด์ (Pond, 2010, para 1) กล่าวว่า การท่องเที่ยว (tourism) หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการ และอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดความสุขสบายในการเดินทาง

สตีเฟนส์ (Stevens, 2010, para 2) กล่าวว่า การท่องเที่ยว (tourism) กับการเดินทาง (travel) สามารถใช้สลับเปลี่ยนกันได้จนบางครั้งดูเหมือนว่าจะเป็นความหมายเดียวกัน แต่ถ้าพิจารณาในเรื่องความหมายและพฤติกรรมแล้วการเดินทางกับการท่องเที่ยวต่างกัน ในพจนานุกรมการท่องเที่ยว ได้ให้ความหมายการเดินทางว่า การเดินทางจากสถานที่หนึ่งสู่สถานที่หนึ่งโดยใช้วิธีการและวัตถุประสงค์ในการเดินทางต่าง ๆ กัน หรือบางครั้งเมื่อเดินทางแล้วไม่กลับมายังสถานที่เดิม

สรุปความหมายของการท่องเที่ยว ได้ว่า การท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางของคนจากที่แห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง เป็นการชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการพักผ่อน หรือหาความรู้ ซึ่งครอบคลุมถึงการเดินทางเพื่อธุรกิจตราบที่ผู้เดินทางยังมิได้ตั้งหลักแหล่งถาวร และการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งหรือในสถานที่ท่องเที่ยววันนั้น ๆ ด้วย

2. นโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2553, หน้า 2) กล่าวว่า แนวนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยกำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยในปี พ.ศ. 2550 - 2554 มีแนวทางดังนี้

1. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวมีบทบาทในการช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วทุกภูมิภาคของไทยและเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการสร้างงานและเพิ่มรายได้ให้กับประเทศ

2. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยเติบโตอย่างยั่งยืน โดยเน้นการขยายฐานตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ ทั้งในพื้นที่ใหม่และในตลาดเฉพาะกลุ่มภายใต้การสร้างเสริมเข้มแข็งของตราสินค้า (brand) ประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง

3. ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทย โดยเน้นการประสานงานระหว่างเครือข่ายภาครัฐกับภาคเอกชน กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ประโยชน์ทั้งต่อสถาบันครอบครัวและต่อสังคมโดยรวม อันจะนำไปสู่การสร้างและกระตุ้นจิตสำนึกรักษาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย

4. ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กระจายตัวสู่แหล่งท่องเที่ยวรองมากขึ้น เพื่อสร้างสมดุล ระหว่างพื้นที่ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มจังหวัดและข้ามภูมิภาค

5. ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านโดยการทำการตลาดร่วมกัน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวทั้งภายในภูมิภาคและภายนอกภูมิภาค อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และช่วยเพิ่มความสามารถทางการแข่งขันของภูมิภาคนี้ในตลาดท่องเที่ยวโลก

6. มุ่งพัฒนาองค์กร ระบบบริหารจัดการ และเสริมสร้างบุคลากรให้มีทักษะและขีดความสามารถทางการตลาดท่องเที่ยว เพื่อให้เป็นองค์กรแห่งการขับเคลื่อน (driving force) ที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และมีศักยภาพทางการแข่งขันระดับนานาชาติภายใต้ หลักธรรมาภิบาล รวมทั้งพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรในบทบาทเชิงวิชาการและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการตลาด

7. พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการท่องเที่ยว (e - tourism) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ประเทศไทย และเสริมสร้างศักยภาพในการส่งเสริมการตลาดผ่านสื่อสารสนเทศ

8. ส่งเสริมการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว โดยประสานความร่วมมือและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว กับหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน

3. ปัจจัยจูงใจเลือกท่องเที่ยว

3.1 ความหมายปัจจัยจูงใจ

คิตต์ (Kidd, 2010, para 1) กล่าวว่า คำว่า แรงจูงใจ มาจากคำกริยาในภาษาละตินว่า (movere) ซึ่งมีความหมายตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า (to move) อันมีความหมายว่า เป็นสิ่งที่โน้มน้าวหรือชักจูงนำบุคคลเกิดการกระทำหรือปฏิบัติการ (to move a person to a course of action)

โลเวลล์ (Lovell, 2010, para 2) กล่าวว่า ความหมายของแรงจูงใจว่าเป็น กระบวนการที่ชักนำโน้มน้าวให้บุคคลเกิดความพยายามเพื่อที่จะสนองตอบความต้องการบางประการให้บรรลุผลสำเร็จ

ดอมแจน (Domjan, 2010, para 1) กล่าวว่า การจูงใจเป็นภาวะในการเพิ่มพฤติกรรมกระทำกิจกรรมของบุคคลโดยบุคคลจูงใจกระทำพฤติกรรมนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ไครเดอร์, และคนอื่นๆ (Crider, et al, 2010, para 1) ให้ความหมายว่า แรงจูงใจ หมายถึง ความปรารถนา ความต้องการ และความสนใจที่มาเร้าหรือกระตุ้นอินทรีย์และนำอินทรีย์ไปสู่จุดหมายปลายทางที่เจาะจง

วอลเตอร์ (Walters, 2010, para 1) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง "บางสิ่งบางอย่างที่อยู่ภายในตัวของบุคคลที่มีผลทำให้บุคคลต้องกระทำ หรือเคลื่อนไหว หรือมีพฤติกรรม ในลักษณะที่มีเป้าหมาย" กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ แรงจูงใจเป็นเหตุผลของการกระทำนั่นเอง

เลาน์ดอน, และ เดลล่า (Loundon, & Della, 2010, para 1) กล่าวว่า แรงจูงใจ หมายถึง "สภาวะที่อยู่ภายในตัวที่เป็นพลัง ทำให้ร่างกายมีการเคลื่อนไหว ไปในทิศทางที่มีเป้าหมาย ที่ได้เลือกไว้แล้ว ซึ่งมักจะเป็นเป้าหมายที่มีอยู่นภาวะสิ่งแวดล้อม"

วูล์ฟอล์ค (Woolfolk, 2010, para 1) กล่าวว่า การจูงใจ เป็นภาวะภายใน ของบุคคล ที่ถูกกระตุ้นให้กระทำพฤติกรรมอย่างมีทิศทางและต่อเนื่อง

โมเวน, และไมเนอร์ (Mowen, & Minor, 2010, para 1) กล่าวว่า การจูงใจ หมายถึงสภาวะภายในของบุคคลได้รับการกระตุ้นเพื่อผลักดันให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมออกมาโดยมีทิศทางเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่มุ่งหวัง (goal-directed behavior) การจูงใจประกอบด้วย แรงขับ (drives) ตัวกระตุ้น (urges) ความปรารถนา (wishes) หรือความต้องการอยากได้ (desires) เป็นจุดเริ่มต้นที่จะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการเคลื่อนไหวภายในร่างกายอย่างมีลำดับขั้นตอนนำไปสู่การแสดงพฤติกรรม

โฮเยอร์, และแม็คอินนิส (Hoyer, & MacInnis, 2010, para 1) กล่าวว่า การจูงใจ คือ แรงผลักดันภายในบุคคล (inner force) อันก่อให้เกิดผลสะท้อนกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายผู้บริโภคที่ได้รับการจูงใจจะเกิดพลังผลักดันให้เกิดความพร้อม ความเต็มใจ ที่จะแสดงกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดออกมา

ฮอว์กินส์, เบสท์, และโคเนีย (Hawkins, Best, & Coney, 2010, para 1) กล่าวว่า การจูงใจ (Motivation) กับ แรงจูงใจ (motive) คำ 2 คำนี้มักจะใช้กันอย่างสับสนเพราะมีความสัมพันธ์กันจนแยกความหมายออกจากกันค่อนข้างยาก และได้ให้ความหมายไว้ว่า การจูงใจเป็นเหตุผลเพื่อการแสดงพฤติกรรม (reason for behavior) ส่วนแรงจูงใจเป็นแรงผลักดันภายในที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ (an unobservable inner force) ที่ได้ก่อตัวขึ้นจนกลายเป็นแรงกระตุ้นและบังคับให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตอบสนองโดยมีการกำหนดทิศทางการตอบสนองนั้น

สรุปว่าการจงใจเป็นกระบวนการ ที่บุคคลถูกกระตุ้นจากสิ่งเร้าโดยจงใจให้กระทำหรือดิ้นรนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์บางอย่างการจงใจหมายถึงแรงผลักดันภายในบุคคลอันเกิดจากกลไกภายในร่างกายได้รับการกระตุ้นจนกลายเป็นเหตุจงใจให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมออกมาโดยมีทิศทางมุ่งไปสู่เป้าหมายซึ่งจะเห็นได้พฤติกรรมที่เกิดจากการจงใจเป็นพฤติกรรมที่มีใช่เป็นเพียงการตอบสนองสิ่งเร้าปกติธรรมดาแต่ต้องเป็นพฤติกรรมที่มีความเข้มข้นมีทิศทางจริงซึ่งมีเป้าหมายชัดเจนว่าต้องการไปสู่จุดใดและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นผลสืบเนื่องมาจาก แรงผลักดัน หรือแรงกระตุ้น ที่เรียกว่า แรงจงใจ

3.2 ปัจจัยจงใจท่องเที่ยว ในการเดินทางและท่องเที่ยวเกิดจากความต้องการและความรู้สึกภายในของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง ประกอบกับมีปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่ผลักดันให้คนต้องการเดินทางมากขึ้น ซึ่งปัจจัยจงใจท่องเที่ยวมีดังนี้

มหนู วัลยะเพ็ชร (2543, หน้า 16) กล่าวว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่เกิดจากตัวนักท่องเที่ยวเอง โดยแต่ละบุคคลมีปัจจัยแตกต่างกันออกไป

1. เพื่อการผ่อนคลายความเครียดของร่างกายและจิตใจ ซึ่งนับว่ากำลังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตความเป็นอยู่ในปัจจุบันที่ต้องอาศัยความรีบเร่งเต็มไปด้วยความเครียด

2. เพื่อวัตถุประสงค์ทางด้านสุขภาพ เช่น ต้องการอากาศสดชื่น แสงแดด แชน้ำแร่ น้ำพุร้อน หรือภายใต้ข้อกำหนดในการปฏิบัติทางการแพทย์

3. เพื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรม กีฬาประเภทต่าง ๆ เช่น การเดินป่า ปีนเขา เล่นสกี พายเรือ ตกปลา เป็นต้น

4. เพื่อความเพลิดเพลิน ดินแดน และสนุกสนาน

5. มีความสนใจทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ

6. เพื่อหาเหตุผลทางด้านบุคคล เช่น การไปเยี่ยมญาติ

7. เพื่อหาวัตถุประสงค์ทางด้านจิตใจ เช่น การไปทำบุญตามสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548ก, หน้า 280) กล่าวว่า สถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปสัมผัสเที่ยวชมเพื่อการพักผ่อน โดยสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถแบ่งได้เป็น 5 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวเชิงการศึกษาธรรมชาติ (nature tourism) เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพืช สัตว์และสิ่งแวดล้อม โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (marine ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางทะเลที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศทางทะเล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การ

จัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศทางทะเลอย่างยั่งยืน

3. การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (litho travel) เป็นการท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นหินผา ลานหินทราย อุโมงค์โพรง ถ้ำน้ำลอด ถ้ำหินงอกหินย้อย เพื่อชมความงามภูมิทัศน์ที่มีความแปลกจากการเปลี่ยนแปลงของพื้นโลก และซากบรรพชีวินหรือฟอสซิล โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาบบนิเวศอย่างยั่งยืน

4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (agrotourism) เป็นการท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และความเพลิดเพลินในพื้นที่เกษตรกรรมนั้นๆ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ให้ได้ประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่เกษตรกรรมแห่งนั้น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนับว่าเหมาะสมกับประเทศไทยเพราะประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นเกษตรกร

5. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติ (natural health tourism) เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพหรือรักษาฟื้นฟูสุขภาพทางธรรมชาติ เช่น การอาบน้ำแร่หรือการอาบน้ำพุร้อน การออกกำลังกายในแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น โดยเน้นการดูแลสุขภาพทั้งกายและใจของนักท่องเที่ยวด้วยวิถีทางธรรมชาติบำบัด อีกทั้งมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมด้วย

ดุษฎี ชุมสาย, และฉวีพันธ์ พรหมโยธี (2553, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า มูลเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยวและเหตุจูงใจที่ทำให้คนท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานและความบันเทิง นักท่องเที่ยวเหล่านี้ใช้เวลาหยุดงาน เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศเพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น เพื่อพบเห็นสิ่งและอุบัติการณ์ใหม่ เพื่อชมทิวทัศน์อันงดงาม เพื่อพบเห็นขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น เพื่อสงบอารมณ์กับความสงบของชนบท เพื่อสนุกสนานกับความอึกทึกครึกโครม และดีกรามใหญ่โตของเมืองใหญ่และเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวและอื่น ๆ ที่มีผลเป็นความสนุกสนานและความบันเทิง นักท่องเที่ยวบางคนไปเที่ยวเพื่อที่ได้เปลี่ยนสถานที่พักอาศัยไปเรื่อย ๆ

2. การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน ได้แก่ พวกที่ใช้วันหยุดเพื่อพักโดยไม่ทำอะไร ทั้งนี้เพื่อขจัดความเหนื่อยล้าทั้งหลายทั้งปวง ทั้งกายและทางจิตใจที่เกิดขึ้นในคาบเวลาทำงานให้หมดสิ้นไปและเรียกและกำลังกลับคืนมาสำหรับเริ่มต้นทำงานในคาบใหม่ บางคนก็อาจไปพักผ่อนเพราะป่วยไข้หรือไม่สบายเล็กน้อย นักท่องเที่ยวพวกนี้มักไปพัก ณ ที่ใดที่หนึ่งนานที่สุดเท่าที่จะนานได้ และมักจะเป็นสถานที่ที่มั่นใจได้ว่าสงบจริง ๆ เช่น ชายหาดห่างไกลผู้คน หรือบนเขาบนดอยห่างไกลจากความจอแจอึกทึกครึกโครม

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นักท่องเที่ยวที่ปรารถนาจะเรียนรู้ศิลปวิทยาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ ในสถาบันหรือสถานศึกษาที่มีชื่อเสียง หรือในประเทศที่มี

วัฒนธรรมเป็นที่น่าสนใจของพวกเขา นักท่องเที่ยวก็จะไปเที่ยวในประเทศนั้น ๆ เพื่อศึกษา วิจารณ์ชีวิตความเป็นอยู่ในแ่งมนุษย์วิทยาและสังคมวิทยา เพื่อชมโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับ ประวัติศาสตร์ เพื่อติดตามความเจริญทางวัตถุ และเทคโนโลยีปัจจุบัน เพื่อร่วมปฏิบัติในงาน มหกรรมและงานฉลอง

4. การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬาแบ่งได้เป็น 2 ชนิด

4.1 การท่องเที่ยวเพื่อการไปชมการแข่งขันกีฬาครั้งใหญ่ ๆ

4.2 การท่องเที่ยวเพื่อไปเล่นกีฬายังถิ่นที่มีการเล่นกีฬานั้น ๆ

5. การท่องเที่ยวจังหวัดการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจที่จริงการท่องเที่ยวเพื่อ ประกอบธุรกิจไม่น่าจะเข้าเป็นการท่องเที่ยวเพราะขาดปัจจัยที่กล่าวมา การท่องเที่ยวต้องเป็น การกระทำอย่างเสรีและมีความตั้งใจที่จะท่องเที่ยว ถ้าถือเคร่งครัดตามทฤษฎีก็น่าจะเป็นเช่นนั้น แต่ที่เป็นข้อเท็จจริงนักท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจแทบทุกคนก็ได้เจียดเวลาและจัดเวลาให้เหลือไว้ สำหรับการท่องเที่ยวด้วย

6. การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม สัมมนา ฯลฯ ในสมัยปัจจุบันซึ่งมีองค์กร คณะกรรมการสมาคม สหภาพ ฯลฯ ทั้งในประเทศและต่างประเทศมากมาย การเดินทางเพื่อ การประชุม สัมมนา ฯลฯ ได้ส่งเสริมให้มีขึ้นมากมายจนองค์การการท่องเที่ยวอย่างเป็นทางการ เห็นสมควรที่จะจัดนักท่องเที่ยวเพื่อการประชุมสัมมนา ฯลฯ ไว้ต่างหากอีกพวกหนึ่ง

7. การท่องเที่ยวเพื่อเพศรส (sex tour) การท่องเที่ยวไปที่ไหนก็ตามของ นักท่องเที่ยวเพศชายโดยมีเจตนาชมแฝงอยู่ในอันที่จะหาความเปลือยเปลือยเชิงเพศสนนั้นมีมา นานแล้ว นักมนุษย์วิทยาสันนิษฐานว่า กิจกรรมโสเภณีมีมาพร้อม ๆ กับอารยธรรมของคน และเกิดขึ้นในชุมชนที่มีคนเดินผ่านกิจกรรมโสเภณี ซึ่งตรงกับคำว่า (prostitution) ใน ภาษาอังกฤษ หมายถึง การกระทำให้เพศตรงข้ามได้รับสุขารมณ์เชิงเพศรส โดยผู้กระทำได้ ค่าจ้างตอบแทนเป็นเงินหรือสิ่งของและโดยฝ่ายผู้กระทำมิได้มีอารมณ์เชิงใคร่อยู่ด้วยการ เดินทางไปตามที่ต่าง ๆ ของคนเป็นเหตุแรกที่ทำให้เกิดอาชีพโสเภณีกลับเป็นเหตุจูงใจของ นักท่องเที่ยว

ไรอัน (Ryan, 1995, p. 53) ได้นำเสนอแนวคิดในการอธิบายพฤติกรรมที่จะ นำไปสู่การเดินทางท่องเที่ยว โดยได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวเกิดจากแรงจูงใจ 2 ชนิด คือ

1. ความปรารถนาที่จะหลีกเลี่ยงหนีจากสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวัน

2. ความปรารถนาที่จะได้รับการตอบสนองทางจิตวิทยา เช่น การท่องเที่ยว เพื่อเป็นการให้รางวัลกับตนเองและทำให้เกิดความภาคภูมิใจส่วนตัว

ลอยด์ อี (Lloyd E, 2010, para 1) กล่าวว่า นักท่องเที่ยวมักจะมีมูลเหตุจูงใจ ในการเดินทางท่องเที่ยวมาจากปัจจัยต่อไปนี้

1. ปัจจัยผลักดัน (push factor) คือ สภาพเงื่อนไขที่มากกระตุ้นให้เกิดแรงผลักดันภายในตัวบุคคลให้ตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยว ปัจจัยผลักดันอาจจะมาจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ความอยากรู้อยากเห็น ในสิ่งนี้อาจถือว่าเป็นแรงผลักดันภายในที่เห็นได้ชัด เพราะมนุษย์มีสัญชาตญาณในการอยากรู้อยากเห็นเรื่องต่าง ๆ ที่ตนเองยังไม่รู้ การเดินทางท่องเที่ยวก็เป็นการสำรวจโลกใหม่ในความคิดและเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับตนเอง

1.2 ความพึงพอใจ การเดินทางท่องเที่ยวและความประทับใจในสิ่งที่เห็นก็ได้สร้างความสุขความพึงพอใจให้กับบุคคล ดังนั้น การท่องเที่ยวก็คือความพยายามที่จะแสวงหาความสุขให้กับตนเองนั่นเอง

2. ปัจจัยดึงดูด (pull factor) คือ สภาพเงื่อนไขภายนอกที่มาดึงดูดใจให้บุคคลได้ออกเดินทางท่องเที่ยว ปัจจัยดึงดูดเหล่านี้ได้แก่ ปัจจัยผลักดันอาจจะมาจากสาเหตุต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ลักษณะภูมิประเทศ ได้แก่ ลักษณะภูมิประเทศของแหล่งท่องเที่ยว นั้น ๆ หรือทัศนียภาพทางภูมิอากาศ เช่น อากาศสดชื่น อากาศเย็นสบาย ประกอบกันเป็นลักษณะภูมิกายภาพที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวที่นั่น ๆ

2.2 สภาพอื่น ๆ เป็นเรื่องหรือสิ่งอื่น ๆ ที่จัดว่าเป็นสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวนอกเหนือไปจากสถานทางกายภาพ สภาพอื่น ๆ นี้อาจจะได้แก่การเป็นแหล่งสินค้าที่น่าสนใจ ราคาถูก เป็นต้น

สรุปได้ว่า เหตุจูงใจนั้นเกิดจากสิ่งเร้าจากภายในบุคคล และกระตุ้นให้เกิดการกระทำขึ้น ซึ่งอาจจะมาจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง หรือหลายสาเหตุประกอบกัน และเมื่อได้ตัดสินใจกระทำแล้ว คาดว่าจะเกิดความสบายกาย สบายใจ หรือมีความสุข ส่วนเหตุจูงใจหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจไปท่องเที่ยวที่นั่น น่าจะมีหลาย ๆ สิ่งประกอบกัน เช่น แหล่งท่องเที่ยว การคมนาคม การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ที่พักแรม และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ตลอดจนความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

4. บทบาทและความสำคัญของอุทยานแห่งชาติ

อภิชาติ ไชยเทพ (2548, หน้า 26 - 29) กล่าวว่า ด้านบทบาทและความสำคัญของอุทยานแห่งชาติสามารถนำประโยชน์มาสู่ชุมชนในภูมิภาคอย่างน้อย 14 ประการ ดังต่อไปนี้

1. อุทยานแห่งชาติช่วยสร้างความมั่นคงด้านอุทกวิทยา ป่าไม้และพืชคลุมดินธรรมชาติทำหน้าที่คล้ายกับเป็น “ฟองน้ำ” ช่วยดูดน้ำฝนและควบคุมการไหลบ่าของน้ำตามผิวดินรากของต้นไม้ที่ขนไขไปตามชั้นดินจะให้น้ำฝนสามารถซึมลงสู่ดินได้อย่างเต็มที่ผิวดินที่ที่ไม่มีป่าหรือต้นไม้ ซึ่งเท่ากับการลดปริมาณของน้ำที่ไหลบ่าตามผิวดิน จึงส่งผลให้มีปริมาณของน้ำที่ไหลบ่าตามผิวดินมีปริมาณน้ำไหลตามลำธารอยู่สม่ำเสมอทุกฤดูกาล ไม่เว้น

แม้แต่ฤดูแล้ง ในบางกรณีบทบาทและความสำคัญด้านอุทกวิทยานี้ อาจให้ประโยชน์แก่ชุมชนมหาศาล มีมูลค่าคิดเป็นพันล้านบาทต่อปี

2. อุทยานแห่งชาติช่วยคุ้มครองรักษาดิน ดินในเขตร้อนอย่างประเทศไทยเสื่อมคุณภาพอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากการชะล้างและการเผาไหม้ของธาตุอาหารตามผิวดิน ดังนั้นการป้องกันรักษาป่าไม้และพืชคลุมดินตลอดจนถึงก้านของต้นไม้ที่ตกหล่นตามธรรมชาติ จะสามารถอนุรักษ์ขีดความสามารถในการผลิตของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ช่วยป้องกันการถล่มทลายของดินที่อาจมีอันตรายต่อชีวิต ช่วยสร้างความคงทนให้ชายฝั่งทะเล และฝั่งแม่น้ำ ช่วยป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดกับแนวปะการัง และการประมงชายฝั่งอันเกิดจากการทับถมของตะกอน

3. อุทยานแห่งชาติช่วยควบคุมสภาพภูมิอากาศ เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่าป่าธรรมชาติที่ไม่ถูกรบกวนจะช่วยทำให้ฝนตกในบริเวณใกล้เคียงอย่างสม่ำเสมอ โดยการคายความชื้นกลับไปสู่อากาศ และเรือนยอดของต้นไม้มีส่วนช่วยให้บรรยากาศแปรปรวนจนทำให้เกิดฝนซึ่งสิ่งนี้มีความสำคัญทำให้ฝนตกในช่วงฤดูแล้งและเป็นผลดีต่อการเกษตรมากยิ่งขึ้นกว่าลมมรสุมตามปกติ นอกจากนี้การที่มีป่าปกคลุมยังช่วยให้อุณหภูมิประจำถิ่นอยู่ในระดับต่ำซึ่งเป็นประโยชน์ต่อเกษตร การคายน้ำ และขาดแคลนน้ำจะต่ำลง ทำให้คนท้องถิ่นได้รับอากาศค่อนข้างเย็นสบาย ไม่ร้อนจนเกินไป

4. อุทยานแห่งชาติ ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติชนิดที่ทดแทนได้ รวมทั้งผลผลิตทางชีวภาพภายใต้สภาพตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และโดยทั่วไปให้ผลผลิตสูงกว่ารูปแบบอื่น ๆ ที่มนุษย์สร้างหรือทำขึ้น เช่น ไม้ ของป่าต่าง ๆ ฯลฯ ปริมาณ และคุณภาพของผลผลิตเหล่านี้จะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของพื้นที่อนุรักษ์ อย่างไรก็ตามอุทยานแห่งชาติมิได้ประกาศจัดตั้งเพื่อนำผลผลิตจากพื้นที่มาใช้ประโยชน์โดยตรง แต่ต้องการเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของความสามารถในการผลิตของอุทยานแห่งชาติกับพื้นที่ที่ใช้ในการผลิตที่มนุษย์จัดสร้างขึ้นเอง เช่น สวนป่า เป็นต้น

5. เป็นแหล่งคุ้มครองรักษาทรัพยากรพันธุกรรม มนุษย์ใช้ประโยชน์จากพืชป่าและสัตว์ป่าจำนวนมากหลายชนิดพันธุ์ เพื่อนำมาเป็นอาหาร ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม และข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ และนักวิทยาศาสตร์เชื่อกันว่า ยังมีชนิดพันธุ์พืชป่าและสัตว์ป่าที่มีศักยภาพสามารถอยู่ได้หรือปรับปรุงพันธุ์ได้ดีขึ้นได้ อาจจำเป็นต้องมีการผสมพันธุ์กับชนิดพันธุ์ของพืชป่าหรือสัตว์ป่าบางคุณค่าของทรัพยากรพันธุกรรมมีคุณค่าต่อมนุษย์มากมายทั้งในระยะสั้น และระยะยาว ซึ่งทั้งหมดนี้คือ เหตุผลที่จะต้องมีการสงวนรักษาแหล่งธรรมชาติให้คงอยู่ต่อไป เพื่อรอการศึกษาค้นคว้าทดลองก่อนที่จะนำทรัพยากรพันธุกรรมในเขตอุทยานแห่งชาติไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์ในอนาคต

6. เป็นแหล่งอนุรักษ์ตามความหลากหลายทางชีวภาพ เช่นเดียวกับทรัพยากรพันธุกรรม อุทยานแห่งชาติจัดว่าเป็นแหล่งที่มีทรัพยากรทางชีวภาพที่มีคุณค่าและเป็น

ประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติในประเทศและทั่วโลก เพราะอุทยานแห่งชาติจัดว่าเป็นแหล่งของพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และปลาลากหลายชนิด รวมทั้งที่เป็นถิ่นที่อาศัยตามธรรมชาติ ซึ่งทั้งพืชและสัตว์ชนิดต่าง ๆ สามารถเข้ามาหลบภัยและรวมตัวกันสร้างเป็นระบบนิเวศที่สำคัญต่อความอยู่รอดของมนุษย์

7. อุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว พื้นที่อุทยานแห่งชาติทุกแห่ง มีศักยภาพที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยว หากอุทยานแห่งชาติใดได้รับการวางแผนพัฒนาด้านการท่องเที่ยวและนันทนาการ ก็จะส่งผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจต่อชุมชนท้องถิ่นอย่างมากทีเดียว สำหรับในระดับชาติการท่องเที่ยวจะเป็นการนำเงินตราต่างประเทศมาสู่ประเทศเป็นจำนวนมากและในระดับท้องถิ่นการท่องเที่ยวและนันทนาการจะช่วยเหลือเป็นตัวกระตุ้นอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องมากมาย เช่น การโรงแรม ร้านอาหาร ระบบการขนส่ง ของที่ระลึก เครื่องแกะสลักและบริการนำเที่ยว

8. เป็นแหล่งอำนวยความสะดวกด้านนันทนาการ ชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ สามารถได้รับประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่าง ๆ ซึ่งจัดบริการโดยอุทยานแห่งชาติ และประโยชน์ด้านนันทนาการนี้มีคุณภาพมากขึ้น ถ้าหากแหล่งนันทนาการธรรมชาติในบริเวณใกล้เคียงมีอยู่น้อย หรือไม่มีอยู่เลย

9. เป็นแหล่งการจ้างงาน นอกจากอุทยานแห่งชาติจะสามารถรับคนเข้ามาทำงานเป็นเจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างเป็นจำนวนพอสมควร อุทยานแห่งชาติ ยังสามารถทำให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่น ตามอีกด้วย เช่น การจัดงานเกี่ยวกับบริการต่าง ๆ การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว การปรับปรุงและสร้างถนนหนทาง และการจ้างงานเป็นไกด์ หรือผู้นำทางเป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ดังกล่าวจะเห็นได้ชัดเจนขึ้น หากภูมิภาคหรือท้องถิ่นที่อุทยานแห่งชาติตั้งอยู่เป็นพื้นที่หรือเขตที่มีผลผลิตด้านการเกษตรค่อนข้างต่ำ หรือมีคุณค่าทางเกษตร

10. เป็นแหล่งค้นคว้าวิจัยและติดตามผล อุทยานแห่งชาติทุกแห่งสามารถใช้เป็นห้องปฏิบัติการตามธรรมชาติ เพื่อให้ผู้สนใจเข้าไปศึกษาวิจัยหรือทดลองทั้งทางด้านวิทยาการกายภาพชีวภาพและสังคมตลอดจนการวิจัยเปรียบเทียบระหว่างอุทยานแห่งชาติกับพื้นที่ใช้ประโยชน์เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ซึ่งผลของการศึกษาวิจัยเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะเป็นประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และยังเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภูมิภาค และของประเทศโดยรวมด้วย

11. ชีววิทยา นิเวศวิทยา ธรณีวิทยา ภูมิศาสตร์ และเศรษฐกิจสังคม ฯลฯ เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ และสามารถใช้จ่ายเป็นค่าเพื่อให้คนส่วนใหญ่ในท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

12. อุทยานแห่งชาติสามารถช่วยรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ประชากรที่อาศัยอยู่ใกล้กับอุทยานแห่งชาติมักจะได้รับผลประโยชน์ อย่างชัดเจนจากการที่มีสิ่งแวดล้อมซึ่งให้คุณค่าแก่ชีวิต เช่น อุทยานแห่งชาติสร้างความสวยงามรื่นรมย์ และช่วยดูดซับมลพิษต่าง ๆ ตลอดจน

เป็นแหล่งสงบเงียบต่างไปจากสิ่งแวดล้อมแบบอื่นๆ จะเห็นว่ามูลค่าของที่ดินที่อยู่ติดกับอุทยานแห่งชาติมีราคาสูงขึ้นถ้าคนภายในเข้ามาปลูกบ้านตากอากาศในบริเวณดังกล่าว นอกจากนี้การพัฒนา รีสอร์ท หรือโรงแรมมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น เพราะคุณภาพของสิ่งแวดล้อมรอบอุทยานแห่งชาติเป็นตัวดึงดูดการลงทุน

13. อุทยานแห่งชาติช่วยรักษาความสมดุลของสิ่งแวดล้อม การมีอุทยานแห่งชาติจะเป็นตัวช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ใกล้เคียงและภูมิภาคเพราะอุทยานแห่งชาติเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย และขยายพันธุ์ของสัตว์ป่า นานาชนิด ตัวอย่างเช่น ประชากรนกจะช่วยควบคุมแมลง และโรคที่มีผลร้ายต่อพื้นที่เกษตรที่อยู่รอบๆ ค้างคาว นก และผึ้งในป่าธรรมชาติจะช่วยให้มีการผสมเกสรดอกไม้ของเกษตร ที่อยู่ใกล้เคียงเป็นต้น

14. เป็นแหล่งสร้างความภาคภูมิใจให้ประชากรในภูมิภาค แม้จะไม่สามารถวัดหรือประเมินกันอย่างชัดเจนได้ แต่ก็เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าอุทยานเป็นแหล่งที่สร้างความภูมิใจแก่คนในภูมิภาคและท้องถิ่นเช่น การบริหารจัดการทรัพยากร หรือวัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ เพื่อบำรุงรักษาอุทยานแห่งชาติ โดยบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ซึ่งให้เห็นว่าคนเหล่านั้นมีความยินดี และความพึงพอใจในสมบัติส่วนรวมในภูมิภาคของตนเป็นต้น

อภิสิทธิ์ ไชยเทพ (2548, หน้า 29 - 30) นอกจากนี้ยังได้อธิบายถึงการแบ่งเขตการจัดการอุทยานแห่งชาติว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของการจัดการอุทยานแห่งชาติ การจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตต่างๆ จะทำให้เกิดความสะดวกในการบริหารและการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพเพราะการแบ่งเขตพื้นที่เป็นกระบวนการกำหนดรูปแบบการใช้ประโยชน์อุทยานแห่งชาติให้สอดคล้องกับสภาพและศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และใช้เป็นแนวทางในการควบคุมกรรมการจัดการ โดยปกติการแบ่งเขตพื้นที่จะกระทำควบคู่ไปกับการวางแผน และผลลัพธ์ของการแบ่งเขตนี้จะปรากฏเป็นแผนผังที่พร้อมระบุความหมายและกฎเกณฑ์การใช้ประโยชน์อย่างชัดเจนโดยทั่วไปจะมี 3 เขต แต่บางพื้นที่อาจต้องแบ่งมากกว่า 3 เขตก็ได้ ขึ้นอยู่กับความจำเป็นและความเหมาะสม

1. เขตบริการ (service zone) หรืออาจเรียกว่า เขตการใช้ประโยชน์อย่างเข้มข้น (intensive use zone) หมายถึง เขตที่แบ่งไว้เพื่อการพัฒนาสิ่งก่อสร้าง และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ ได้แก่ อาคารสถานที่เพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เช่น ที่ทำการบ้านพักโรงเก็บพัสดุครุภัณฑ์ โรงเรียนสำหรับสาธิตรูปโภค สาธารณูปการ เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวกของนักท่องเที่ยว เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ที่พักแรมที่เป็นอาคารบ้านพัก ร้านค้า ร้านอาหาร ลานจอดรถ ห้องสุขา ฯลฯ ปกติแล้วพื้นที่หรือบริเวณที่เหมาะสมสำหรับเขตบริการควรเป็นบริเวณที่อยู่ใกล้กับเส้นทางคมนาคมหลักหรือสามารถเข้าออกได้สะดวกมีความลาดชันค่อนข้างต่ำอยู่ใกล้แหล่งน้ำ และควรเป็นบริเวณที่สภาพธรรมชาติเสื่อมโทรม หรือถูกทำลายไปแล้ว อุทยานแห่งชาติหนึ่งๆ อาจกำหนดให้มีเขตบริการเพียงจุดเดียว หรือหลายจุดก็

ได้ขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่และปริมาณการใช้ประโยชน์ แต่ควรมีพื้นที่รวมกันไม่เกินร้อยละ 5 ของพื้นที่

2. เขตนันทนาการ (recreation zone) หมายถึงเขตที่รวมเอาสิ่งที่น่าสนใจ หรือจุดสนใจต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ไว้เข้าด้วยกันเช่น น้ำตก ถ้ำ แหล่งน้ำ ชายหาด จุดชมวิว ทางสะดวกเท่าที่จำเป็นแก่การเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการของประชาชน เท่านั้น เช่น ที่จอดรถ ห้องสุขา ตัวกลางสื่อความหมายธรรมชาติ เป็นต้น เขตนันทนาการนี้มีเนื้อที่ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับลักษณะเด่นของพื้นที่ว่ามีมากน้อยและประชาชนมีความพอใจจะใช้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด

3. เขตป่าเปลี่ยว (primitive zone) หรืออาจเรียกว่า เขตสงวนสภาพธรรมชาติ (environmental preservation zone) หมายถึง บริเวณที่มีสภาพสมบูรณ์ และมีความเปราะบาง หรือเกิดผลกระทบได้ง่าย (หากให้มีการใช้ประโยชน์โดยไม่มีการควบคุม) ตลอดจนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าและเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ปกติจะไม่มี การอนุญาตให้มีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกใดๆ ทั้งนี้ นอกจากจัดให้มีทางเท้าแบบง่าย ๆ ให้นักนันทนาการที่นิยมเดินป่าและศึกษาธรรมชาติได้เข้าไปใช้ในบางกรณีจะมีเนื้อที่ถึงร้อยละ 90 - 95 ของพื้นที่ทั้งหมด

สรุปว่าการสงวนพื้นที่ธรรมชาติในลักษณะของอุทยานแห่งชาตินั้น เป็นความพยายามในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธุ์พืชและสัตว์ในป่ารวมถึงการสนับสนุนนันทนาการและการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ นอกจากนั้นยังมีประโยชน์ทางอ้อมต่อสังคมได้แก่ การสร้างความมั่นคงในระบบอุทกวิทยา สนับสนุนความมั่นคงของภูมิอากาศป้องกันดิน สนับสนุนความสมดุลทางธรรมชาติของสภาพแวดล้อม โดยรอบและการจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการวิจัยทางวิชาการและการศึกษา ดังนั้นการป้องกันและการรักษาพื้นที่อุทยานแห่งชาติ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งทั้งที่เพื่ออุทยานแห่งชาติจะสามารถคงสภาพที่เอื้อประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างยั่งยืน

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติ

การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูง เนื่องจากความหลากหลายทางชีวภาพของทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีอยู่อย่างมากมายจนกลายเป็นจุดสนใจอีกแห่งหนึ่งในด้านการท่องเที่ยว และทำให้นักท่องเที่ยวเริ่มสนใจและเห็นคุณค่าเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ

สำนักวรรณกรรมป่าไม้ (2544, หน้า 85) ได้ให้ความหมายของอุทยานแห่งชาติไว้ว่าเป็นพื้นที่อันกว้างใหญ่ไพศาลมีทรัพยากรธรรมชาติสวยงามแปลกประหลาดเป็นที่อัศจรรย์เหมาะสำหรับการพักผ่อนมีคุณค่าทางการศึกษา เช่น แหล่งที่อยู่อาศัยของพืช สัตว์ป่าหายากหรือมีสิ่งที่น่าสนใจเป็นพิเศษทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะหรือวัฒนธรรม การจัดตั้งอุทยานแห่งชาติมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ

1. เพื่อรักษาพื้นที่ให้คงอยู่ในสภาพเดิมอย่างถาวรตลอดไป หรือเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพธรรมชาติ
2. เพื่อรักษาพื้นที่ที่มีความสวยงามเป็นพิเศษเอาไว้สำหรับใช้ประโยชน์ในด้านพักผ่อนหย่อนใจและพัฒนาสิ่งแวดล้อมเพื่อความสะอาดสำหรับนักท่องเที่ยว
3. เพื่อเป็นแหล่งในด้านการศึกษาค้นคว้า วิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านธรรมชาติวิทยา

จะเห็นได้ว่าอุทยานแห่งชาติมีคุณประโยชน์ในการให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติโดยตรง ประเทศไทยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของอุทยานแห่งชาติ จนกระทั่งทำให้เกิดนโยบายที่จะร่วมกันออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอุทยานแห่งชาติ จากหนังสือเรื่องรวมแหล่งท่องเที่ยวทางอุทยานแห่งชาติ โดยได้เสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติได้สรุปเนื้อหาที่สำคัญไว้ว่าในปี พ.ศ. 2415 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เริ่มการอนุรักษ์แหล่งอุทยานแห่งชาติ โดยได้ประกาศให้เยลโลสโตน (Yellowstone) เป็นอุทยานแห่งชาติ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก หลังจากนั้นประเทศต่างๆ ก็ได้นำแบบอย่างของการจัดการอุทยานแห่งชาติเยลโลสโตนไปดำเนินการจัดการอุทยานแห่งชาติในประเทศของตน ซึ่งปัจจุบันประมาณกันว่าทั่วโลกมีอุทยานแห่งชาติไม่น้อยกว่า 1,392 แห่ง และมีพื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่างๆ อีกนับหมื่นแห่ง แต่สำหรับประเทศไทยนั้นกรมป่าไม้ได้พิจารณาจัดตั้งอุทยานแห่งชาติขึ้นเป็นแห่งแรกที่ “ป่าภูกระดึง จังหวัดเลย” เป็นวนอุทยานแห่งแรกของประเทศ จนถึงปี พ.ศ. 2502 ๗พัฒนาท่านจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ได้นำเรื่องการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเสนอต่อคณะรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และกระทรวงมหาดไทยร่วมดำเนินการจัดตั้งอุทยานแห่งชาติ พร้อมกับร่างพระราชบัญญัติสำหรับบังคับใช้ขึ้นเป็นการเร่งด่วน ต่อมาในปี พ.ศ. 2504 ได้มีพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2505 รัฐบาลได้ประกาศให้ “เขาใหญ่” เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย และทำให้ในปี พ.ศ. 2538 ประเทศไทยมีอุทยานแห่งชาติจำนวนทั้งสิ้น 79 แห่ง ซึ่งนับว่าการจัดการระบบอุทยานแห่งชาติของประเทศได้ก้าวหน้ารวดเร็วที่สุดประเทศหนึ่งของโลก

สำนักงานวนสธารกรมป่าไม้ (2544, หน้า 86 - 87) กล่าวว่า ความหมายเกี่ยวกับระบบอุทยานแห่งชาติของประเทศไทยว่า ในประเทศไทยมีพื้นที่อนุรักษ์อยู่ 2 ประเภท คือ อุทยานแห่งชาติและวนอุทยาน ส่วนความหมายกว้างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติยังได้สรุปไว้ว่า อุทยานแห่งชาติ (national park) หมายถึง พื้นที่ทางรัฐบาลเห็นว่ามีสภาพทางธรรมชาติเป็นที่น่าสนใจสมควรสงวนไว้เป็นพิเศษ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติให้คงเดิมถาวรตลอดไป เพื่อประโยชน์ในการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจและเพื่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพราะโดยทั่วไป อุทยานแห่งชาติจะประกอบไปด้วยพื้นที่อันกว้างขวางและหลากหลายด้วยธรรมชาติที่โดดเด่นและสวยงามหาได้ยาก อุทยานแห่งชาติที่อยู่ในระดับมาตรฐานสากล

นอกจากจะมีคุณลักษณะดีเด่นระดับชาติแล้ว จะต้องมีย่านที่ไม่ต่ำกว่า 10 ตารางกิโลเมตร หรือ 6,250 ไร่ ที่บริหารงานโดยหน่วยงานของรัฐบาลกลาง และมีเจ้าหน้าที่เพียงพอที่จะสามารถคุ้มครองป้องกันพื้นที่อนุรักษ์ให้รอดพ้นจากการบุกรุกทำลายได้ และนอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายเกี่ยวกับวนอุทยานไว้ด้วยว่า วนอุทยาน (forest park) หมายถึง พื้นที่ขนาดเล็กจัดตั้งขึ้นเพื่อการพักผ่อน หย่อนใจ มีความสำคัญในระดับท้องถิ่น จุดเด่นอาจจะได้แก่ น้ำตก หุบเหว ถ้ำ หรือหาดทราย โดยปกติวนอุทยานเป็นสถานที่ที่ไม่ไกลจากชุมชนมากนักและสามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก

พอล, และแม็คคูล (Paul, & McCool, 2004, p. 36) กล่าวว่า การท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาตินั้นนอกจากจะเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับสัตว์ป่า นานาชนิดในผืนป่าธรรมชาติ เกี่ยวข้องกับทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีมาแต่ดั้งเดิม รวมไปถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่มนุษย์สร้างขึ้น ตลอดจนการท่องเที่ยวแบบกิจกรรมนันทนาการที่เกิดขึ้นในอุทยานแห่งชาตินั้นๆ ด้วย

สรุปได้ว่า อุทยานแห่งชาติเป็นพื้นที่ที่รัฐบาลประกาศจัดตั้งขึ้นเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติให้คงเดิมถาวรตลอดไป เพื่อประโยชน์ในการท่องเที่ยวพักผ่อน หย่อนใจและเพื่อการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ทางด้านธรรมชาติ และเป็นพื้นที่อันกว้างใหญ่ไพศาลมีทรัพยากรธรรมชาติสวยงามเป็นพิเศษและเป็นที่ยอมรับเหมาะสำหรับการพักผ่อนมีคุณค่าทางการศึกษา เช่น แหล่งที่อยู่อาศัยของพืช สัตว์ป่าหายาก

5. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กานต์พิชชา สุริคุณาพงษ์ (2545, หน้า 14) กล่าวว่า ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึงการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ โดยการใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเสนอขายสินค้า หรือบริการทางการท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว หากแต่มุ่งประสานผลประโยชน์ทางการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอีกด้วย

ดรชณี เอมพันธุ์, และคนอื่นๆ (2547, หน้า 5) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งท่องเที่ยว มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548ก, หน้า 269) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามการบัญญัติของนักวิชาการท่องเที่ยว เช่น อีโคทัวร์ริซึม (ecotourism), กรีนทัวร์ริซึม (green tourism), เอ็นไวรณมิตร-เฟรนด์ลี ทัวร์ริซึม (environment - friendly tourism), เอ็นไวรณมิตรทอล พิลกริเมจ (environmental pilgrimage), เอ็ชซีคัล ทัวร์ริซึม (ethical tourism), ริสพ็อนซิเบิล ทัวร์ริซึม (responsible tourism), คอมมิวนิตี-เบสเต็ด ทัวร์ริซึม (community - based tourism),

เนเชอ - เบสเซ็ท ทัวริซึม (nature - based tourism), เนเชอ-โอเรียนเทท ทัวริซึม (nature - oriented tourism), ไบโอบี ทัวริซึม (bio tourism), อะโพรพริเอท ทัวริซึม (appropriate tourism) เป็นต้น แต่ที่ใช้กันอย่างแพร่หลายที่สุดก็คือ อีโคทัวริซึม (ecotourism) หรือใช้ชื่อเรียกภาษาไทยตามการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถานว่า “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายร่วมกันรับผิดชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

พัฒนชิตา พิระภักไพศาล (2548, หน้า 21) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น

วิมล จิโรจพันธ์, และคนอื่นๆ (2548, หน้า 81 - 82) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มาจากคำ ภาษาอังกฤษว่า อีโคทัวริซึม (ecotourism) ซึ่งเป็นคำที่ผสมกันระหว่างคำว่า อีโคโลยี (ecology) หรือนิเวศวิทยา กับคำว่า ทัวริซึม (tourism) หรือการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อีโคทัวริซึม (ecotourism) หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

อภิรดี ไชยเทพ (2548, หน้า 10) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความพึงพอใจ ความประทับใจ ควบคู่ไปกับการได้รับความรู้ในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติระบบนิเวศ และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการบริหารจัดการที่มุ่งเน้นให้เกิดความยั่งยืนของแหล่งท่องเที่ยว และต้องให้ความสำคัญต่อบทบาทของชุมชนท้องถิ่น

สุภาวดี มีนาภา (2549, หน้า 24) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า โดยมีการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง

จักรกฤษณ์ เรืองเวช (2550, หน้า 20) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายที่จะศึกษาธรรมชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยต้องอยู่บนพื้นฐานของการอนุรักษ์และรับผิดชอบต่อระบบนิเวศนั้นอย่างยั่งยืน

ไพฑูรย์ พงศบุตร (2553, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า คำว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นศัพท์บัญญัติที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) นำมาใช้อย่างเป็นทางการใน พ.ศ. 2541

กรมป่าไม้ (2553, ย่อหน้า 1) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็น การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติ นั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย

วีเวอร์ (Weaver, 1998, pp. 15 - 16) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องจากการมีรายได้สำหรับการดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนหรือท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

บัคลีย์ (Buckley, 2010, para 1) ศาสตราจารย์ผู้อำนวยการศูนย์วิจัย การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยกรีฟฟิท ประเทศออสเตรเลีย ให้คำนิยามสั้นๆว่า การท่องเที่ยวที่อาศัยผลิตผลทางธรรมชาติ การจัดการที่ยั่งยืน และองค์ประกอบทาง การศึกษา ซึ่งมีส่วนก่อให้เกิดการอนุรักษ์

ลาสคูเรน (Lascurain, 2010, para 1) อาจจะเป็นคนแรกที่ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า เป็นการท่องเที่ยว รูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติ โดยไม่ให้เกิดการรบกวนหรือทำความเสียหายแก่ธรรมชาติ แต่มีวัตถุประสงค์ เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาติ เหล่านั้น

บู (Boo, 2010, para 1) ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า การท่องเที่ยวแบบอิงธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ อันเนื่องมาจากการมีเงินทุนสำหรับการปกป้องดูแลรักษาพื้นที่ มีการสร้างงานให้กับชุมชนหรือท้องถิ่น พร้อมทั้งให้การศึกษาระดับสูงและสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

ดิ อีโคทัวริซึม โซไซตี้ (The Ecotourism Society, 2010, para 1) ซึ่งเป็นองค์กรภาคเอกชนที่มีบทบาทโดยตรงเกี่ยวกับการศึกษาวางแผนและเผยแพร่ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ให้คำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า การเดินทางไปเยือนแหล่งธรรมชาติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ด้วยความระมัดระวัง ไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศและในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเกิดประโยชน์ต่อประชาชนท้องถิ่น

สรุปการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้สัมผัสกับระบบนิเวศ และการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว และใน

ขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจโดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

5.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

พินิจชิตา พิระภาคไพศาล (2548, หน้า 21) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไม่ใช่การท่องเที่ยวเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มุ่งเสนอขายสินค้าหรือบริการทางการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเดียว หากยังมุ่งประสานผลประโยชน์ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรมอีกด้วย ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้การท่องเที่ยวสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศและสร้างความพึงพอใจให้แก่ประชาชน แก่เจ้าของท้องถิ่นในขณะเดียวกันก็ยังสามารถรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมและสภาพแวดล้อมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้คงอยู่ตลอดไป

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 270 - 272) กล่าวว่า แนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดีทั้งภาครัฐและเอกชนในการตระหนักถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม จึงก่อให้เกิดกระแสการเรียกร้องหลัก 3 ประการดังต่อไปนี้

1. กระแสความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของประชาชนทั่วโลกให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในแง่การอนุรักษ์ต่อสิ่งแวดล้อมระดับท้องถิ่นจนถึงขอบข่ายกว้างขวางไปทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุรักษ์ระบบนิเวศเพื่อคงความหลากหลายทางชีวภาพเอาไว้

2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการที่มีมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวที่ต้องการได้รับความรู้ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวมากกว่าความสนุกเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่

3. กระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นกระแสความต้องการของชุมชนท้องถิ่นที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อเป็นหลักประกันให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง และชุมชนท้องถิ่นยอมรับในผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม

จากกระแสหลักทั้ง 3 กระแสดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ขึ้น เพื่อมาทดแทนหรือแข่งขันกับการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม จึงเป็นสาเหตุสำคัญให้เกิดประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและพัฒนาแบบยั่งยืนขึ้น ณ เมืองแวนคูเวอร์ ประเทศแคนาดา เมื่อเดือนมีนาคม ปี ค.ศ.1990 (พ.ศ. 2533) จากผลของการประชุมครั้งนี้ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การพัฒนา

ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและเจ้าของท้องถิ่น ในขณะที่เดียวกันก็ปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง จึงมีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ พร้อมกับรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศได้ด้วย จากความหมายดังกล่าวสามารถนำมาแปลเป็นหลักการเบื้องต้น และสร้างกรอบนโยบายและแนวทางการปฏิบัติของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนขึ้น จึงทำให้ประเทศต่าง ๆ พยายามคิดหารูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ เพื่อไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นเหตุให้มีการจัดประชุม เออธ ซัมมิต (Earth Summit) ขึ้นที่กรุงริโอ เดอจาเนโร ประเทศบราซิล เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน ค.ศ.1992 (พ.ศ. 2535) ในที่ประชุมมุ่งเน้นความสนใจของทั่วโลกสู่ประเด็นเรื่องการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและสรุปบทเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จากการประชุมนี้เองทำให้มีการลงนามในเอกสารแผนปฏิบัติการ 21 (agenda 21) อันเป็นป่อเกิดแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชิงวัฒนธรรม

สรุปแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ว่าเป็นการตระหนักถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมหลัก 3 ประการ คือ 1) ความสะดวกความต้องการของชาวโลกให้เกิดจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว 2) ความสะดวกความต้องการของนักท่องเที่ยวให้เกิดการศึกษาเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว และ 3) ความสะดวกความต้องการของชุมชนท้องถิ่นให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดความตื่นตัวในการพัฒนาการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

6. องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 276 - 278) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) มีความแตกต่างกับการท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยม (conventional tourism) โดยที่การท่องเที่ยวแบบประเพณีนิยมมีแนวคิดมุ่งพัฒนาเพื่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว โดยไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวนั้น แต่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีแนวคิดมุ่งพัฒนาเพื่อให้เกิดผลทางเศรษฐกิจ ในขณะที่เดียวกันก็มุ่งอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวด้วย เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นนั้นมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในรูปคุณภาพชีวิต จากแนวทางการปฏิบัติของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทำให้เกิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น ซึ่งมีผู้รู้ได้ให้องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศหลากหลายพอสรุปได้ว่าองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 6 ด้าน องค์ประกอบของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ (nature - based tourism) ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวนั้น อันได้แก่ ป่าไม้ นก สัตว์ป่า ถ้ำ น้ำตก ทะเล หาด เกาะ สัตว์ทะเล ปะการัง เป็นต้น นอกจากนั้นยังรวมถึง

กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น กิจกรรมเดินป่า กิจกรรมชมธรรมชาติ กิจกรรมถ่ายรูป กิจกรรมดูนก กิจกรรมศึกษาถ้ำ กิจกรรมศึกษาท้องฟ้า กิจกรรมล่องแพ กิจกรรมล่องเรือ กิจกรรมดำน้ำ กิจกรรมขี่จักรยาน กิจกรรมปีนเขา เป็นต้น

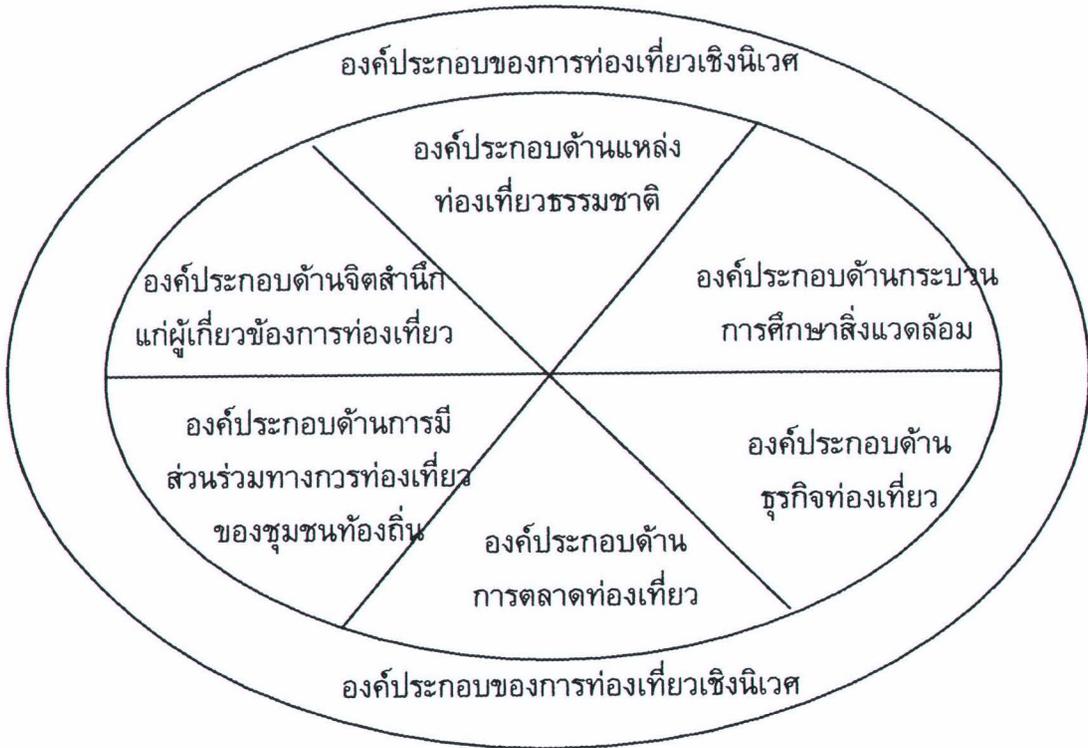
2. องค์ประกอบด้านกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการศึกษาสิ่งแวดล้อม (environmental education - based tourism) โดยมีการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจในการสร้างความตระหนัก และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยวประชาชนและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

3. องค์ประกอบด้านธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่มีการให้บริการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ (service quality - based tourism) เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว โดยให้ธุรกิจท่องเที่ยวต้องเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาเพื่อการท่องเที่ยวพร้อมทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้วย

4. องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่การคำนึงถึงการตลาดท่องเที่ยวคุณภาพ (marketing quality - based tourism) โดยแสวงหานักท่องเที่ยวคุณภาพเข้ามาท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวคุณภาพได้เรียนรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวอย่างพึงพอใจ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้วย

5. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน (community participation - based tourism) โดยให้ชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวเกือบตลอดกระบวนการเพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น ซึ่งหมายรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดชุมชนท้องถิ่น จะมีส่วนในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

6. องค์ประกอบด้านการสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทางการท่องเที่ยวแก่ผู้เกี่ยวข้อง (consciousness - based tourism) โดยมีการให้ความสำคัญและสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความรักและความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถนำองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 6 องค์ประกอบดังกล่าวข้างต้นมาสร้างเป็นรูป เพื่อให้เข้าใจง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้นดังภาพ 2

ภาพ 2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ที่มา : บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 278)

จักรกฤษณ์ เรืองเวช (2550, หน้า 28-29) กล่าวว่า องค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ประการ ได้แก่

1. องค์ประกอบด้านพื้นที่เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ

2. องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3. องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องจึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา

4. องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนท้องถิ่น ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งกระจายรายได้การยกระดับคุณภาพชีวิตและการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ องค์ประกอบด้านพื้นที่ด้านแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ด้านการจัดการกระบวนการศึกษา สิ่งแวดล้อมการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วมหากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ตามลักษณะดังกล่าว จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไป ความสมบูรณ์จะลดน้อยลงจนกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ ได้

7. พฤติกรรมการท่องเที่ยว

7.1 ความหมายพฤติกรรมการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 142) กล่าวถึง พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึง ปฏิบัติของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการได้รับหรือการใช้บริการทางการท่องเที่ยว รวมทั้งขบวนการต่าง ๆ ในการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพอใจ

กุลวรา สุวรรณพิมล (2552, หน้า 184) กล่าวว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะทำการตัดสินใจในการซื้อบริการ ตลอดจนวิธีการซื้อและการใช้บริการนั้นอย่างไรจากระบวนการตลาด การท่องเที่ยวซึ่งเกิดจากระบวนการรับรู้ ความชอบหรือไม่ชอบ ทศนคติ ตลอดจนปัจจัยภายนอกต่าง ๆ เช่น สถานภาพของบุคคล ครอบครัว สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ที่เป็นผลให้แต่ละบุคคลมีพฤติกรรมต่างกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด (2552, ย่อหน้า 2) กล่าวว่า ในปัจจุบันการท่องเที่ยวได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อทุกคนและประเทศชาติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ดังนั้นในฐานะเจ้าของประเทศทุกคนควรร่วมมือกันอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว ยึดมั่นต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยมิตรไมตรี ตลอดจนให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือนทุกคน และในอนาคตรูปแบบการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวก็ยังมีแนวโน้มที่จะเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ฉะนั้นการทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจในแหล่งท่องเที่ยว และให้การบริการที่ดีถือเป็นอีกมิติหนึ่งที่สำคัญที่จะดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเหล่านั้นกลับมาเยี่ยมเยือน และปรารถนาที่จะให้ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงได้มาเยี่ยมบ้างในโอกาสต่อไป ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้ และเข้าใจในเรื่องการจัดการท่องเที่ยวที่ดี ควบคู่ไปกับการศึกษาวิเคราะห์กลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อการวางแผนจัดการที่ดีในอนาคต รวมถึงช่องทาง

และกลยุทธ์ในการดึงนักท่องเที่ยวใช้เวลาเพื่อท่องเที่ยวอยู่ในประเทศให้นานที่สุด นั้นหมายถึง จะทำให้เกิดการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มจากเดิมมากขึ้น อันเป็นผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวมีปริมาณสูงขึ้นด้วย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (2552, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า ในปัจจุบันนี้การท่องเที่ยวในเชิงแบบอนุรักษ์มีหลายรูปแบบ มีหลายประเภทที่แตกแขนงออกมาเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นที่ต้องการที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับท้องถิ่นนั้น ๆ และที่สำคัญสิ่งที่ควรรู้คือการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะมีความสำคัญอย่างไร มีประโยชน์ต่อพื้นที่และกิตต่อนักท่องเที่ยว

ชวัลนุช อุทยาน (2553, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว เป็นการกระทำทุกอย่างของนักท่องเที่ยวไม่ว่าการกระทำนั้นนักท่องเที่ยวจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม และบุคคลอื่นจะสังเกตการกระทำนั้นได้หรือไม่ก็ตามก็เพื่อมุ่งตอบสนองสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสภาพการณ์ใดสภาพการณ์หนึ่ง โดยพฤติกรรมภายนอกของนักท่องเที่ยว (*tourist's overt behaviour*) เป็นพฤติกรรมที่ผู้อื่นสังเกตได้โดยอาศัยประสาทสัมผัส ส่วนพฤติกรรมภายในของนักท่องเที่ยว (*tourist's covert behaviour*) เป็นการทำงานของอวัยวะต่างๆ ภายในร่างกายรวมทั้งความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ที่ถูกควบคุมอยู่ภายในจะมีความสัมพันธ์กัน โดยพฤติกรรมภายในจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมภายนอกเป็นส่วนใหญ่

ชิฟมัน, และคานุก (Schiffman, & Kanuk, 2010, para 1) กล่าวว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว (*tourist behavior*) ในที่นี้ให้นิยามคำว่า พฤติกรรมนักท่องเที่ยว โดยดัดแปลงจากความหมายของ พฤติกรรมผู้บริโภค (*consumer behavior*) ซึ่งนักท่องเที่ยวเป็นผู้บริโภคกลุ่มหนึ่งเช่นกัน แต่สินค้าที่บริโภคส่วนใหญ่เป็นสินค้าบริการ และความหมายของนักท่องเที่ยว ดังนั้นความหมายของ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว จึงหมายถึง บุคคลผู้ซึ่งแสวงหา จัดซื้อ ใช้ ประโยชน์ และประเมิน สินค้าบริการที่คาดว่าจะสามารถสนองความต้องการได้ นักท่องเที่ยวมีทรัพยากรที่สามารถใช้เพื่อแลกกับความพึงพอใจจากการใช้บริการที่เขาต้องการ คือ เงิน เวลา และความพยายาม การศึกษาพฤติกรรมทำให้ทราบถึง รูปแบบการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว ว่า ซื้อสินค้าบริการอะไร ทำไมถึงซื้อบริการนั้น ซื้อบริการเมื่อไร ซื้อบริการที่ไหน ซื้อบริการบ่อยแค่ไหน และหลังจากซื้อบริการแล้วประเมินบริการเหล่านั้นอย่างไร หากต้องการเอาชนะใจของนักท่องเที่ยวได้แล้ว หรือทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจหลังจากการใช้บริการ ผู้ให้บริการจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยว เช่น ศึกษาความต้องการ ความคิด การทำงาน การใช้เวลาว่าง ของนักท่องเที่ยว เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจทั้งปัจจัยส่วนตัว และ ปัจจัยกลุ่มที่มีผลกระทบต่อ การตัดสินใจเลือกใช้บริการของนักท่องเที่ยว

สรุปได้ว่าพฤติกรรมการท่องเที่ยว หมายถึง กระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะทำการตัดสินใจในการซื้อบริการ ตลอดจนวิธีการซื้อและการใช้บริการจากกระบวนการตลาด การท่องเที่ยวซึ่งเกิดจากระบวนการรับรู้ ความชอบหรือไม่ชอบ ทศนคติ ตลอดจนปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินจากการได้เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และได้รับความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในเรื่องต่าง ๆ ผ่านทางโปรแกรมสื่อความหมายทางธรรมชาติรูปแบบต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นในพื้นที่ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

7.2 ลักษณะพฤติกรรมการท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 143) กล่าวว่า สิ่งจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นแรงกระตุ้นให้อยากท่องเที่ยวซึ่งเกิดจากปัจจัย 2 ประการคือ 1) เป็นสภาพเงื่อนไขมากระตุ้นผลักดันให้เกิดความต้องการหลีกเลี่ยงความจำเจในชีวิตประจำวันเพื่อไปท่องเที่ยว และ 2) เป็นสภาพเงื่อนไขที่ดึงดูดใจให้ไปชมแหล่งท่องเที่ยวหรือร่วมกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ซึ่งอาจแบ่งสิ่งจูงใจออกได้เป็น 4 ประเภทคือ

1. สิ่งจูงใจทางด้านกายภาพ เป็นแรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการพักผ่อนทางร่างกายและจิตใจให้สดชื่น รักษาบำรุงสุขภาพ เช่นการอาบน้ำแร่ การร่วมกิจกรรมการกีฬา เป็นต้น

2. สิ่งจูงใจด้านวัฒนธรรม เป็นแรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการอยากรู้จักวัฒนธรรมของประเทศที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน รวมทั้งการดำเนินชีวิต ศิลปะ สถานที่ทางประวัติศาสตร์ เทศกาลต่าง ๆ เป็นต้น

3. สิ่งจูงใจด้านส่วนตัว เป็นแรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการส่วนตัว เช่น เดินทางไปเยี่ยมญาติมิตร การไปจาริกแสวงบุญ เป็นต้น

4. สิ่งจูงใจด้านสถานภาพและชื่อเสียง เป็นแรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการพัฒนายกระดับตัวเองให้สูงขึ้นและสร้างชื่อเสียง เช่น การเข้าร่วมประชุม การเข้าร่วมแข่งขันกีฬา การศึกษาต่อต่างประเทศ เป็นต้น

กุลวรา สุวรรณพิมล (2552, หน้า 184) กล่าวว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่นักการตลาดและผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะต้องศึกษาและค้นคว้าหาความต้องการที่แท้จริงของนักท่องเที่ยว ตลอดจนศึกษาสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการซื้อของนักท่องเที่ยว ข้อมูลด้านวัฒนธรรมและจิตวิทยา สินค้าทางการท่องเที่ยว ราคาที่เปลี่ยนแปลงหรือบุคลิกภาพของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มสังคม แต่ละชาติ และภาษาที่ต่างกันและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

สำนักงานผู้แทนการท่องเที่ยวประจำเบลเยียมและลักเซมเบิร์ก (2552, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า องค์การการท่องเที่ยวยุโรปได้เสนอรายงาน ถ้าสุดศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมและแนวโน้มการท่องเที่ยวยุโรปตั้งแต่ 2548 เพื่อดูผลต่อการท่องเที่ยว ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาของฝ่ายไทยที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ การท่องเที่ยวรายงานฉบับดังกล่าวประมวลจาก

ข้อคิดเห็นของสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งชาติของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปและข้อเสนอแนะจากองค์กรเอกชนที่ดำเนินกิจการการท่องเที่ยว เพื่อเป็นข้อมูลเชิงลึกประกอบการพิจารณาทิศทางและการกำหนดนโยบายด้านการท่องเที่ยวในระยะยาว โดยแนวโน้มและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวยุโรปที่สามารถวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1. ลักษณะประชากร เป็นที่คาดว่าจำนวนผู้สูงอายุจะมีมากขึ้น โดยกลุ่มผู้สูงอายุจะมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีเงินรายได้ประจำอย่างต่อเนื่องเพราะส่วนหนึ่งเป็นรายได้ที่รวบรวมมาจากการเกษียณอายุก่อนกำหนด ซึ่งจะส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยที่มีรายได้มีมากขึ้นกว่าการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อรองรับลูกค้ากลุ่ม ผลต่อการท่องเที่ยว

1) ความต้องการด้านคุณภาพ ความสะดวก และความปลอดภัย 2) ความต้องการด้านการเดินทางที่สะดวก 3) ความต้องการที่จะท่องเที่ยวในสถานที่ที่มีกิจกรรมร่วมกับการพักผ่อน เช่น สนามแข่งกอล์ฟ ฯลฯ และ 4) ในเชิงการตลาด ควรเน้นการอำนวยความสะดวกสบายสำหรับผู้สูงอายุ

2. สุขภาพ การระมัดระวังเรื่องสุขภาพจะเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเลือกจุดหมายการท่องเที่ยวและการพักผ่อน ผลต่อการท่องเที่ยว

1) สถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่มุ่งส่งเสริมสุขภาพจะไม่นิยม 2) การท่องเที่ยวเพื่อแสวงหาแสงแดดอย่างเดียวจะลดน้อยลง 3) การท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมกลางแจ้งจะได้รับความนิยมมากขึ้น และ 4) ความต้องการการพักผ่อนเพื่อรักษาสุขภาพ (wellness) จะมีมากขึ้น โดยเฉพาะบริการด้านสปาและศูนย์บริหารร่างกาย

3. การตื่นตัวและการศึกษา ระดับการศึกษาที่สูงขึ้นของนักท่องเที่ยวจะทำให้ความต้องการการท่องเที่ยวเปลี่ยนไป โดยจะให้ความสนใจในศิลปะ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์เพิ่มมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการพักผ่อนที่ส่งเสริมการเรียนรู้และด้านศาสนา ผลต่อการท่องเที่ยว

1) ความต้องการด้านการท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะจะมีมากขึ้น 2) จะต้องเพิ่มการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้น ศิลปะ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ในการท่องเที่ยว 3) การติดต่อสื่อสารที่ทันสมัย และ 4) ความต้องการที่จะเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในยุโรป ตะวันออกและกลางจะมีมากยิ่งขึ้น

4. เวลาว่าง สภาพสังคมในปัจจุบัน มีความเครียดในการดำรงชีวิตประจำวันทำให้เกิดความต้องการที่จะพักผ่อนมากยิ่งขึ้น แต่ระยะเวลาในการหยุดพักผ่อนไม่ได้เพิ่มมากขึ้น ผลต่อการท่องเที่ยว

1) ควรมีการเพิ่มทางเลือกหรือรายการแนะนำการท่องเที่ยวที่มีค่าใช้จ่ายน้อยลง (low cost product) 2) ควรจัดการท่องเที่ยวที่เน้นการพักผ่อน และ 3) ควรคำนึงถึงวันพักผ่อนที่มีจำกัด

5. ประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว ผู้บริโภคมีประสบการณ์ในการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น จึงต้องการเห็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูงโดยมีการคำนึงถึงคุณภาพและราคาเป็นหลัก ผลต่อการท่องเที่ยว

1) ทางเลือกของการใช้เงินและใช้เวลาจะมีมากกว่าการที่จะ

ใช้เงินเพียงเพื่อการท่องเที่ยว ดังนั้น ปัจจัยเรื่องที่พักและสถานที่ท่องเที่ยวจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาใช้วันหยุด 2) สถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่ได้มาตรฐานจะไม่เป็นที่ยอมรับอีกนาน 3) พฤติกรรมการท่องเที่ยวตามหลักผสมผสาน เช่น นักท่องเที่ยวอาจเลือกพักผ่อนคราวนี้อย่างเรียบง่าย คราวหน้าอาจต้องการความหรูหรา โดยปีนี้อาจพักระยะยาว ปีหน้าอาจพักระยะสั้น 4) การเลือกการพักผ่อนในวันหยุดจะกระจุกกระจายมากยิ่งขึ้นในอนาคต 5) ความต้องการที่จะท่องเที่ยวในสถานที่ที่เป็นเอกลักษณ์และสร้างความประทับใจ 6) ทางเลือกที่สามารถมีการเคลื่อนย้ายตัวได้ระหว่างการท่องเที่ยวจะส่งผลให้มีการเช่ารถยนต์เพิ่มมากขึ้น และ 7) ภูมิภาคที่เสนอแนวทางการท่องเที่ยวที่หลากหลายแต่สมบูรณ์จะทำให้มีความต้องการมีมากยิ่งขึ้นและเรียกร้องให้มีการจัดการสถานที่ท่องเที่ยวที่ดียิ่งขึ้น

ชวัลนุช อุทยาน (2553, ย่อหน้า 2) ลักษณะของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวนั้นมีองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการ คือ

1. เป้าหมาย คือ พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทุกๆ พฤติกรรม จะต้องมียุทธศาสตร์ในการกระทำ เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มอนุรักษ์ต้องการ เกียรติยศโดยการแสดงให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเดินทางท่องเที่ยวโดยที่สภาพแวดล้อมในสถานที่ตนเดินทางยังคงสภาพความสมบูรณ์ของระบบนิเวศดั้งเดิม

2. ความพร้อม คือ ความมีวุฒิภาวะและความสามารถในการทำกิจกรรม เพื่อตอบสนองต่อความต้องการ เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มที่รักความผจญภัย นิยมไต่เขา ปีนหน้าผา ต้องมีความพร้อมทั้งสภาพร่างกายและจิตใจแล้วสามารถจะทำกิจกรรมที่ตนชอบได้

3. สถานการณ์ คือ เหตุการณ์หรือโอกาสที่เอื้ออำนวยให้เลือกกระทำกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ เช่น การท่องเที่ยวตามหมู่เกาะ ควรกระทำในยามคลื่นลมสงบ ไม่ควรทำในขณะที่มีพายุฝนฟ้าคะนอง

4. การแปลความหมาย คือ วิธีการคิดแบบต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่พอใจมากที่สุด สถานการณ์หนึ่ง ๆ เช่น เวลาสิบสองนาฬิกาเป็นเวลาที่นักท่องเที่ยวควรเป็นเวลาที่เหมาะสมควรหยุดพักรับประทานอาหารกลางวัน

5. การตอบสนอง คือ การตัดสินใจกระทำกิจกรรมตามที่ตนได้ตัดสินใจเลือกสรรแล้ว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ เช่น นักท่องเที่ยวได้ตัดสินใจที่จะเดินทางท่องเที่ยวในช่วงวันหยุด เพื่อพักผ่อน ดังนั้นนักท่องเที่ยวจะต้องวางแผนการเดินทาง และจัดการดำเนินการล่วงหน้า ในการกระทำกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ตั้งแต่กิจกรรมการกำหนดสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมการเดินทาง กิจกรรมการจองที่พักเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

6. ผลลัพธ์ที่ตามมา คือ ผลจากการกระทำหนึ่ง ๆ อาจได้ผลตามที่คาดหมายไว้ หรืออาจตรงกันข้ามกับความคาดหวังที่ตั้งใจไว้ เช่น นักท่องเที่ยวได้มีกำหนดการเดินทางไว้เพื่อมาพักผ่อนวันหยุดในประเทศไทย แต่ปรากฏว่าในเวลาอันนั้นเกิดการชุมนุมที่สนามบิน และทำ

ให้สนามบินต้องปิดทำการ เครื่องบินไม่สามารถลงจอดได้ มีผลลัพธ์ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถบรรลุผลตามที่คาดหวังไว้ได้

7. ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง คือ ความรู้สึกที่เกิดขึ้นเมื่อสิ่งที่กระทำลงไปไม่บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ จึงต้องกลับมาแปลความหมาย ไตร่ตรอง เพื่อเลือกหาวิธีใหม่ๆ มาตอบสนองความต้องการ หรืออาจจะเลิกความต้องการไป เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่เกินความสามารถ เช่น การก่อวินาศกรรมในเมืองมูมไบ ประเทศอินเดียในเดือนพฤศจิกายน ปี 2008 นักท่องเที่ยวที่ตั้งใจจะเดินทางไปเมืองดังกล่าว จะต้องเกิดความผิดหวังเพราะเกิดความกังวลด้านความปลอดภัย และอาจล้มเลิกความตั้งใจในการเดินทาง หรืออาจเปลี่ยนเส้นทางไปเมืองอื่นที่ปลอดภัยกว่า

แมคอินทอช, และโกลด์เลอร์ (McIntosh, & Goeldler, 2010, para 1) กล่าวว่า แรงจูงใจทางการท่องเที่ยว (tourism motivation) หมายถึง สิ่งที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางออกท่องเที่ยวเพื่อสนองความต้องการของตนเอง ตามปกตินักท่องเที่ยวจะเดินทางหรือไม่ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ 4 ประการ คือ

1. สิ่งจูงใจทางกายภาพ (physical motivation) ได้แก่ สิ่งจูงใจที่เกี่ยวกับการพักผ่อนร่างกาย การเล่นกีฬา การสันตนาการตามชายหาด การหย่อนใจ ด้วยการบันเทิงและสิ่งจูงใจอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการรักษาสุขภาพ

2. สิ่งจูงใจทางวัฒนธรรม (culture motivation) ได้แก่ ความปรารถนาที่อยากรู้จักกับผู้อื่น เช่น เรื่องราวที่เกี่ยวกับ ดนตรี ศิลปะ นาฏศิลป์ และศาสนา เป็นต้น

3. สิ่งจูงใจระหว่างบุคคล (interpersonal motivation) ได้แก่ ความปรารถนาที่อยากจะได้พบคนใหม่ๆ

4. สิ่งจูงใจทางด้านสถานภาพและชื่อเสียง (status and prestige motivation) ได้แก่ ความต้องการพัฒนาตนเองและแสดงความสำคัญของตนเอง เช่น การเดินทางทำธุรกิจการประชุม และการศึกษา เป็นต้น

สรุปได้ว่า ลักษณะพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวจะเกิดได้จากสิ่งจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยวเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดจากความต้องการพักผ่อนทางร่างกายและจิตใจให้สดชื่น รักษาบำรุงสุขภาพ การได้เข้าถึงธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี จากการได้เข้าไปท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเองซึ่งเกิดจาก ลักษณะประชากร สุขภาพ การศึกษา เวลาว่าง สภาพสังคมในปัจจุบัน มีความเครียดในการดำรงชีวิตประจำวันทำให้เกิดความต้องการที่จะพักผ่อนมากยิ่งขึ้น ประสพการณ์ด้านการท่องเที่ยวความต้องการที่จะท่องเที่ยวในสถานที่ที่เป็นเอกลักษณ์และสร้างความประทับใจ

แนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจ

1. ความหมายของการตัดสินใจ

กัลณพัฒน์ รัศมีเมฆินทร์ (2551, หน้า 15 - 16) กล่าวว่า ความหมายการตัดสินใจเปรียบเสมือนหัวใจของการบริหารงานและสร้างผลลัพธ์จากการปฏิบัติงาน เพราะการตัดสินใจแฝงอยู่ในทุกขั้นตอนและทุกกระบวนการของการทำงาน การตัดสินใจเป็นเรื่องปกติทั่วไปทั้งเป็นเรื่องที่ไม่ต้องการการพิจารณาอะไรมากมายนัก หรือหากมีต้นสึนใจผิดพลาดแล้วก็อาจแก้ไขใหม่ได้ไม่ยาก แต่หากการตัดสินใจเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นมากขึ้น เพราะฉะนั้นการตัดสินใจจึงต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

ภาวิตา ชาราศรีสุทธิ, และวิบูลย์ โต้วนะบุตร (2553, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง การพิจารณาตกลงใจซึ่งขาดจากทางเลือกที่มีอยู่มากกว่าหนึ่งทางขึ้นไปในอันที่จะให้มีการกระทำในลักษณะเฉพาะใด ๆ หรือการตกลงใจที่จะยุติข้อขัดแย้ง ข้อโต้แย้ง โดยให้มีการกระทำไปในทางหนึ่งทางใดที่ได้มีการพิจารณาและตรวจสอบอย่างรอบคอบแล้ว

วิทยา ด่านธำรงกุล (2553, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า การตัดสินใจหมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารตอบสนองต่อโอกาสและอุปสรรคที่เผชิญหน้าด้วยการวิเคราะห์ทางเลือกต่าง ๆ พร้อมทั้งเลือกทางเลือกในการปฏิบัติเพื่อตอบสนองต่อโอกาสและอุปสรรคนั้น ๆ

ยรรยง พวงราช (2553, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า การตัดสินใจหมายถึง กระบวนการของการเปรียบเทียบผลประโยชน์หรือผลตอบแทนที่จะได้รับจากทางเลือกหลายๆ ทางโดยที่ผู้ตัดสินใจจะเลือกทางเลือกที่ให้ประโยชน์สูงสุดและได้รับความพอใจจากการใช้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร สำหรับกระบวนการตัดสินใจนั้น หมายถึง การกำหนดขั้นตอนของการตัดสินใจตั้งแต่ขั้นตอนแรกไปจนถึงขั้นตอนสุดท้าย มี 2 รูปแบบ คือ 1) การตัดสินใจโดยบุคคลเดียว และ 2) การตัดสินใจโดยกลุ่มบุคคล

บาร์นาร์ด (Barnard, 2010, para 1) กล่าวว่า การตัดสินใจนั้น เป็นเทคนิคหนึ่งเพื่อนำมาใช้พิจารณาทางเลือกต่างๆ สำหรับการแก้ไขปัญหาที่ต้องการ แล้ววิเคราะห์คัดเลือกจนให้เหลือสุดท้ายเพียงทางเลือกเดียวนั่นเอง

ไซมอน (Simon, 2010, para 1) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการที่ใช้ในการหาโอกาสสำหรับตัดสินใจ การหาทางเลือกที่เป็นไปได้ รวมไปถึงทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่

มูดี (Moody, 2010, para 1) กล่าวว่า การตัดสินใจเป็นการกระทำที่ต้องทำเมื่อไม่มีเวลาที่จะหาข้อเท็จจริงอีกต่อไป ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ เมื่อใดถึงจะตัดสินใจว่าควรหยุดหาข้อเท็จจริง แนวทางแก้ไขจะเปลี่ยนแปลงไปตามปัญหาที่ต้องการแก้ไข ซึ่งการรวบรวมข้อเท็จจริงเกี่ยวพันกับการใช้จ่ายและการใช้เวลา

กิบสัน, และอิวานเชอวิช (Gibson, & Ivancevich, 2010, para 1) กล่าวว่า การตัดสินใจ เป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อองค์กร ซึ่งผู้นำจะต้องลงมือกระทำโดยตั้งอยู่

บนพื้นฐานของข่าวสารข้อมูล (information) อันได้รับมาจากโครงสร้างขององค์กร พฤติกรรมของบุคคล รวมไปถึงพฤติกรรมของกลุ่มภายในองค์กรนั้นๆ นั้นเอง

โจนส์ (Jones, 2010, para 1) กล่าวว่า การตัดสินใจนั้นเป็นกระบวนการที่นำมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาขององค์กร โดยเริ่มจากการค้นหาทางเลือก กระทั่งการเลือกทางเลือก หรือแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด ทั้งนี้เพื่อนำมาดำเนินการให้สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ตั้งได้ กำหนดไว้

สรุปได้ว่า การตัดสินใจ (decision making) หมายถึง กระบวนการในการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง จากหลายๆทางเลือกที่ได้รับการพิจารณา วิเคราะห์ และประเมินเป็นอย่างดีแล้วว่าเป็นทางเลือกที่ทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์กรได้ นอกจากนี้ การตัดสินใจนั้นเป็นสิ่งสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับหน้าที่ในการบริหารจัดการเกือบทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นงานหรือการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการวางแผน การจัดการองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การประสานงาน และการควบคุม การตัดสินใจนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิตและการทำงานของบุคคล และถือเป็นบทบาทที่สำคัญของผู้นำหรือผู้บริหารในการจัดการหรือบริหารงานซึ่งจะนำไปให้เกิดความอยู่รอดหรือไม่ ของกลุ่มหน่วยงาน หรือองค์กร การตัดสินใจที่ดีนั้นจะก่อให้เกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด ดังนั้นผู้ที่ตัดสินใจจึงควรหาข้อมูลหรือมีข้อมูลที่ดีและมีกระบวนการที่ดีให้การตัดสินใจ ตลอดจนตระหนักถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการตัดสินใจผิดพลาดอีกด้วยแล้ว การตัดสินใจก็จะเกิดผลดีมากที่สุดและเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุด

2. กระบวนการตัดสินใจ

กัลณพัณณ์ รัตมีเมฆินทร์ (2551, หน้า 35 - 39) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจ (process of decision making) หมายถึง การกำหนดขั้นตอนการตัดสินใจตั้งแต่ขั้นตอนแรกไปจนถึงขั้นตอนสุดท้าย ซึ่งการตัดสินใจโดยลำดับขั้นของกระบวนการดังกล่าว เป็นการตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุผลและมีกฎเกณฑ์ เป็นการตัดสินใจโดยใช้ระเบียบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ช่วยค้นหาข้อสรุปสำหรับการตัดสินใจ โดยเสนอลำดับขั้นตอนของกระบวนการตัดสินใจ 7 ขั้นตอนของพลัมเกต และ แอ็ดเนอร์ (Plumkett & Attner) ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระบุปัญหา เป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะการระบุปัญหาถูกต้องหรือไม่ ย่อมมีผลต่อการดำเนินการในขั้นตอนต่อไปของกระบวนการ ทั้งยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการตัดสินใจ ดังนั้นต้องคอยสังเกต รวบรวมข้อมูลที่จำเป็น ค้นหาสาเหตุดังกล่าว ก่อนระบุปัญหาที่แท้จริง อย่างถูกต้องแม่นยำ

ขั้นที่ 2 ระบุข้อจำกัดของปัจจัย เมื่อสามารถระบุปัญหาได้ถูกต้องแล้วควรพิจารณาข้อจำกัดต่างๆโดยตรวจสอบทรัพยากรซึ่งเป็นองค์ประกอบของกระบวนการ เช่น ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการผลิต ได้แก่ กำลังคน เงินทุน เครื่องจักร สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ รวมถึงเวลา ซึ่งมักเป็นปัจจัยจำกัดที่พบอยู่เสมอๆ

ขั้นที่ 3 พัฒนาการเลือก ซึ่งเป็นทางเลือกที่มี ศักยภาพ (potential) และมีความเป็นไปได้ (possibility) ในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้น้อยลงหรือให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในการพัฒนาทางเลือกอาจขอความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากผู้บริหารท่านอื่นที่ประสบความสำเร็จ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร หรือใช้วิธีปรึกษาวิทยากร หรือจัดประชุมกลุ่มย่อยขึ้น ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากบุคคลเหล่านี้ เมื่อผนวกกับสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ และประสบการณ์ของตน ก็จะสามารถ ช่วยให้พัฒนาทางเลือกได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ทางเลือก ควรวิเคราะห์ทางเลือกว่าเมื่อนำผลมาปฏิบัติแล้ว จะทำให้เกิดผลต่อเรื่องอะไรตามมาบ้าง ทางเลือกบางอย่างซึ่งอยู่ภายใต้ข้อจำกัดขององค์กรอาจทำให้เกิดผลต่อเรื่องที่พึงประสงค์ตามมาได้

ขั้นที่ 5 เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด ควรเปรียบเทียบข้อดีข้อเสียของแต่ละทางเลือกอีกครั้งหนึ่ง เพื่อพิจารณาหาทางเลือกที่ดีที่สุดเพียงทางเลือกเดียว ทางเลือกที่ดีที่สุดควรให้ผลกระทบแง่ลบภายหลังเล็กน้อยที่สุดแต่ให้ประโยชน์มากที่สุดด้วย หรือในบางกรณีอาจตัดสินใจเลือกทางเลือกแบบประนีประนอม โดยพิจารณาองค์ประกอบที่ดีที่สุดของแต่ละทางเลือกแล้วนำมาผสมผสานกันได้

ขั้นที่ 6 นำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติ ควรนำผลการตัดสินใจไปปฏิบัติเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ทั้งนี้ควรมีการมอบหมายหน้าที่ให้ชัดเจน และจัดให้มีระบบการติดต่อสื่อสารที่จะช่วยให้การตัดสินใจเป็นที่ยอมรับได้ นอกจากนี้ควรกำหนดระเบียบวิธีการ กฎ และนโยบาย ซึ่งมีส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดด้วย

ขั้นที่ 7 สร้างระบบควบคุมและประเมินผล ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการตัดสินใจจะช่วยให้ได้รับข้อมูลย้อนกลับหรือผลสะท้อนกลับ (feedback) เกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ ข้อมูลย้อนกลับที่ได้กลับมาจะช่วยให้สามารถแก้ปัญหาหรือตัดสินใจใหม่ได้ เพื่อผลลัพธ์การปฏิบัติที่ดีที่สุด

ทักซิณา คุณมาร์ช (2546, หน้า 99 - 103) กล่าวถึงกระบวนการตัดสินใจท่องเที่ยวว่า กระบวนการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว คือ เมื่อนักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน นักท่องเที่ยวจะมีการตัดสินใจเป็นกระบวนการต่างๆ ขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวคนนั้นมีความคุ้นเคยกับวิธีการเดินทางและสถานที่ที่ไปมากน้อยแค่ไหน หากเป็นผู้ที่เดินทางบ่อย มีความคุ้นเคยกับวิธีการเดินทางและสถานที่เป็นอย่างดี กระบวนการตัดสินใจก็อาจจะลดลง ใช้เวลาในการตัดสินใจเร็วขึ้น กระบวนการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวสามารถอธิบายได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การรับรู้ความต้องการ (problem recognition) การที่ผู้เดินทางท่องเที่ยวตระหนักถึงปัญหาหรือความต้องการของตนเอง เมื่อผู้ซื้อรับรู้ถึงความแตกต่างระหว่างสถานะที่แท้จริง (actual state) ของตน และสถานะที่ปรารถนา (desire state) เริ่มต้นด้วยความต้องการ

ที่จะเดินทาง ต้องการที่จะเปลี่ยนบรรยากาศจากความซ้ำซาก จำเจ หรือบรรยากาศรอบข้างที่คุ้นเคยไปยังที่แปลกใหม่ ซึ่งความต้องการที่จะเดินทางเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ คือ จากภายในตัวผู้เดินทางเอง (**internal factors**) เช่น อยากที่จะพักผ่อนจากงานที่ทำอยู่ทุกวัน ซึ่งทำให้เกิดความเบื่อหน่าย จึงอยากที่จะหลีกเลี่ยงความเบื่อหน่าย ด้วยการไปพักผ่อนประจำปียังสถานที่ต่างๆ หรือในบางครั้งความต้องการภายใน อาจเกิดจากความอยากที่จะให้คนรอบข้าง ยกย่อง จึงเดินทางไปยังสถานที่ต่างๆ เช่น การเดินทางรอบโลก การเดินทางเพื่อไปเล่นสกีตามสถานที่ที่มีชื่อเสียง เป็นต้น และจากสิ่งเร้าภายนอก (**external factors**) สิ่งเร้าต่างๆ ภายนอกที่ทำให้คนเกิดความต้องการที่จะเดินทางและความต้องการที่ทำให้คนอยากเดินทาง จะต้องมีความพร้อมด้านเวลา วันหยุดที่ติดต่อกัน กำลังทรัพย์ และปัจจัยด้านอื่นๆที่จำเป็น

2. การค้นหาข้อมูล (**information search**) ผู้ที่จะเดินทางท่องเที่ยวที่ได้รับการกระตุ้น อาจจะเสาะแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมหรือไม่ก็ได้ ถ้าแรงขับของผู้ที่จะเดินทางมีมากก็มักจะซื้อทันที ในการเสาะหาข้อมูลสามารถหาได้จากหลายแหล่ง จากกลุ่มบุคคล (**personal sources**) เช่น ครอบครัว เพื่อน เพื่อนบ้าน ญาติ จากแหล่งขาย (**commercial sources**) เช่น บริษัทนำเที่ยว จากประสบการณ์ (**experiential sources**) ที่เคยเดินทางท่องเที่ยวเองและจากสื่อการประชาสัมพันธ์ (**public sources**) เช่น นิตยสารการท่องเที่ยว บทความในหนังสือพิมพ์ เป็นต้น แต่ข้อมูลที่มีผลโดยตรงต่อผู้ที่จะเดินทางมากที่สุด คือข้อมูลจากบุคคลต่างๆ โดยการพูดคุยกัน อย่างไรก็ตามไม่ใช่ว่าทุกการหรือเกิดจากการบอกแบบปากต่อปาก ส่วนข้อมูลที่ได้จากแหล่งสื่อประชาสัมพันธ์นั้น ผู้ที่จะเดินทางจะได้รับข้อมูลข่าวสารมากที่สุดแต่แหล่งบุคคลจะเป็นผู้ช่วยในการประเมินข้อมูลให้กับผู้ที่จะเดินทางท่องเที่ยว

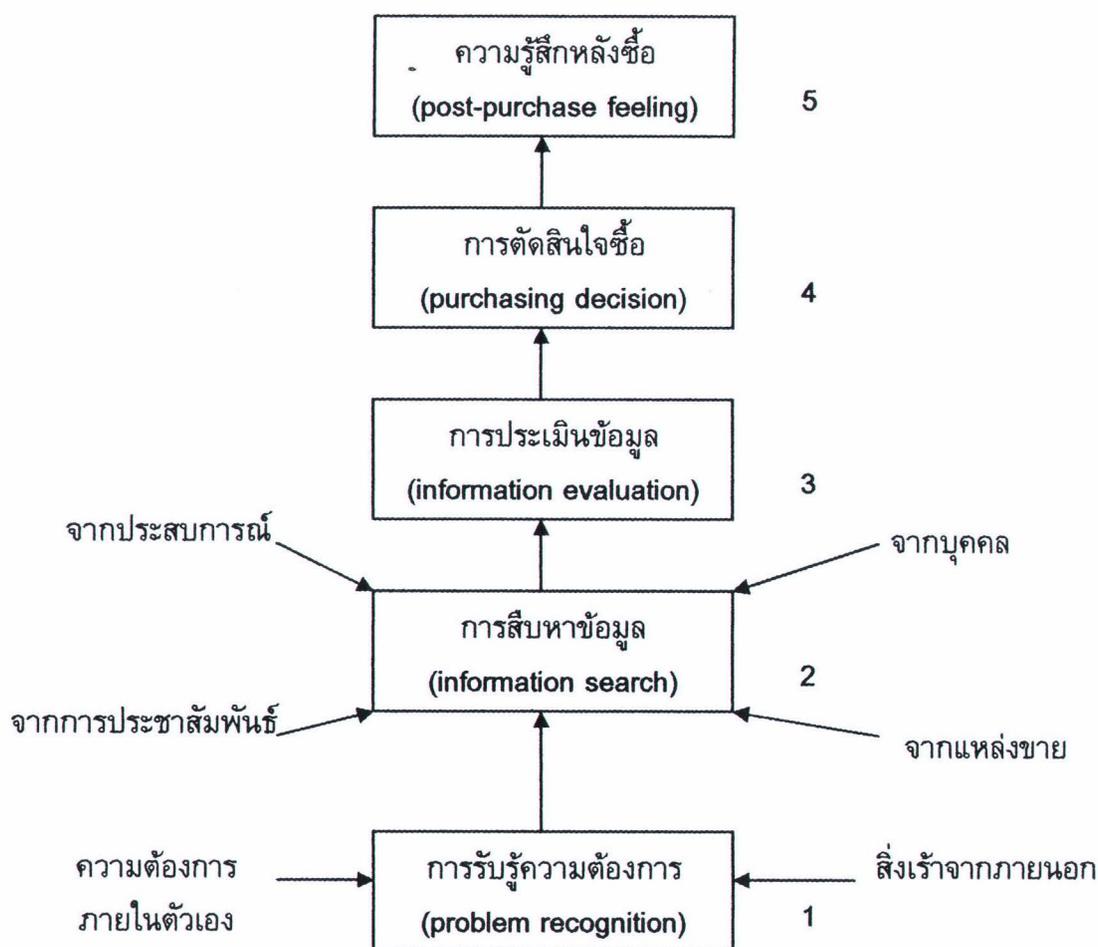
3. การประเมินทางเลือก (**information evaluation**) เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการเสาะแสวงหาข้อมูลเพื่อหาทางเลือกและเป็นการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้ ไม่ว่าจะเป็นในด้านของ ราคา สถานที่ท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกในระหว่างการเดินทาง โดยต้องคำนึงถึงสิ่งที่จะได้รับมากที่สุด โดยปกติในการประเมินทางเลือกของผู้ที่จะเดินทางจะใช้การพิจารณาอย่างรอบคอบและอย่างมีเหตุมีผล หรือบางทีอาจจะประเมินน้อยมากแต่เป็นการเลือกจากการรับรู้ทางจิตสำนึกหรือตามสัญชาตญาณ โดยการอาศัยคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว

4. การตัดสินใจซื้อ (**choice of purchase**) หลังจากการรับรู้ความต้องการหรือได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางท่องเที่ยว รวมไปถึงวิธีการชำระเงิน อีกทั้งกระบวนการในการตัดสินใจซื้อยังขึ้นอยู่กับทัศนคติทั้งทางบวกและทางลบของบุคคลที่สามารถจะเปลี่ยนแปลงความตั้งใจของผู้ที่จะเดินทางได้ รวมไปถึงสถานการณ์ที่คาดไม่ถึงก็มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเวลา หรือสภาวะทางการเงินของผู้ที่จะเดินทาง ถ้าเกิดมีปัญหามาแบบกะทันหัน เช่นการตกงานเป็นสาเหตุที่จะทำให้ยกเลิกการเดินทางได้

5. ความรู้สึกหลังการซื้อ (**post - purchase feeling**) เป็นความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจต่อสิ่งที่นักท่องเที่ยวได้ไปสัมผัสหรือรับรู้ด้วยตนเอง ความรู้สึกพอใจจะมีอิทธิพลต่อ

การกลับมาท่องเที่ยวซ้ำอีก ส่วนความไม่พอใจอาจจะเกิดขึ้นจากสิ่งที่ได้ไปพบเห็นนั้นตรงกันข้ามกับสิ่งที่คาดหวังไว้ หรือจากสิ่งที่ผู้ขายโฆษณาไว้ เช่น น้ำทะเลที่สกปรก ชายหาดที่ไม่ขาวสะอาด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ และเป็นการยากที่นักท่องเที่ยวจะกลับมาท่องเที่ยวอีก ขณะเดียวกันก็จะมีการบอกต่อให้บุคคลที่ใกล้ชิดได้รับรู้ข้อมูลที่ตนได้ไปประสบมา

ซึ่งกระบวนการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวสามารถอธิบายตามแผนภาพได้ 5 ขั้นตอน ดังภาพ 3 ดังนี้

ภาพ 3 แสดงการตัดสินใจซื้อของนักท่องเที่ยว
ที่มา : ทักษิณา คุณารักษ์ (2546, หน้า 103)

สรุปได้ว่า ในการตัดสินใจเลือกแหล่งท่องเที่ยว เลือกสถานที่พักโรงแรม หรือเลือกวิธีการเดินทางนั้น ต้องผ่านกระบวนการในการตัดสินใจต่างๆตามขั้นตอน ก่อนที่จะได้การตัดสินใจในขั้นสุดท้าย ซึ่งการตัดสินใจจะใช้เวลามากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ส่วนตัวของนักท่องเที่ยว บางครั้งประสบการณ์ในอดีตก็มีส่วนช่วยที่จะใช้ในการเลือกเดินทางท่องเที่ยวให้ง่ายและเร็วขึ้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับเหตุจูงใจที่มีผลต่อการตัดสินใจ

แรงจูงใจจะเป็นตัวกระตุ้นหรือผลักดันให้ผู้บริโภคแสวงหาเพื่อสร้างความพอใจให้แก่ตัวเอง ทำให้จะต้องสร้างแรงจูงใจด้วยวิธีต่างๆ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถหาสิ่งตอบสนองความจำเป็นทางร่างกายและจิตใจของตนได้

ยศพล ณ นคร (2543, หน้า 32) กล่าวว่า มूलเหตุจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยว และพักผ่อน เป็นความต้องการของมนุษย์ทุกคน แต่มूलเหตุจูงใจให้ท่องเที่ยวนี้จะแตกต่างกันไปในแต่ละคน แต่ละช่วงเวลา แต่ละวัฒนธรรม แต่ละสังคม ซึ่งมूलเหตุจูงใจต่างๆ เหล่านี้มีด้วยกัน 17 ประการ โดยแบ่งตามวัตถุประสงค์สำคัญ 4 ประเภท

1. เพื่อการศึกษาและวัฒนธรรม เช่น 1) เพื่อศึกษาว่าคนในประเทศอื่น ๆ ดำรงชีวิตอยู่ ทำงาน และเล่นอย่างไร 2) เพื่อดูสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจ และ 3) เพื่อไปดูให้เห็นจริง และเข้าใจต่อเหตุการณ์ต่างๆในปัจจุบัน

2. เพื่อการพักผ่อน เช่น 1) เพื่อหลีกเลี่ยงจากการทำงานประจำ 2) เพื่อไปหามุมมอง และ 3) เพื่อหาความสุขที่แปลกใหม่

3. เพื่อการเยี่ยมเยียน เช่น 1) เพื่อไปเยี่ยมเยียนถิ่นกำเนิด สถานที่ไปเรียน หรือศึกษาอยู่ และ 2) เพื่อไปเที่ยวในสถานที่ที่ครอบครัวหรือเพื่อนเคยไป และสมาชิกชอบ หรือนำให้ไปเที่ยว

4. อื่นๆ เช่น 1) เพื่อหนีอากาศหนาว 2) เพื่อสุขภาพ 3) เพื่อการกีฬา 4) เพื่อเหตุผลทางเศรษฐกิจ 5) เพื่อการผจญภัย 6) เพื่อการฝึกงาน 7) เพื่อทำตามคนอื่น ๆ 8) เพื่อไปร่วมกิจกรรมทางประวัติศาสตร์ และ 9) เพื่อสังคม

ปิยะวดี หิริกมล (2545, หน้า 30) กล่าวว่า แรงจูงใจในการท่องเที่ยวของคนเกิดจากสาเหตุ 3 ประการ คือ

1. การท่องเที่ยวในวันหยุดพัก เช่น การเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ การเดินทางไปเยี่ยมญาติมิตร

2. การท่องเที่ยวทางด้านธุรกิจ เช่น การเดินทางเพื่อการประชุม สัมมนา เป็นต้น

3. การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์อื่นๆ เช่น การศึกษา การรักษาสุขภาพ การเล่นกีฬา การศาสนา เป็นต้น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 270) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญอยู่ 4 ประการ ดังต่อไปนี้คือ

1. เพื่อมุ่งเน้นคุณค่าของธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มากกว่าการเสริมแต่งสภาพธรรมชาติ และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
2. เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
3. เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ หรือได้รับประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมโดยตรง อันจะเป็นการสร้างคามพึงพอใจ
4. เพื่อให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันก็เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

จักรกฤษณ์ เรืองเวช (2550, หน้า 26) กล่าวว่า มूलเหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการท่องเที่ยว จะประกอบด้วย การท่องเที่ยวเพื่อความสนุกสนานและความบันเทิง การท่องเที่ยว การพักผ่อน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา การท่องเที่ยวเพื่อการกีฬา การท่องเที่ยวเพื่อประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ การท่องเที่ยวเพื่องานอดิเรก การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมญาติมิตร การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมสัมมนา นอกจากนี้การท่องเที่ยวเกิดจากสิ่งจูงใจทางกายภาพ วัฒนธรรม ระหว่างบุคคล และด้านสภาพภาพ และชื่อเสียง

คาน, และคนอื่น ๆ (Khan, et al.,1993, p. 803) กล่าวว่า แรงผลักดันภายในตัวของบุคคลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการท่องเที่ยว โดยได้จำแนกประเภทของแรงจูงใจทางสังคม ที่ส่งผลให้คนตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว โดยแบ่งออกเป็น 7 ชนิด ได้แก่ 1) การเดินทางเพื่อที่จะหลีกเลี่ยงจากสิ่งแวดล้อมประจำวัน 2) การเดินทางเพื่อที่จะค้นหาตัวเองหรือประเมินตัวเอง 3) การเดินทางเพื่อการพักผ่อนหรือผ่อนคลาย 4) การเดินทางเพื่อความมีเกียรติประวัติในการท่องเที่ยว 5) การเดินทางเพื่อรำลึกถึงอดีต 6) การเดินทางเพื่อเยี่ยมญาติ และ 7) การเดินทางเพื่อปฏิบัติสัมพันธ์ทางสังคม

สรุปได้ว่า แรงจูงใจในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเกิดจากการท่องเที่ยวในวันหยุดพัก เช่น การเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ การเดินทางไปเยี่ยมญาติมิตร การท่องเที่ยวจากการทำธุรกิจ ซึ่งต้องเดินทางในการทำธุรกิจในสถานที่ต่าง ๆ และการศึกษาและวัฒนธรรม มุ่งเน้นคุณค่าของธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มากกว่าการเสริมแต่งสภาพธรรมชาติและ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวเชิงนิเวศอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย

1. สถานที่ท่องเที่ยว

1.1 ความหมายสถานที่ท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 46) กล่าวว่า สถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว อันเป็นพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว โดยมีสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวทุกประเภทเข้ามาเยี่ยมชมเยียมเยือน หรือสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งที่อยู่ในลักษณะที่เป็นรูปธรรมสามารถสัมผัสได้ และอยู่ในลักษณะที่เป็นนามธรรมไม่สามารถสัมผัสได้ ซึ่งมนุษย์สามารถนำมาใช้เพื่อเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (2552, ย่อหน้า 3) กล่าวว่า สถานที่ท่องเที่ยวหมายถึงลักษณะทั่วไปแหล่งท่องเที่ยว นั้น เป็นเรื่องของสภาพของสถานที่ซึ่งดำรงอยู่บนโลกใบนี้ในแง่ของการแบ่งการท่องเที่ยวนั้นหลายคนอาจจะสับสน ว่ามีการแบ่งอะไรอย่างเวโลลิเทรต คือ มรดกโลก ที่ให้มรดกโลกเพราะแบ่งเป็น 3 ส่วนใหญ่ ก็คือ 1) มรดกโลกทางธรรมชาติ 2) มรดกโลกทางวัฒนธรรม และ 3) มรดกโลกที่ผสมผสานระหว่างธรรมชาติและวัฒนธรรม ในเชิงของธรรมชาติก็คือที่เกี่ยวข้องกับอุทยานแห่งชาติทั้งหมดยกตัวอย่าง เช่น อย่งเวียดนาม คืออะลองเบ อย่งของไทย คือ ห้วยขาแข้ง ส่วนมรดกโลกในทางวัฒนธรรม กรุงศรีอยุธยาหรือสุโขทัยหรือถ้ำลาว คือ หลวงพระบาง ถ้าเป็นเวียดนาม คือ เว้ แล้วก็เอามิติของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเข้าไปใส่ มีระบบการจัดการ มีการพัฒนาบุคลากร มีการดึงความสำนึก ร่วมก็ทำให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่กลายเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรมขึ้นมา และนำรายได้อย่างมหาศาลและสังเกตว่าประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นฝรั่งเศส หรือ สวิตเซอร์แลนด์ รายได้หลักที่ใหญ่มากคือการท่องเที่ยวเพราะรักษา สภาพของเดิมเอาไว้ อย่างเช่นฝรั่งเศส การที่จะเปลี่ยนแปลงตึกใหม่ ๆ หรืออะไรใหม่ ๆ ไม่นอนุญาต ก็ให้รักษารัฐบาลก็ช่วยการจัดโซนนิ่งอันนี้ คือชัดเจน เน้นเรื่องของมรดกโลก และวัฒนธรรมก็คือ หลักแนวคิดตรงนี้ถ้ามองภาพให้ชัด โลกใบนี้ที่อยู่ได้ก็อยู่บนพื้นฐานของระบบนิเวศทางธรรมชาติ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม คือ ดิน น้ำ อากาศ และบรรยากาศที่หุ้มห่อโลกถ้าระบบของนิเวศที่ดีก็จะทำให้โลกนั้น ชื่อว่าบ้านที่น่าอยู่ ซึ่งมันตรงกับความหมาย อีโค ก็คือบ้านอันน่าอยู่ นั้นเมื่อมองจากตรงนี้แล้วภาพของระบบนิเวศ ก็นำมาสู่ภาพของวัฒนธรรมเพราะชุมชนที่อาศัยอยู่ในระบบนิเวศใด ก็จะมีรากฐานของวัฒนธรรมนั้น ๆ ถ้าอยู่ป่าเขาก็มีรากฐานวัฒนธรรมป่าเขา มีวิถีชีวิตแบบป่าเขา อยู่ทะเลก็มีวิถีชีวิตแบบชาวทะเล อยู่ป่าชายเลนนั้นภาพของวัฒนธรรมกับภาพของสิ่งแวดล้อมถ้ามองอย่างเข้าใจจะเป็นเอกภาพเป็นหนึ่งเดียวกัน

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี (2552, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า สถานที่ท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติ สภาพแวดล้อม โบราณสถาน

ริซ่า (Reza, 2007, p. 22) กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่ที่น่าสนใจที่นักท่องเที่ยวเข้าชมโดยทั่วไปหรือเข้าชมคุณค่าทางวัฒนธรรมแสดงความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ หรือความงามภายใน เช่น สถานที่ประวัติศาสตร์อนุสาวรีย์ สวนสัตว์ พิพิธภัณฑ์และหอศิลป์ สวนพฤกษศาสตร์อาคารและโครงสร้าง เช่น ปราสาท ห้างสรรพสินค้า อุทยานแห่งชาติและป่า ประวัติศาสตร์และกิจกรรมทางวัฒนธรรม

สรุปได้ว่า สถานที่ท่องเที่ยวเป็นสถานที่ที่มีความน่าสนใจ นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปเที่ยวชื่นชมในความงาม ความเป็นธรรมชาติ วัฒนธรรมซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น โดยมีความงดงามและทรงคุณค่าจนกลายเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม เช่น อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีความงามที่เป็นธรรมชาติเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศ

1.2 องค์ประกอบสถานที่ท่องเที่ยว

ปิยะวดี หิริกมล (2545, หน้า 35 - 36) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. สิ่งดึงดูดใจ เกิดจากสถานที่ และเหตุการณ์ สถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติ สร้าง หรือมนุษย์สร้าง แต่เหตุการณ์ที่ประทับใจเกิดจากมนุษย์สร้างเพียงอย่างเดียว

2. สิ่งอำนวยความสะดวก ทำให้นักท่องเที่ยว หรือคนเดินทางเข้าไปสถานที่ได้รวดเร็ว ปลอดภัย และสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการสร้างปัจจัยพื้นฐานในการผลิต เช่น ระบบขนส่ง ระบบการสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า ประปา จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้ สิ่งก่อสร้างอื่นๆ เช่น โรงแรม ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก โรงพยาบาล ตลอดจนระบบการกำจัดของเสีย ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องพัฒนาควบคู่กันไปกับแหล่งท่องเที่ยว

3. การเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวต้องมีระบบขนส่ง ซึ่งประกอบด้วยเส้นทางพาหนะ สถานี และผู้ประกอบการการขนส่งมีวัตถุประสงค์ในการลำเลียงคน และสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทางโดยผ่านเส้นทาง หรือท่อลำเลียง

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 51 - 52) กล่าวว่า องค์ประกอบของการท่องเที่ยวต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 3 องค์ประกอบ คือ

1. ต้องมีสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยวต้องมีสิ่งดึงดูดใจอย่างใดอย่างหนึ่งในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยี่ยมชมเยือนสถานที่นั้น ๆ ซึ่งสิ่งดึงดูดใจการท่องเที่ยวย่อมแตกต่างกันไปตามประเภทของทรัพยากรท่องเที่ยว

2. การท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางคมนาคมการขนส่งเข้าถึง สถานที่ท่องเที่ยวต้องมีเส้นทางหรือโครงข่ายขนส่งที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก สถานที่ท่องเที่ยวต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้บริการนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวให้ได้รับความสุข ความสบาย และความประทับใจ ทำให้นักท่องเที่ยวอยากจะท่องเที่ยววนเวียนขึ้น

โสภณ วัฒนมงคล (2549, หน้า 18) กล่าวว่า การจัดสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีผลต่อท้องถิ่นในด้านการสร้างเศรษฐกิจชุมชน มีการพัฒนาตามแผนอย่างมีความรับผิดชอบ โดยส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดและประชาชนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีพร้อมพึ่งพาตนเองได้ หากผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวเคารพและดำเนินการตามแนวทาง เพื่อเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะยั่งยืนตลอดไป

กุลวรา สุวรรณพิมล (2552, หน้า 16) กล่าวว่า ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวหรือสถานที่ท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะล่อใจให้นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นลูกค้าเข้าไปซื้ออันได้แก่

1. สภาพทางธรรมชาติที่สวยงาม คือทิวทัศน์ชนบท ภูเขา ป่าไม้ สัตว์ป่า ชายหาด ชายทะเล เป็นต้น

2. สิ่งสวยงามที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ วัด พระราชวัง มัสยิด กำแพงเมือง สวนสนุก โบราณสถาน หรือแม้แต่สิ่งก่อสร้างใหม่ ๆ ที่สวยงาม

3. วิถีทางดำเนินชีวิตที่น่าสนใจ เช่น สภาพตลาดน้ำ ชีวิตริมคลอง ชีวิตชาวเล หมู่บ้านชาวเขา เป็นต้น

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องประกอบด้วย สิ่งดึงดูดใจ ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางด้านวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน สิ่งก่อสร้าง ที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ สิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติ เช่นทิวทัศน์ ได้แก่พีช สัตว์ ทะเล ภูเขา สวนสาธารณะ เทศกาลต่าง ๆ เช่นการแสดงนิทรรศการ งานมหกรรม ศิลปะ ดนตรี ประเพณี การละเล่น เป็นต้น สิ่งอำนวยความสะดวก ถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักท่องเที่ยวและเป็นส่วนที่เสริมให้แหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ได้แก่ โรงแรม สถานบันเทิงต่าง ๆ รวมทั้งสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงจุดที่น่าสนใจได้ ได้แก่ การคมนาคมขนส่งที่สะดวกสบายและสามารถพานักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่น่าสนใจ หากแหล่งท่องเที่ยวใดที่มีคมนาคมขนส่งไปไม่ถึงแหล่งท่องเที่ยวนั้นก็พลลดคุณค่าลง ตรงกันข้ามแหล่งท่องเที่ยวใดที่มีการคมนาคมขนส่งเข้าถึงอย่างสะดวกสบายก็จะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากกว่า

1.3 ลักษณะสถานที่ท่องเที่ยว

ประเสริฐ วิทยารัฐ (2544, หน้า 10) กล่าวว่า ลักษณะสถานที่ท่องเที่ยว คือสถานที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปสัมผัส เที่ยวชม เพื่อการพักผ่อน โดยสถานที่ท่องเที่ยวแบ่งได้เป็น 3 ประเภทดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ ทะเล ตลอดจนเกาะแก่งต่างๆ ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้จะอยู่ในอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

2. แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรม ได้แก่ โบราณสถาน เมืองเก่า ปราสาท ปราสาท พระราชวัง ซึ่งเหล่านี้ล้วนแสดงถึงวัฒนธรรมเก่าแก่ บอกถึงความเจริญรุ่งเรืองมาแต่อดีต

3. แหล่งท่องเที่ยวที่สร้างขึ้นใหม่ เช่น โบราณสถาน สวนสนุก พิพิธภัณฑ์ ริดาร์ตน์ คีรี (2548, หน้า 20) กล่าวว่า สถานที่ท่องเที่ยวหรือช่องทางการจัดจำหน่าย ในด้านวัตถุประสงค์ของการตลาด สถานที่ที่มีได้หมายถึงสถานที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวหรือสถานบริการด้านการท่องเที่ยวอย่างเดียว แต่ที่ตั้งหรือสถานที่ หมายถึง จุดขายทั้งหมดที่ทำให้ผู้บริโภค หรือนักท่องเที่ยว หรือสถานบริการทางด้านการท่องเที่ยว เช่น โรงแรมริมชายหาดแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต สถานที่ นอกจากที่ตั้งของโรงแรมนั้น ซึ่งเป็นจุดขายแล้ว ยังหมายถึงตัวแทนการจัดจำหน่ายในกรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ หรือจังหวัดอื่นๆ และรวมถึงระบบการจองห้องพัก โดยวิธีการจดหมาย โทรศัพท์ หรือระบบสื่อสารอื่นๆ ระบบการขายตรงหรือขายผ่านคนกลาง ล้วนแต่เป็นช่องทางการจัดจำหน่ายทั้งสิ้น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 48) กล่าวว่า ลักษณะของสถานที่ท่องเที่ยวตามการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แบ่งได้ 3 ประเภทต่อไปนี้

1. สถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ โดยเกิดจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติที่มีความสวยงามน่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชม ซึ่งรวมถึงบริเวณที่มนุษย์เข้าไปปรุงแต่งเพิ่มเติมจากสภาพธรรมชาติ

2. สถานที่ท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และโบราณวัตถุ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีมนุษย์สร้างขึ้นตามประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกในอดีตและได้สร้างเสริมขึ้นในสมัยปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี และศาสนาเป็นสิ่งที่แสดงถึงอารยธรรมและความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่นนั้นว่าในสมัยโบราณมีความเจริญด้านใดบ้าง

3. สถานที่ท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม เป็นการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมและกลุ่มชนที่มีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมที่มีผลต่อการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือน

1.4 ลักษณะสถานที่ท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย

อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย (2552, ย่อหน้า 4) อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. ด้านธรรมชาติที่สวยงาม ได้แก่ น้ำตกตาดหมอก น้ำตกมณฑาธาร น้ำตกแม่สา น้ำตกมิตล น้ำตกผาลาด น้ำตกศรีสังวาลย์ น้ำตกหมอกฟ้า น้ำตกห้วยแก้ว ยอดดอยปุย หน้าผา ประกอบด้วย ผาเจิบ ผาลาด ผาวังบัวบาน ผาดำ เป็นผาที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์ต่างๆ ได้สวยงาม
2. ด้านประวัติศาสตร์ ได้แก่ พระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ สันกู่
3. ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ได้แก่ วัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร บ้านม้งดอยปุย อนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย
4. ด้านศึกษาธรรมชาติ ได้แก่ เส้นทางศึกษาธรรมชาติ เส้นทางเดินป่าสายศูนย์เกษตรภาคเหนือ – ผาลาด - วัดพระธาตุดอยสุเทพ เส้นทางเดินป่าบริเวณที่ทำการอุทยานแห่งชาติ - น้ำตกไทรน้อย เส้นทางผาดำ - ห้วยคอกม้า บริเวณหลังพระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ เส้นทางเครือข่ายคมนาคมเชื่อมระหว่างหมู่บ้านชาวเขาต่างๆ เส้นทางสำหรับจักรยานเสือภูเขา ช่วงพระตำหนักภูพิงศ์ราชนิเวศน์ - ยอดดอยปุย เส้นทางดอยปุย – ขุนช่างเคี่ยน - แม่สาใหม่ เส้นทางห้วยตึงเฒ่า - ขุนช่างเคี่ยน - แม่สาใหม่และเส้นทางแม่สาใหม่-ขุนแม่ลวด - ขุนแม่โน เป็นต้น

สรุปได้ว่า ลักษณะสถานที่ท่องเที่ยวคือสถานที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปสัมผัส เที่ยวชม เพื่อการพักผ่อน โดยสถานที่ท่องเที่ยวแบ่งได้เป็น สถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ โดยเกิดจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติที่มีความสวยงามน่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชม สถานที่ท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรมที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น ได้แก่ โบราณสถาน เมืองเก่า ปราสาท ปรากฏ พระราชวัง ซึ่งลักษณะของสถานที่ท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จะแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านธรรมชาติที่สวยงาม ด้านประวัติศาสตร์ ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ด้านศึกษาธรรมชาติ ซึ่งนักท่องเที่ยวที่สนใจสามารถเดินทางมาได้ตลอดทั้งปี

2. การคมนาคม

2.1 ความหมายการคมนาคม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 152) กล่าวว่า การคมนาคม หมายถึง การบริการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวจากที่พักอาศัยประจำ ไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ตามที่นักท่องเที่ยวต้องการด้วยอุปกรณ์การขนส่งหรือยานพาหนะ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย รวดเร็ว และปลอดภัย

กุลวรา สุวรรณพิมล (2552, หน้า 117) กล่าวว่า การคมนาคม หมายถึง การเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวจากจุดเริ่มต้นจนถึงปลายทาง การคมนาคมจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ภาคิยะ พัฒนาศักดิ์ (2552, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า การคมนาคม หมายถึง การติดต่อไปมาถึงกันและการสื่อสาร การคมนาคม คือ ธุรกิจเกี่ยวกับการขนส่งและการคมนาคมขนส่งทางบกการคมนาคมขนส่งทางรถไฟ และการคมนาคมขนส่งทางรถยนต์ หรือทางถนน

ทานฮา (Tanha, 2010, para 2) กล่าวว่า การคมนาคม หมายถึง เครือข่ายทางเศรษฐกิจของประเทศความหนาแน่นของการคมนาคมเป็นดัชนีทางเศรษฐกิจซึ่งมีความซับซ้อน การปรับปรุงในการสื่อสารและการขนส่งจะต้องเชื่อมโยงกัน ปากีสถานเป็นประเทศที่ค่อนข้างใหญ่มีความหลากหลายของเครือข่ายการคมนาคม ในพื้นที่ธรรมดาจะเปรียบเทียบได้ง่าย และข้อเท็จจริงนี้สะท้อนให้เห็นเศรษฐกิจในปัจจุบันของพื้นที่ภูเขา ในรูปแบบของการขนส่งและความหนาแน่นของการขนส่งต่ำมากในภาคเหนือและตะวันตกเฉียงเหนือของพื้นที่ภูเขาและในผืนที่ดินทั้งหมดขาดสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัยอย่างมากการคมนาคมที่มีอยู่ในประเทศของเราคือ การคมนาคมน้ำจืดซึ่ง การคมนาคมได้ดังนี้ การคมนาคมทางถนน การคมนาคมทางรถไฟ การคมนาคมทางแม่น้ำ การคมนาคมทางทะเล และการคมนาคมทางอากาศ

สรุปการคมนาคมได้ว่า การคมนาคม หมายถึง การติดต่อไปมาถึงกันและการสื่อสาร การคมนาคม คือ ธุรกิจเกี่ยวกับการขนส่งและการคมนาคมขนส่งทางบกการคมนาคมขนส่งทางรถไฟ และการคมนาคมขนส่งทางรถยนต์ และการคมนาคมการท่องเที่ยว หมายถึง การบริการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวจากที่พักอาศัยประจำ ไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ

2.2 องค์ประกอบการคมนาคม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548ก, หน้า 153) กล่าวว่า องค์ประกอบของการคมนาคมประกอบไปด้วย

1. เส้นทางถนน เป็นเส้นทางสำหรับรถยนต์วิ่งบริการไปยังที่ต่าง ๆ เมื่อมีถนนไปถึงแหล่งท่องเที่ยวใด ก็จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น นอกจากนี้ในแหล่งท่องเที่ยวก็ต้องมีถนนที่สร้างขึ้นเพื่อเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะ อันจะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ได้ โดยปกติเส้นทางถนนนั้นรัฐบาลมักจะเป็นผู้สร้างให้ใช้ฟรี แต่ถ้าเป็นเส้นทางถนนที่เอกชนได้รับสัมปทานให้สร้าง ก็จะมีการเก็บค่าใช้เส้นทางถนน

2. สถานีขนส่งรถยนต์ เป็นสถานที่ที่ผู้โดยสารรถยนต์เข้าจอดรับนักท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกปลอดภัยให้กับรถยนต์และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ

3. เส้นทางเดินเรือ เป็นเส้นทางน้ำที่ถูกกำหนดขึ้นให้เรือวิ่งรับส่งนักท่องเที่ยวไปที่ต่าง ๆ ในสมัยก่อนต้องอาศัยธรรมชาติเข้าช่วยในการเดินเรือ แต่ปัจจุบันวิทยาการก้าวหน้ามากมีการใช้เรดาร์ช่วยในการเดินเรือ

4. เส้นทางบิน เป็นเส้นทางสำหรับเครื่องบินทำการบินให้บริการนักท่องเที่ยวไปยังที่ต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ โดยเส้นทางการบินแต่ละเส้นทางจะมี

เมืองแฉะจอดแตกต่างกันไปต่างที่ผู้ประกอบการขนส่งทางเครื่องบินเป็นผู้กำหนด โดยแจ้งให้นักท่องเที่ยวทราบในตารางการบิน

กุลวรา สุวรรณพิมล (2552, หน้า 17) กล่าวว่า การคมนาคมหรือการขนส่งองค์ประกอบของอุตสาหกรรมทุกประเภทคือผู้ผลิตจะต้องส่งสินค้าไปยังลูกค้า แต่ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเกี่ยวกับตรงกันข้ามเพราะทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งเป็นโรงงาน วัตถุประสงค์ และสินค้าในตัวเองพร้อมสรรพนั้นไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ ผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวจึงจะต้องเดินทางไปซื้อสินค้าหรือบริการนั้น ณ แหล่งผลิต หรือโรงงานเองซึ่งอาจจะไปโดยทางบก ทางน้ำ หรือทางอากาศตามความสะดวกของนักท่องเที่ยวเอง

กรมโยธาธิการและผังเมือง (2552, ย่อหน้า 4) กล่าวว่า การคมนาคมขนส่งและโครงสร้างพื้นฐานการคมนาคมขนส่ง ได้แก่

1. การขนส่งโดยระบบทางหลวงแผ่นดิน ทางด่วน ทางพิเศษระหว่างเมือง พร้อมด้วยศูนย์กลางระบบการคมนาคมขนส่งสินค้าและผู้โดยสาร
2. การขนส่งโดยระบบราง และระบบขนส่งสาธารณะความเร็วสูงระหว่างเมืองใหญ่ และเขตเศรษฐกิจ พร้อมด้วยสถานีขนส่งสินค้าระดับอนุภาคและจังหวัด
3. การขนส่งทางน้ำ โดยกำหนดระบบและโครงข่ายการคมนาคมขนส่งทางน้ำท่าเรือสินค้าและท่าเรือท่องเที่ยว พร้อมทั้งการเชื่อมโยงของท่าเรือในประเทศและภูมิภาค
4. ศูนย์กลางการขนส่งและกระจายสินค้าและผู้โดยสารทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการคมนาคมประกอบไปด้วย เส้นทางถนน เป็นเส้นทางสำหรับรถยนต์วิ่งบริการไปยังที่ต่างๆ เมื่อมีถนนไปถึงแหล่งท่องเที่ยว สถานีขนส่งรถยนต์ เป็นสถานที่ที่ผู้โดยสารเข้าจอดรับนักท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกปลอดภัย การขนส่งทางน้ำ โดยกำหนดระบบและโครงข่ายการคมนาคมขนส่งทางน้ำ ท่าเรือสินค้าและท่าเรือท่องเที่ยว เส้นทางบิน เป็นเส้นทางสำหรับเครื่องบินทำการบินให้บริการนักท่องเที่ยวไปยังที่ต่างๆ ซึ่งการเดินทางไปเที่ยวอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จังหวัดเชียงใหม่ สามารถเลือกเดินทางได้หลายเส้นทางไม่ว่าจะเป็นการคมนาคมทางบก ทางน้ำ ทางรถไฟ หรือทางเครื่องบิน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกและความต้องการของนักท่องเที่ยว

2.3 ลักษณะการคมนาคม

ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ (2544, หน้า 66) กล่าวว่า การคมนาคม ที่มีความปลอดภัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ ณ แหล่งท่องเที่ยว การที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น จะต้องประกอบด้วย เส้นทาง การเดินทาง ยานพาหนะ การควบคุมการเดินทาง และยานพาหนะในการเข้าออก ระยะเวลา ความถี่ในการให้บริการ อัตราและบริการเก็บค่าผ่านทาง มีความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน มีสถานที่พักผ่อนเพียงพอกับความต้องการของผู้

ที่มาท่องเที่ยว ซึ่งถ้ามีสิ่งอำนวยความสะดวกได้ครบถ้วน ย่อมสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวได้

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 152) กล่าวว่า การคมนาคมขนส่งแบ่งออกได้ 4 ประเภท คือ

1. การคมนาคมขนส่งด้วยรถยนต์โดยสาร เป็นการให้บริการคมนาคมขนส่งด้วยรถยนต์ จากที่อยู่อาศัยประจำของนักท่องเที่ยวไปยังจุดหมายปลายทาง โดยรถยนต์จะวิ่งในเส้นทางถนนและใช้บริการของสถานีขนส่งทางรถยนต์

2. การคมนาคมขนส่งด้วยรถไฟ เป็นการให้บริการคมนาคมขนส่งด้วยรถไฟ จากที่อยู่อาศัยของนักท่องเที่ยวไปยังจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวตามความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเดินทางด้วยขบวนรถไฟ เส้นทางรถไฟและสถานีรถไฟ

3. การคมนาคมขนส่งด้วยเรือ เป็นการให้บริการคมนาคมขนส่งด้วยเรือจากที่อยู่อาศัยของนักท่องเที่ยวไปยังจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวตามความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเดินทางด้วยเรือโดยสาร เส้นทางเดินเรือ

4. การคมนาคมขนส่งด้วยเครื่องบิน เป็นการให้บริการคมนาคมขนส่งด้วยเครื่องบิน จากที่อยู่อาศัยของนักท่องเที่ยวไปยังจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวตามความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเดินทางด้วยเครื่องบิน แล้วใช้บริการเครื่องช่วยการเดินทางอากาศและท่าอากาศยานเพื่อผลิตบริการขนส่งทางเครื่องบิน

กุลวรา สุวรรณพิมล (2552, หน้า 49) กล่าวว่า การคมนาคมขนส่ง มี 3 ทางดังนี้

1. ทางบก เป็นการตัดและสร้างถนน มีการขยายเส้นทางเข้าไปสู่แหล่งท่องเที่ยว การจัดบริการสำหรับนักท่องเที่ยว เช่นรถรับจ้าง บริการรถเช่า รถนำเที่ยว ฯลฯ บริการขนส่งทางบกประเภทอื่น ๆ และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เกวียน รถลาก รถม้า รถสามล้อ การสร้างอาคารที่พักในสนามบิน เป็นต้น

2. ทางเรือ เป็นการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการขึ้นลงเรือ เป็นการสร้างและนำพาหนะขนส่งทางน้ำมาให้บริการนักท่องเที่ยว เช่นเรือแพทุกประเภท และเป็นการจัดบริการขนส่งทางเรือ ได้แก่ การขนส่งผู้โดยสาร การขนส่งสินค้า เป็นต้น

3. ทางอากาศ คือการปรับปรุงเครื่องบินให้มีประสิทธิภาพในการขนส่งสูง มีความประหยัดและความปลอดภัย และการจัดเที่ยวบินและที่นั่งสำหรับนักท่องเที่ยว และการจัดเที่ยวบินให้เพียงพอ

สรุปได้ว่า ลักษณะการคมนาคมขนส่งต้องมีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ ณ แหล่งท่องเที่ยว การที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้นั้นจะต้องประกอบด้วย การคมนาคมขนส่งด้วยรถยนต์โดยสาร เป็นการให้บริการคมนาคมขนส่ง

ด้วยรถยนต์ การคมนาคมขนส่งด้วยรถไฟ การคมนาคมขนส่งด้วยเรือ และการคมนาคมขนส่งด้วยเครื่องบิน

2.4 ลักษณะการคมนาคมไปสู่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย

ศุภสิทธิ์ ศรีโนระ (2546, หน้า 42-43) กล่าวว่า เส้นทางท่องเที่ยวดอยสุเทพเป็นเส้นทางที่ไม่ซับซ้อนเพราะเป็นถนนสายเดียวที่เป็นถนนสายประวัติศาสตร์ เนื่องจากเป็นถนนที่มีชาวเชียงใหม่และชาวเหนือจังหวัดอื่นๆ ร่วมกันสร้างขึ้นด้วยความศรัทธาที่มีต่อครูบาศรีวิชัยซึ่งเป็นพระที่ได้ชื่อว่าเป็นพระนักพัฒนา โดยที่งบประมาณในการสร้างถนนสายนี้ก็ไม่ต้องพึ่งเงินหลวงแม้แต่บาทเดียว ในอดีตคนที่จะขึ้นไปนมัสการพระธาตุดอยสุเทพต้องเดินขึ้นไปตามทางเดินผ่านป่ารกทึบ เนื่องจากยังไม่มีรถขึ้นถึงยอดดอยได้เหมือนทุกวันนี้ เมื่อครูบาศรีวิชัยได้ขอแรงจากลูกศิษย์ของท่านในการสร้างจนแล้วเสร็จถนนเส้นนี้จึงสร้างด้วยหยาดเหงื่อและแรงงานของชาวบ้านโดยแท้จริง หากเดินทางออกจากเมืองเชียงใหม่เริ่มต้นที่มุมเมืองด้านแจ้งหัวลินด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของถนนห้วยแก้วตรงผ่านหน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เลยสวนสัตว์เชียงใหม่ไปประมาณ 300 เมตร จะเป็นจุดเริ่มต้นของถนนขึ้นดอยที่มีชื่อว่าถนนศรีวิชัยซึ่งมีอนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัยตั้งอยู่ ณ จุดลงจอบแรกเพื่อเริ่มสร้างถนนสายประวัติศาสตร์นี้ เมื่อขับรถขึ้นเขาไปประมาณ 7 กิโลเมตร ด้านขวาจะมีทางแยกเข้าน้ำตกมณฑาธาร ถัดจากน้ำตกมณฑาธารไปอีก 7 กิโลเมตร จะถึงพระธาตุดอยสุเทพ และถัดจากพระธาตุดอยสุเทพไปอีก 5 กิโลเมตร จะเป็นที่ตั้งของพระตำหนักภูพิงศ์ราชินิเวศน์ หากเดินทางเลยจากพระตำหนักไปจะเข้าสู่เขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย ที่มีหมู่บ้านม้งดอยปุย ห่างจากวัดพระธาตุ 8 กิโลเมตร และเลยจากหมู่บ้านม้งไป เส้นทางจะเริ่มสูงขึ้นมากขึ้น สภาพทางค่อนข้างไม่ดีโดยเฉพาะในฤดูฝน แต่สภาพป่ารอบด้านจะสวยมากเพราะขาบข้างไปด้วยป่าสนและสายหมอกโดยเฉพาะในช่วงก่อนถึงยอดดอยปุยอันเป็นจุดสิ้นสุดของเส้นทางสำหรับผู้ที่ไม่ได้นำรถยนต์ส่วนตัวมาก็สามารถนั่งรถสองแถวสีแดงจากรถตู้เมืองมาลงที่หน้ามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สวนสัตว์เชียงใหม่ หรืออนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย แล้วต่อรถสองแถวขึ้นดอยสุเทพ (รถออกเมื่อคนเต็ม 6 คน) ค่าโดยสารไปวัดพระธาตุดอยสุเทพ 30 บาท (เหมาไป - กลับ 300 บาท)

อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย(2552, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า การเดินทางสามารถเดินทางได้หลายเส้นทาง ได้แก่

1. รถยนต์ จากกรุงเทพมหานคร ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) แล้วแยกเข้าทางหลวงหมายเลข 32 (สายเอเชีย) ผ่าน อยุธยา อ่างทอง นครสวรรค์ แล้วใช้ทางหลวงหมายเลข 1 ผ่าน จังหวัดลำปาง แยกซ้ายผ่านจังหวัดลำพูน ถึงตัวเมืองเชียงใหม่ รวมระยะทาง 696 กิโลเมตร

2. เครื่องบิน สายการบินที่เปิดให้บริการจากกรุงเทพมหานครมาเชียงใหม่ ได้แก่ จากสนามบินเชียงใหม่ สามารถจ้างเหมารถยนต์โดยสารรับจ้างมาเยี่ยมชมอุทยานแห่งชาติแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ได้ ในอัตราที่แล้วแต่จะได้อตกลงกันได้

3. รถไฟ รถไฟจากหัวลำโพงมาเชียงใหม่ มีวันละ 7 เที่ยว ตั้งแต่เวลา 06:20 – 22:00 น. โดยรถสปินเตอร์, รถเร็ว และรถด่วนพิเศษ เมื่อเดินทางมาถึงสถานีรถไฟ เชียงใหม่ สามารถเรียกบริการรถยนต์โดยสารที่จอดอยู่ประจำสถานีรถไฟเชียงใหม่ มาส่งที่ทำการอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย ได้

4. รถโดยสารประจำทาง มีรถประจำทางของบริษัทขนส่งจำกัดทั้งรถธรรมดา และปรับอากาศและปรับอากาศชั้นหนึ่งบริการระหว่างกรุงเทพฯ - เชียงใหม่ทุกวัน รายละเอียดสอบถามได้ที่ โทร. 0 2537 8055 - 6 (รถธรรมดา) และที่เชียงใหม่ โทร. 0 5324 1449, 0 5330 4748 นอกจากนี้ยังมีรถปรับอากาศชั้น 1 ของบริษัทร่วมเอกชนระหว่าง กรุงเทพฯ - เชียงใหม่วันละหลายเที่ยว

ที่ทำการอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย อยู่ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 5 กิโลเมตร เดินทางโดยรถยนต์ไปตามถนนห้วยแก้ว-มหาวิทยาลัยเชียงใหม่-สวนสัตว์เชียงใหม่ ถึงวัดพระธาตุดอยสุเทพวรวิหาร จากนั้นเดินทางต่อไปอีกเล็กน้อยถึงทางแยกด้านขวามือ มีป้ายบอกทางเข้าที่ทำการอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย

สำหรับการเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยสามารถเดินทางได้หลายวิธี ดังนี้

1. น้ำตกมณฑาธาร ท่านสามารถนำรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนตัว หรือรถมินิบัส เข้าไปบริเวณน้ำตกมณฑาธารได้ ซึ่งน้ำตกมณฑาธาร จะอยู่ห่างจากอนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย ประมาณ 3 กิโลเมตร แล้วเลี้ยว

2. วัดพระธาตุดอยสุเทพ ท่านสามารถนำรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนตัว หรือรถบัส ไปจอดบริเวณลานจอดรถของวัดพระธาตุดอยสุเทพ หรือจะเช่า - เหมารถยนต์โดยสาร บริเวณหน้าอนุสาวรีย์ครูบาศรี

3. บ้านพักอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย จะอยู่ห่างจากวัดพระธาตุดอยสุเทพ ประมาณ 300 เมตร ทางขวามือ รถบัส สามารถเข้าถึงบ้านพักอุทยานแห่งชาติได้

4. พระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ อยู่ห่างจากวัดพระธาตุดอยสุเทพ ประมาณ 4 กิโลเมตร รถบัสไม่สามารถเข้าถึงได้ หากท่านไม่ได้นำรถมาเอง ต้องเช่า-เหมารถจากบริเวณหน้าวัดพระธาตุดอยสุเทพ ซึ่งรถจะบริการนำเที่ยวพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ยอดดอยปุย และบ้านม้งดอยปุย

5. บ้านม้งดอยปุย อยู่ห่างจากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ประมาณ 4 กิโลเมตร เส้นทางจะคดเคี้ยว และลาดชัน ควรขับรถด้วยความระมัดระวัง

6. ยอดดอยปุย อยู่ห่างจากพระตำหนักภูพิงคราชนิเวศน์ ประมาณ 7 กิโลเมตร เส้นทางค่อนข้างแคบ และลาดชัน ควรขับรถด้วยความระมัดระวัง

7. น้ำตกตาดหมอก ท่านสามารถนำรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ หรือรถยนต์ส่วนตัว เข้าเยี่ยมชมน้ำตกตาดหมอกได้ แต่รถบัส ไม่สามารถเข้าถึงน้ำตกได้ เนื่องจากทางแคบ และคดเคี้ยว และไม่มีรถโดยสารประจำทางวิ่งผ่าน

8. น้ำตกแม่สา ท่านสามารถนำรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ รถยนต์ส่วนตัว หรือรถบัส ไปเยี่ยมชมน้ำตกแม่สาได้ หรือจะนั่งรถโดยสารประจำทาง สายเชียงใหม่ - สะเมิง บริเวณข้างวัดแม่มริม ซึ่งท่านจะต้องขึ้นรถสายเชียงใหม่ - แม่มริม บริเวณตลาดวโรรส หรือขนส่งข้างเผือก แล้วลงรถที่สี่แยกวัดแม่มริม เพื่อต่อรถสายเชียงใหม่ - สะเมิง เพื่อไปเที่ยวน้ำตกแม่สา

9. น้ำตกหมอกฟ้า ท่านสามารถนำรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ หรือรถยนต์ส่วนตัว ไปได้ แต่รถบัสไม่สามารถเข้าถึงน้ำตกได้ เนื่องจากทางแคบ และลาดชัน หากต้องการขึ้นรถโดยสารประจำทาง สามารถขึ้นได้ที่สถานีขนส่งจังหวัดเชียงใหม่ (อาเขต) เพื่อขึ้นรถสายเชียงใหม่ - ปาย แล้วลงรถตรงปากทางเข้าน้ำตกหมอกฟ้า แล้วต้องเดินเข้าไปอีกประมาณ 2 กิโลเมตร

สรุปลักษณะการคมนาคมไปสู่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยได้ว่า ลักษณะการคมนาคมขนส่งต้องมีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยว เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ ณ แหล่งท่องเที่ยว การที่จะเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น จะต้องประกอบด้วย การคมนาคมขนส่งด้วยรถยนต์โดยสาร เป็นการให้บริการคมนาคมขนส่งด้วยรถยนต์ การคมนาคมขนส่งด้วยรถไฟ การคมนาคมขนส่งด้วยเรือ และการคมนาคมขนส่งด้วยเครื่องบิน

3. ความปลอดภัย

3.1 ความหมายความปลอดภัย

วิทยา อยู่สุข (2543, หน้า 17) กล่าวว่า ความปลอดภัย (safety) หมายถึง สภาพแวดล้อมของการทำงานที่ปราศจากภัยคุกคาม ไม่มีอันตราย (danger) และความเสี่ยงใดๆ (risk) ในทางปฏิบัตินั้นอาจจะไม่สามารถควบคุมอันตรายหรือความเสี่ยงในการทำงานที่มีผลต่อสุขภาพ การบาดเจ็บ การพิการ การตายได้ทั้งหมด แต่ต้องมีการดำเนินงานมีการกำหนดกิจกรรมด้านความปลอดภัยเพื่อให้เกิดอันตรายหรือความเสี่ยงน้อยสุดเท่าที่จะทำได้ และเพื่อให้การดำเนินงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยบรรลุวัตถุประสงค์ ควรมีการดำเนินงานตามขั้นตอน

ดำรง วงศ์คำจันทร์ (2552, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน หมายถึง การปราศอันตราย การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ความสบายไม่เสี่ยงกับภัยนานาชนิดซึ่งนับวันจะมีมากขึ้น มีความมั่นใจในการประกอบกิจกรรมต่างๆ และมีการเตรียมป้องกันภัยไว้ล่วงหน้าอยู่ตลอดเวลาอย่างถูกต้องเหมาะสม

ณรงค์วิทย์ แสันทอง (2552, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า ความปลอดภัยในทุกด้านๆ มิติของชีวิตบุคลากร ความปลอดภัยการเดินทาง ความปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงความปลอดภัยของจิตใจ เพราะตราบไต่ก็ตามที่บุคลากรของยังมีความปลอดภัยทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และทรัพย์สินแล้ว ความเสี่ยงเรื่องความปลอดภัยขององค์กรในด้านต่างๆ ย่อมมีน้อยลงหรืออาจจะไม่มีเลยก็ได้

พีรพล เพชรวิสัย (2553, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า ความปลอดภัย หมายถึง สภาวะการณ์ที่ปลอดภัยจากภัย (hazard) การพินภัยอันตราย (danger) การบาดเจ็บ (injury) การเสี่ยงภัย (risk) การสูญเสีย (loss)

เอมอัชฌา วัฒนบูรานนท์ (2553, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า ความปลอดภัย (safety) หมายถึง การไม่มีอุบัติเหตุและการดำรงชีวิตอยู่อย่างสุขกาย สุขใจ ไม่มีความมั่นใจในการประกอบกิจกรรมต่างๆ และมีการเตรียมป้องกันภัยไว้ล่วงหน้าอย่างถูกต้อง เหมาะสมและสม่ำเสมอ

สรุป ได้ว่า ความปลอดภัย หมายถึง การปราศอันตราย การดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ความสบายไม่เสี่ยงกับภัยนานาชนิดซึ่งนับวันจะมีมากขึ้น มีความมั่นใจในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ซึ่งการเดินทางไปเที่ยวอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย จังหวัดเชียงใหม่ จะมีหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยเพียงพอ มีความสะดวกรวดเร็ว ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย มีมาตรการรักษาความปลอดภัยเพียงพอ ซึ่งสามารถทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกถึงความปลอดภัยในการท่องเที่ยว

3.2 องค์ประกอบความปลอดภัย

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548ข, หน้า 271) กล่าวว่า ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว เป็นปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นธุรกิจ การขนส่ง ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจนำเที่ยวจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ ดังนั้นธุรกิจท่องเที่ยวจึงต้องค้นหาวิธีการป้องกันภัยให้เหมาะสมกับบริการที่ดำเนินการอยู่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวหมดความกังวลใจและมั่นใจที่จะใช้บริการ และยินดีจ่ายค่าบริการในอัตราสูง เนื่องจากนักท่องเที่ยวทุกคนย่อมคิดว่าความปลอดภัยสำหรับชีวิตย่อมมีค่าสูงกว่า

วรสิทธิ์ ศรศรีวิชัย (2553, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า องค์ประกอบของการเดินทางให้มีความปลอดภัย มีดังนี้

1. มีความตระหนักถึงเรื่องความปลอดภัย การป้องกันอันตราย ระแวงระวังในสิ่งแวดล้อมรอบตัว
2. เชื่อสัญชาตญาณตัวเอง หากรู้สึกไม่ปลอดภัยให้รีบหลบออกจากสถานการณ์นั้นโดยด่วน

3. หลีกเลี่ยงการมีกิจวัตร การเดินทางซ้ำ ๆ กันเป็นประจำเพราะจะทำให้การเคลื่อนไหวถูกคาดเดาได้ง่าย ระวังระวังเป็นพิเศษช่วงขณะเริ่มออกเดินทางและช่วงใกล้ถึงที่หมาย

4. หลีกเลี่ยงเส้นทางที่ผ่านบริเวณที่ไม่ปลอดภัย มีอาชญากรรมสูง รู้ว่ามีภาวะคุกคาม เปลี่ยว มีด หลีกเลี่ยงการเดินทางในเวลากลางคืน การเดินทางคนเดียว

5. ไม่ทำตัวให้เป็นจุดเด่น แปกแยก แต่งกาย และปฏิบัติตัวอย่างเหมาะสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

6. มีการซ้อมแผน หรือสถานการณ์สมมุติ รู้ขั้นตอนปฏิบัติเพื่อรับมือสำหรับเหตุการณ์ฉุกเฉิน หรืออุบัติเหตุ ที่อาจจะเกิดขึ้น

7. การมีชีวิตรอดเป็นเป้าหมายสูงสุด อย่าอายุที่จะเรียกร้องความสนใจจากผู้อื่นเพื่อขอความช่วยเหลือ

กุลวรา สุวรรณพิมล (2552, หน้า 53) กล่าวว่า การให้ความปลอดภัย ได้แก่ การแนะนำคนท้องถิ่นให้ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวเมื่อได้รับความเดือดร้อน การแนะนำนักท่องเที่ยวถึงอันตรายต่าง ๆ การกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัย การขอความร่วมมือของหน่วยต่าง ๆ ในการสร้างความมั่นคงปลอดภัย และการจัดหน่วยพิเศษเพื่อช่วยเหลือในด้านความปลอดภัย เช่น ตำรวจท่องเที่ยว อาสาสมัครทางการท่องเที่ยว เป็นต้น

สรุปลักษณะประกอบความปลอดภัยได้ว่า การเดินทางไปเที่ยวอุทยานแห่งชาติ ดอยสุเทพ - ปุย จังหวัดเชียงใหม่ มีเจ้าหน้าที่คอยดูแลความปลอดภัยจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อนักท่องเที่ยว มีความตระหนักถึงเรื่องความปลอดภัย การป้องกันอันตราย ระวังระวังในสิ่งแวดล้อมรอบตัว หลีกเลี่ยงเส้นทางที่ไม่ปลอดภัย มีอาชญากรรมสูง รู้ว่ามีภาวะคุกคาม เปลี่ยว มีด หลีกเลี่ยงการเดินทางในเวลากลางคืน การเดินทางคนเดียวและสถานที่ที่ให้บริการนักท่องเที่ยวควรมีวิธีการป้องกันภัยให้เหมาะสมกับบริการที่ดำเนินการอยู่ เพื่อให้นักท่องเที่ยวหมดความกังวลใจและมั่นใจที่จะใช้บริการ

3.3 ลักษณะความปลอดภัย

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 229) กล่าวว่า ความปลอดภัยทางร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สิน เป็นสิ่งพึงปรารถนาตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ในการตัดสินใจที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวที่ใด นักท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสำคัญ ถ้าหากแหล่งท่องเที่ยวใด ไม่มีความปลอดภัยก็จะเป็นอุปสรรคสำคัญและบั่นทอนความเจริญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องมีการคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมั่นใจในความปลอดภัยระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว โดยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ตลอดจนการดำเนินคดีที่เกิดแก่นักท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์เพื่อนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ การสอดส่องดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว

รวมทั้งให้ข่าวสารและข้อควรระวังแก่นักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันมิให้เกิดอันตรายในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว

ธิดารัตน์ ทวี (2548, หน้า 25) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกและมีความปลอดภัยในการท่องเที่ยวขึ้นเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีแนวทางที่สำคัญอยู่ 2 แนวทาง ได้แก่

1. แนวทางการพัฒนาให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวประเภทโครงสร้างพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนและเป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย เช่น การสื่อสาร น้ำกินน้ำใช้ ไฟฟ้า สุขาภิบาล การขนส่ง การสาธารณสุข การศึกษา และ การอบรม เป็นต้น

2. แนวทางการพัฒนาให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทความปลอดภัยเพื่ออำนวยความสะดวกต่อความปลอดภัยทางด้านร่างกาย ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในชุมชน และนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้วย เช่น ความปลอดภัยจากการโจรกรรม ความปลอดภัยจากอุบัติเหตุความปลอดภัยจากการหลงทาง ความปลอดภัยจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น

โสภณ วัฒนมงคล (2549, หน้า 20) กล่าวว่า ในสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามมักจะมีที่ตั้งอยู่ห่างไกล นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไป บางครั้งจะต้องเดินทางด้วยเท้าเป็นระยะทางหลายกิโลเมตร และหากพื้นที่ที่เข้าไปท่องเที่ยวอยู่ในที่เปลี่ยวหรือเป็นพื้นที่ที่ไม่มีการดูแล ก็อาจจะได้รับอันตรายจากพวกมิจฉาชีพที่ฉวยโอกาสจี้ปล้นนักท่องเที่ยว หรืออาจจะเกิดอันตรายจากสัตว์ป่าบางชนิด ดังนั้นผู้รับผิดชอบสถานที่ท่องเที่ยวจึงควรจัดหาเจ้าหน้าที่ คอยให้ความช่วยเหลือและให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งเป็นผู้นำการท่องเที่ยวและควบคุมนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้เพื่อป้องกันมิให้เกิดอันตรายขึ้นแก่นักท่องเที่ยวและป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นกับสถานที่

สรุปลักษณะความปลอดภัยได้ว่า ความปลอดภัยทางร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สิน เป็นสิ่งพึงปรารถนาตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนจึงจำเป็นต้องมีการคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมั่นใจในความปลอดภัยระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวรวมทั้งให้ข่าวสารและข้อควรระวังแก่นักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันมิให้เกิดอันตรายในระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ทั้งนี้การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับของสถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นอย่างเคร่งครัดเพื่อป้องกันมิให้เกิดอันตรายขึ้นแก่นักท่องเที่ยวและป้องกันมิให้เกิดความเสียหายขึ้นกับสถานที่

3.4 ลักษณะความปลอดภัยของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย

ความปลอดภัยในส่วนความรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย นั้นเป็นเขตที่ตั้งของอุทยานแห่งชาติจึงมีความปลอดภัยต่อนักท่องเที่ยวโดยจัดให้มีเจ้าหน้าที่ คอยให้ความช่วยเหลือและให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว บริการนำทางหากนักท่องเที่ยว

ต้องการเดินศึกษาธรรมชาติและคอยอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และเนื่องจากอุทยานแห่งชาติ ดอยสุเทพ-ปุยนั้นแต่ละปีรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากซึ่งการให้การดูแลความปลอดภัยอาจไม่ทั่วถึงทั้งนี้แล้วความปลอดภัยก็ขึ้นอยู่กับตัวนักท่องเที่ยวเองด้วยโดยมีผู้ให้แนวทางด้านความปลอดภัยในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไว้ดังนี้

เพชรวรรณ พึ่งรัศมี (2552, ย่อหน้า 1) กล่าวถึงแนวทางการรักษาความปลอดภัยในการไปท่องเที่ยวประกอบด้วย 7 ประการ ดังนี้

1. การเช่ารถ ได้แก่ 1) ควรเลือกรถที่คุ้นเคย หรือต้องสละเวลา เพื่อทำความคุ้นเคยกับระบบไฟ, เบรค, ที่ปัดน้ำฝน, ยางอะไหล่ ก่อนออกรถ 2) ล้อคประตูรถไว้ตลอดเวลา แม้ว่าจะอยู่ข้างใน หรือ นอกรถ จอดรถไว้ในที่ที่มีแสงสว่าง และมีคนสัญจรไปมา และตรวจภายในของรถ ก่อนขึ้นรถทุกครั้ง 3) พกกระเป๋าสตางค์ หรือสมุดเช็คไว้กับตัว อย่าทิ้งไว้ในรถ 4) เก็บแผนที่และรายการท่องเที่ยว ไว้ในลิ้นชักหน้ารถ เพื่อไม่ให้คนอื่นเห็นว่าเราเป็นนักท่องเที่ยว และ 5) ถ้าหลงทางให้ขับไปที่ที่สาธารณะ เพื่อดูแผนที่ อย่าจอดรถดูแผนที่ข้างถนน หรือ ในที่เปลี่ยว

2. การป้องกันภัยเวลาเข้าพักในโรงแรม ได้แก่ 1) หาเส้นทางที่ใกล้ที่สุดสำหรับหนีไฟ หรือเกิดเหตุฉุกเฉิน 2) เมื่ออยู่ในห้อง ควรจะใช้ล็อกทุกตัวที่มีอยู่ 3) ให้ผู้ที่ขอเข้าห้องแสดงตัวก่อนว่าเป็นใคร หากไม่แน่ใจในตัวคนนั้น ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่โรงแรม 4) ปิดกระเป๋าเดินทางของก่อนออกจากห้องทุกครั้ง และควรล็อกกระเป๋าไว้ตลอดเวลา จัดของที่อยู่จากกระเป๋า ให้เรียบร้อยเป็นระเบียบ เพื่อป้องกันการสังเกต 5) อย่าทิ้งเงิน เช็คเดินทาง บัตรเครดิต หรือกุญแจรถ ไว้ในห้อง ให้เก็บเงิน เครื่องประดับ หรือสมบัติอื่นๆ ไว้ในตู้เซฟ ของโรงแรม และ 6) หากมีของหายให้รีบแจ้งผู้บริหารของโรงแรมและเจ้าหน้าที่ตำรวจ

3. เมื่อออกเดินทางแล้ว ได้แก่ 1) อย่าพกเงินเป็นจำนวนมาก ถ้าจำเป็นต้องพกเงินเยอะ พยายามอย่าให้คนอื่นเห็น 2) บันทึกเบอร์ของเช็คเดินทางและบัตรเครดิต เก็บไว้ในที่ปลอดภัย 3) พกเฉพาะบัตรเครดิตที่คาดว่าจะใช้ ถ่ายสำเนาบัตรเครดิต ไว้ก่อนเดินทาง 4) อย่าบอกคนแปลกหน้าว่าจะเดินทางไปไหน ใช้เส้นทางใด และ 5) ไม่ควรบอกให้คนอื่นรู้ว่านำเงินติดตัวมามากน้อยแค่ไหน

4. ชมวิว ได้แก่ 1) เก็บนามบัตรของโรงแรม หรือ กล้องไม่ชิดไว้กับตัว เพื่อจะได้รู้ว่าโรงแรมชื่ออะไร ที่อยู่และเบอร์โทรศัพท์ 2) ถามทางจากเจ้าหน้าที่ของโรงแรมและควรถามด้วยว่า จุดไหนที่ไม่ควรไป 3) เลือกคนนำเที่ยวอย่างรอบคอบ 4) พยายามใช้เส้นทางและสถานที่ที่มีไฟสว่าง 5) พกเฉพาะเงินสดที่จะต้องใช้ และควรเป็นธนบัตรใบเล็ก ๆ 6) พกแผนที่เดินทาง โดยเฉพาะที่ที่จะไป และ 7) ควรระวังให้ดีก่อนที่จะให้คนแปลกหน้าถ่ายรูป หรือถ่ายวิดีโอให้

5. เมื่อเข้าเมือง ได้แก่ 1) ผู้ขายควรวางกระเป๋าสตางค์ไว้ในกระเป๋าเสื้อนอกหรือในกระเป๋ากางเกง 2) ผู้หญิงควรวางกระเป๋าวัดติดตัว และปิดกระเป๋าไว้ตลอด 3) ระวังคนรอบตัวเมื่ออยู่ระหว่างชมการแสดงในอากาศ เช่น แสดงการบิน โดดรัม 4) แสดงดอกไม้ไฟ, เมื่อทุกคนเงยหน้าขึ้น เพื่อชมการแสดง อาจทำให้พวกมิจฉาชีพได้โอกาส 5) ระวังคนที่พยายามเข้ามาพูดคุยด้วย และให้ระวังเครื่องดื่ม อาจมียานอนหลับ และ 6) วางแผนการกลับโรงแรมด้วยความปลอดภัย อย่ากลับดึกจนเกินไป

6. การเดินทางไปต่างประเทศการเตรียมพร้อมและการป้องกัน ได้แก่ 1) ศึกษาสถานที่ที่จะไป รวมถึงกฎหมายและวัฒนธรรม พื้นที่ บริษัทนำเที่ยวสามารถให้ข้อมูลได้ แต่มักจะไม่แนะนำถึงปัญหา ที่อาจเกิดขึ้นได้ระหว่างการเดินทาง ข้อมูลเช่นนี้ควรจะหาจากหนังสือพิมพ์รายวัน และ หนังสือแนะนำการเดินทาง 2) ยานำสิ่งของมีค่าติดตัวไป เช่น เครื่องประดับราคาแพง เพชร พลอย ทอง 3) ถ้าท่านใช้แว่นสายตา ควรจะมีแว่นสำรองไปด้วย ให้พกแว่นและยาต่าง ๆ ไว้ในกระเป๋าที่ใช้หิ้วขึ้นเครื่อง ยาที่พกไปควรบรรจุอยู่ในกล่องของมัน ที่สามารถตรวจสอบได้ง่าย โดยเจ้าหน้าที่ศุลกากร และควรวางไปส่งยา ของแพทย์ติดตัวด้วย 4) กระเป๋าทุกใบควรมีล็อก และ เขียนชื่อ ที่อยู่ติดไว้ด้วย 5) ถ่ายสำเนาตัวเครื่องบิน และ เอกสารสำคัญต่าง ๆ เช่น หนังสือเดินทาง ใบขับขี่ และ บัตรเครดิต เก็บชุดหนึ่งไว้ที่บ้าน และอีกชุดหนึ่ง ไว้ในที่ปลอดภัย แต่แยกจากเอกสารจริง 6) สำเนากำหนดการเดินทาง พร้อมทั้งพัก ไว้ที่บ้าน เมื่อมีความจำเป็น ต้องติดต่อ 7) ก่อนออกเดินทาง ควรตรวจสอบยอด ในบัตรเครดิต ทั้งยอดที่ใช้ไป กับยอดที่คงเหลือสำหรับจะใช้ และ 8) บริษัทประกันภัยจะให้ความคุ้มครอง เมื่อมีสิ่งของหาย หรือเกิดอุบัติเหตุ ในต่างประเทศ หรือไม่ หากไม่มี ควรพิจารณา ซื้อประกันเพิ่มเพื่อคุ้มครอง เมื่อท่านต้องไปต่างประเทศ

7. สิ่งที่ต้องทำและไม่ควรทำระหว่างเดินทาง ได้แก่ 1) ควรใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ ในบางสถานที่ เช่น สถานีรถไฟ ป้ายรถเมล์ ตลาด ลิฟท์ และการชมนิทรรศการ 2) ควรรู้กฎหมายท้องถิ่นและปฏิบัติตามกฎหมายนั้น 3) ติดตามหนังสือพิมพ์รายวันภาษาอังกฤษ เพื่อให้ทราบถึงเหตุการณ์ ซึ่ง อาจจะกระทบต่อการเดินทาง อาจจะต้องติดต่อกับสถานทูต ประจำประเทศนั้น เพื่อหาข้อมูล เพิ่มเติม 4) พกเช็คเดินทางแทนเงินสด และควรแลกเงิน เป็นสกุลของประเทศที่จะไป 5) อย่าแสดงให้ผู้อื่นเห็นว่าพกเงินเป็นจำนวนมาก ถ้าใช้บัตรเครดิต อย่าลืมนำบัตรกลับคืนมา 6) อย่าเก็บเงิน ตัวเดินทาง บัตรเครดิตไว้ในที่เดียวกัน และควรใส่กระเป๋าที่นำขึ้นเครื่องไป 7) อย่าทิ้งกระเป๋าไว้ตามลำพังโดยไม่มีคนคอยดูแล 8) พกกุญแจของโรงแรมและกุญแจรถไว้กับตัวตลอดเวลา 9) ถ้าพบว่ามีสิ่งของหาย ให้รีบแจ้งเจ้าหน้าที่ และเก็บไปแจ้งความ นั้นไว้ เพื่อติดต่อกับประกัน และ 10) โทรตรวจสอบกับสายการบินว่ามีการเปลี่ยนแปลง ทั้งเวลา และเที่ยวบินหรือไม่

สรุปได้ว่า ลักษณะความปลอดภัย คือความปลอดภัยทางร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สิน เป็นสิ่งพึงปรารถนาตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน ในการตัดสินใจที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวที่ใด นักท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสำคัญ ในสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามมักจะมีที่ตั้งอยู่ห่างไกล นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้าไป บางครั้งจะต้องเดินทางด้วยเท้าเป็นระยะทางหลายกิโลเมตร ดังนั้น ผู้รับผิดชอบสถานที่ท่องเที่ยวจึงควรจัดหาเจ้าหน้าที่ คอยให้ความช่วยเหลือและให้ความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว นอกจากนั้นแล้วความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวนั้นขึ้นอยู่กับตัวนักท่องเที่ยวเองด้วย

4. สถานที่พัก

4.1 ความหมายสถานที่พัก

ศรัญญา วรากุลวิทย์ (2547, หน้า 143) กล่าวว่า สถานที่พัก หรือที่พักแรม หมายถึง โรงแรมหรือสถานประกอบการที่นักท่องเที่ยวสามารถใช้เป็นที่พักชั่วคราวและที่พักเหล่านี้เปิดบริการแก่บุคคลทั่วไปตามวิถีทางของการค้า หลังจากนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวมาตลอดทั้งวัน ย่อมต้องการพักผ่อนนอนหลับในสถานที่ที่สะดวกสบาย นักท่องเที่ยวชาวอเมริกันประมาณครึ่งหนึ่งนิยมพักแรมกับญาติมิตร เมื่อมีการเดินทางท่องเที่ยว ค่าใช้จ่าย 1 ใน 4 หรือ 1 ใน 5 ของค่าใช้จ่ายทั้งหมดของนักท่องเที่ยวเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับสถานที่พักแรม ดังนั้นการจัดหาสถานที่พักแรมที่เพียงพอ และเหมาะสมให้แก่ นักท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญ สถานที่พักแรมมีหลายประเภท ได้แก่ โรงแรม โมเต็ล บ้านพักตากอากาศ บ้านแบ่งให้เช่าพัก ที่ตั้งแคมป์ และที่จอดรถคาราแวน เป็นต้น การบริการของสถานที่พักแรมแต่ละประเภทนี้ขึ้นอยู่กับตลาดของสถานที่พักแรม

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 165) กล่าวว่า สถานที่พัก หมายถึง สถานที่ให้บริการด้านที่พักค้างคืนชั่วคราวแก่นักท่องเที่ยวในระหว่างเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้ นักท่องเที่ยวสามารถพักผ่อนหลับนอนในแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบายและปลอดภัย

กุลวรา สุวรรณพิมล (2552, หน้า 102) กล่าวว่า สถานที่พัก หมายถึง สถานที่ให้บริการด้านที่พักอาศัยแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งบริการอาหารและเครื่องดื่มตามความต้องการของนักท่องเที่ยวโดยคิดค่าตอบแทนเพื่อผลกำไร

สรุปได้ว่า สถานที่พัก หมายถึง สถานที่ที่นักท่องเที่ยวใช้พักระหว่างเดินทาง ซึ่งอาจจำแนกเป็นประเภทต่างๆ ตามลักษณะการใช้บริการ นักท่องเที่ยวสามารถพักผ่อนในแหล่งท่องเที่ยวซึ่งมีความสะอาด ปลอดภัย มีอุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย จังหวัดเชียงใหม่ ทางอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุยมีบ้านพักของอุทยานและสถานที่กางเต็นท์ไว้บริการ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติ

4.2 องค์ประกอบสถานที่พัก

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 166) กล่าวว่า องค์ประกอบของสถานที่พักแรมที่มีคนรู้จักและนิยมกันมากที่สุดคือโรงแรม เนื่องจากมีการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมที่สุด เช่นมีห้องพักรูหรา มีพนักงานอำนวยความสะดวก มีบริการนำเที่ยว บริการยานพาหนะในการเดินทาง บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม บริการซักรีด มีสถานที่ออกกำลังกาย และการบริการอื่น ๆ มีสถานที่จอดรถ มีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว

นันทรัตน์ โรจน์วัลลี (2550, หน้า 2) กล่าวว่า องค์ประกอบของสถานที่พักสามารถจัดแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. ที่พักรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นตามสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของประเทศ คือ การใช้สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นจุดเด่นในการสร้างที่พัก อาทิ การสร้างโรงแรมถ้ำ (cave hotel) โรงแรมน้ำแข็ง (ice hotel) โรงแรมใต้ทะเล (underwater resort) และ โรงแรมเกลือ (salt hotel)

2. ที่พักรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นจากปรับเปลี่ยนสถานที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน หรือแหล่งที่มีร่องรอยของประวัติศาสตร์มาปรับใช้เป็นที่พักเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว อาทิ พระราชวัง เรือนจำ ปรภคาร เป็นต้น

3. ที่พักรูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นรูปแบบพิเศษ สำหรับกลุ่มลูกค้าต่าง ๆ มีความแตกต่างเฉพาะตัว ที่ไม่เหมือนใคร เกิดขึ้นเป็นความคิดใหม่ เน้นที่ความแปลก เพื่อการดึงดูดนักท่องเที่ยว อาทิ โรงแรมบนต้นไม้ (tree house) โรงแรมเด็ก (kid hotel) โรงแรมสุนัข (dog inn) โรงแรมคนแคระ เป็นต้น

กุลวรา สุวรรณพิมล (2552, หน้า 50) กล่าวว่า ลักษณะของที่พักแรม มีหลายรูปแบบให้เลือก และได้มาตรฐานสากล ดังนี้

1. โรงแรม สำหรับนักท่องเที่ยวมีการจัดระบบต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกและบริการนักท่องเที่ยว เช่นการบริการส่วนหน้า การจัดบริการอาหารและเครื่องดื่ม บริการห้องพัก การจัดงานเลี้ยง การจัดการประชุมและนิทรรศการ การประชาสัมพันธ์ การจัดงานและการบันเทิง เป็นต้น

2. ที่พักแรมประเภทอื่น ๆ ได้แก่ เกสต์เฮาส์ หอพัก ที่ตั้งแคมป์ ที่พักในวัด บ้านพักผ่อน เรือแพ คอนโดมิเนียม เป็นต้น

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของสถานที่พักแรมต้องมีการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมที่สุด เช่นมีห้องพักรูหรา มีพนักงานอำนวยความสะดวก มีบริการนำเที่ยว บริการยานพาหนะในการเดินทาง บริการด้านอาหารและเครื่องดื่ม และมีสถานที่จอดรถ หรือที่ตั้งแคมป์ และมีความปลอดภัยในการมาพักแรม ณ สถานที่ นั้น ๆ

4.3 ลักษณะสถานที่พัก

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 165-167) กล่าวว่า ลักษณะของที่พักแบ่งออกได้ดังนี้

1. โรงแรม เป็นห้องพักมีสิ่งอำนวยความสะดวกทุกอย่างพร้อมให้บริการแก่นักท่องเที่ยว โดยเก็บค่าเช่าเป็นรายห้อง
  2. โมเต็ล มีห้องพักพร้อมที่จอดรถเฉพาะห้องพักแต่ละห้อง และมีห้องพักส่วนหนึ่งที่มีลักษณะและการใช้สอยเช่นเดียวกับโรงแรม และตั้งอยู่ริมถนนชานเมือง
  3. เรือนแรม หรือเพ็นซัน เป็นการดัดแปลงมาจากเรือนเก่าหรือสร้างใหม่ เพื่อแบ่งเป็นห้องให้นักท่องเที่ยวเข้าพักแรม โดยเก็บค่าเช่า ตามปกติมักตั้งอยู่ชุมชนในเมืองใหญ่ ๆ ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว
  4. บ้านพักในบ้าน หรือบ้านพักในฟาร์ม คือเจ้าของบ้านแบ่งห้องพักในบ้านของตนเองหรือพักในฟาร์มของตนเองที่จัดสร้างขึ้นหรือดัดแปลงเป็นห้องพักแรมให้นักท่องเที่ยวเข้าพักแรม โดยเก็บค่าเช่า เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของพื้นที่บ้าน
  5. บังกะโล หรือกระท่อม เป็นที่พักแรมแบบบ้านเป็นหลัง ๆ ให้นักท่องเที่ยวเข้าพักแรมโดยเก็บค่าเช่า ตามปกติมักตั้งอยู่ในบริเวณใกล้แหล่งท่องเที่ยว ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้
  6. ห้องชุดหรืออพาร์ทเมนต์ เป็นที่พักแรมแบบมีห้องนอนและห้องครัวรวมอยู่ด้วยกันโดยเก็บค่าเช่า ซึ่งเหมาะสำหรับนักท่องเที่ยวมาพักผ่อนแบบครอบครัว สามารถทำอาหารและร่วมรับประทานอาหารบนที่พักร่วมกันได้
  7. หอพัก เป็นที่พักแรมกลุ่มบุคคลหรือสถาบันจัดไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเข้าพัก โดยเก็บค่าเช่า ส่วนใหญ่มักเป็นอาคารเก่าที่ได้รับการดัดแปลง เพื่อให้มีสภาพเหมาะสมที่จะให้เป็นที่พักร่วมกันได้ บางแห่งอาจจะมีบริการอาหารทุกมื้อให้
  8. หมู่บ้านตากอากาศ ส่วนใหญ่เป็นที่พักรวมที่สร้างขึ้นประกอบด้วยอาคารหลาย ๆ อาคาร แต่ละอาคารจะมีห้องพักจำนวนหนึ่งให้นักท่องเที่ยวเข้าพักแรม โดยเก็บค่าเช่า ซึ่งอาคารที่พักเหล่านี้มักสร้างล้อมรอบบริเวณที่จัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาพักได้ใช้ร่วมกัน เช่นห้องอาหาร บาร์ สนามกีฬา สระว่ายน้ำ เป็นต้น
  9. แค้มป์ เป็นที่พักแรมที่จัดบริเวณพื้นที่ไว้สำหรับบริการแก่นักท่องเที่ยวที่ต้องการเช่าที่ตั้งกระโจมพักแรมหรือเช่าที่จอดรถคาราวานซึ่งเป็นรถมีหลังคาใช้เป็นที่อยู่ได้ ซึ่งบริเวณดังกล่าวจะมีบริการด้านสุขาภิบาล เช่น ห้องสุขา ห้องอาบน้ำ น้ำดื่ม ท่อระบายน้ำ เก็บขยะ เป็นต้น
- กุลวรา สุวรรณพิมล (2552, หน้า 102 - 103) กล่าวว่า ลักษณะของสถานที่พักรวม มีความแตกต่างกันไปตามเกณฑ์การจัดแบ่งแล้วแต่จะเป็นการจัดจำพวกเพื่อวัตถุประสงค์

โต เช่น เพื่อนโยบายในการลงทุนเพื่อเก็บรวบรวมสถิติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบางประเภท เป็นต้น เกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้พอสรุปได้ คือ

1. จัดที่พักตามเกณฑ์ความสะดวกสบาย โดยใช้คุณภาพของอุปกรณ์เครื่องใช้ ขนาดของการบริการและราคาเป็นตัวกำหนด
2. จัดที่พักตามเกณฑ์ช่วงระยะเวลาที่เปิดดำเนินการ เช่น ยี่ดตุกกาลเป็นเกณฑ์ หรือโรงแรมประเภทชั่วคราว อพาร์ทเมนท์ เป็นต้น
3. จัดที่พักตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเป็นตัวกำหนด เช่น ที่พักบนเขาในประเทศเมืองหนาว ที่พักตามชายทะเล ทะเลสาบ ที่พักในป่า สวนสาธารณะใหญ่ ๆ เป็นต้น
4. จัดที่พักตามเกณฑ์ราคา ซึ่งคิดคำนวณจากจำนวนเงินลงทุน และจำนวนห้องที่โรงแรมนั้น ๆ มีอยู่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้จัดแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ
  - 4.1 ระดับที่ 1 ราคาห้องพักต่อห้อง/คืน 2,500 บาทขึ้นไป
  - 4.2 ระดับที่ 2 ราคาห้องพักต่อห้อง/คืน 1,500-2,000 บาทขึ้นไป
  - 4.3 ระดับที่ 3 ราคาห้องพักต่อห้อง/คืน ต่ำกว่า 1,500 บาท
5. จัดที่พักตามเกณฑ์ความสำคัญทางเศรษฐกิจ คือสถานที่ประกอบการดั้งเดิมและที่นิยมกันจนถึงปัจจุบัน คือโรงแรม และสถานที่ประกอบการเดิมเดิม ได้แก่ หอพักเยาวชน ที่พักสำหรับหลีกเลี่ยงความสับสนวุ่นวาย หรือเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เช่นที่พักในรถ เป็นต้น
6. จัดที่พักตามเกณฑ์ประเภทผู้ใช้ คือสถานที่ประกอบการเชิงการค้า ที่พักแรมสำหรับนักท่องเที่ยวทุกประเภท สถานที่ประกอบการพิเศษ ซึ่งนักท่องเที่ยวจะเข้าพักได้ตามกฎหรือ ตามระเบียบพิเศษ บ้านพักผ่อนของสมาคมของบริษัทใหญ่ ๆ หรือของสหภาพค้าปลีก บ้านพักรับรองของทางราชการ และสถานที่พักส่วนบุคคล บ้านพักส่วนบุคคลสำหรับไปพักผ่อนชั่วคราว เดินทางที่นักท่องเที่ยวนัดตัวไป เป็นต้น
7. จัดที่พักตามเกณฑ์ประเภททรัพย์สิน คือ เป็นที่พักแรมที่ตั้งโดยบุคคลหรือครอบครัว ส่วนบริษัท ได้แก่ บริษัท ที่ดำเนินการโดยเฉพาะในเรื่องที่พัก เป็นต้น
8. จัดที่พักตามเกณฑ์ความสะดวกสบายและค่าธรรมเนียมที่พักเป็นการจัดแบ่งตามสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีบริการแก่นักท่องเที่ยว แต่ที่พักแรมบางแห่งมีสิ่งอำนวยความสะดวกเท่าเทียมกัน หรือเหมือนกันกับอีกแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ใกล้กันหรืออาจจะอยู่ต่างสถานที่ตั้งก็อาจมีการคิดค่าธรรมเนียมที่แตกต่างกันออกไป
9. จัดที่พักตามเกณฑ์ตัวอาคาร คืออาคารถาวร ได้แก่ ตึก บังกะโลไม้ ชาเลต์ (chalet) และเคลื่อนที่ได้หรือเก็บพับได้ ได้แก่ เต็นท์ เรือ รถคาราวาน เป็นต้น
10. จัดที่พักตามเกณฑ์จำนวนสถานประกอบการหรือห้องพักที่มีปริมาณของที่พักแรม โรงแรมบางแห่งเป็นบ้านเล็ก ๆ หลายสิบหลัง เช่น โรงแรมอัมรินทร์ จังหวัดภูเก็ต

4.4 ลักษณะสถานที่พักอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย

อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย (2552, ย่อหน้า 1) สถานที่พักของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย มีบ้านพักให้บริการแก่นักท่องเที่ยว 3 แห่ง ได้แก่ 1) บ้านพักดอยสุเทพ (เลยวัดพระธาตุดอยสุเทพ 300 เมตร ทางขวามือ) มีบ้านพักบริการทั้งหมด 6 หลัง 2) บ้านพักโซนที่ 2 น้ำตกมณฑาธาร (เลยอนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย 3 กิโลเมตร ทางขวามือ) มีบ้านพักบริการทั้งหมด 2 หลัง 3) บ้านค่ายโซนที่ 3 น้ำตกหมอกฟ้า (ทางไปอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง เลยแยกตลาดแม่มาลัย ประมาณ 22 กิโลเมตร) มีบ้านทั้งหมด 4 หลัง อุทยานแห่งชาติจัดเตรียมสถานที่กางเต็นท์และเต็นท์ไว้ให้บริการนักท่องเที่ยว จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ 1) ลานกางเต็นท์ดอยปุย ห่างจากวัดพระธาตุดอยสุเทพ ประมาณ 10 กิโลเมตร สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 250 คน เส้นทางบริเวณจากด้านตรวจดอยปุย ไปลานกางเต็นท์ดอยปุย จะเป็นทางลูกรังประมาณ 1 กิโลเมตร 2) บ้านพักดอยสุเทพ เลยวัดพระธาตุดอยสุเทพ 300 เมตร สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 200 คน 3) น้ำตกมณฑาธาร อยู่ระหว่างเส้นทางขึ้นวัดพระธาตุดอยสุเทพ ห่างจากอนุสาวรีย์ครูบาศรีวิชัย ประมาณ 3 กิโลเมตร จะพบกับด่านเก็บค่าธรรมเนียม และเดินทางเข้าไปอีกประมาณ 3 กิโลเมตร สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 150 คน 4) น้ำตกหมอกฟ้า ท้องที่อำเภอแม่แตง ทางไปอุทยานแห่งชาติห้วยน้ำดัง สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 150 คน และ 5) ลานกางเต็นท์ดอยปุย ไม่มีบริการอาหาร นักท่องเที่ยวต้องจัดเตรียมอาหารและอุปกรณ์ประกอบอาหารไปเอง มีค่ายพักเยาวชนจำนวน 4 หลัง ให้บริการบริเวณน้ำตกหมอกฟ้า พักได้หลังละ 15 คน

สรุปได้ว่า ลักษณะของสถานที่พักแรม มีความแตกต่างกันไปตามเกณฑ์การจัดแบ่งแล้วแต่จะเป็นการจัดจำพวกเพื่อวัตถุประสงค์ของนักท่องเที่ยว ที่มีความต้องการที่จะพักแรมตามความต้องการของตนเอง เช่น พักแรมในสถานที่ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้าน เช่น โรงแรม โมเต็ล เรือนแรม หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การเดินป่า นักท่องเที่ยวต้องมี การตั้งแคมป์ และสถานที่ท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องมีสถานที่ไว้ตั้งแคมป์ให้นักท่องเที่ยวด้วย

5. ข้อมูลข่าวสาร

5.1 ความหมายข้อมูลข่าวสาร

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 128) กล่าวว่า ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การให้ข่าวสารทางการท่องเที่ยวด้วยการเผยแพร่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อช่วยกระตุ้นและเร่งเร้าให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว จึงเป็นหน้าที่ของทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องช่วยกันอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวรับรู้ พร้อมทั้งชักจูงให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวในประเทศของตนให้มากที่สุด

ณัฐพงษ์ หอมจันทร์ (2548, หน้า 10) กล่าวว่า ข้อมูลข่าวสาร เป็นการติดต่อสื่อสารด้วยช่องทางต่าง ๆ สามารถเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ ส่งผลให้บุคคลมีการ

ปรับเปลี่ยนทัศนคติ เกิดความตระหนัก อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมากขึ้น แต่ช่องทางที่ใช้ต้องมีความเหมาะสมกับสถานการณ์และกลุ่มเป้าหมาย

ธิดารัตน์ คีรี (2548, หน้า 16) กล่าวว่า ข้อมูลข่าวสาร เป็นการส่งเสริมตลาดของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วยการเผยแพร่ข่าวสาร เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการซื้อบริการของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เช่น การออกหนังสือแนะนำบริการของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยว

โสภณ วัฒนมงคล (2549, หน้า 21) กล่าวว่า ข้อมูลข่าวสาร เป็นการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเพื่อเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปใช้บริการ รวมทั้งการขอความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานที่ท่องเที่ยว นั้น โดยควรกระทำอย่างกว้างขวางและติดต่อกัน

วีรยา อภิภัทร (2549, หน้า 1) กล่าวว่า ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง สิ่งที่สามารถให้ความหมายให้รู้เรื่องราวข้อเท็จจริง ข้อมูล หรือสิ่งใด ๆ ไม่ว่าจะสื่อสารความหมายนั้นจะทำได้โดยสภาพของสิ่งนั้นเอง หรือ โดยผ่านวิธีการใด ๆ และไม่ว่าจะได้จัดทำไว้ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผ่นผัง แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึกภาพหรือ เสียงการบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ปรากฏได้ ดังนั้นเอกสารจึงเป็นสิ่งที่ใช้ในการสื่อสารข้อมูลข่าวสารตามเจตนาของเอกสารนั้น

วิเศษศักดิ์ โคตรอาษา (2553, ย่อหน้า 1) กล่าวว่า ข้อมูลข่าวสาร ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ข้อมูล หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือสิ่งที่ถือหรือยอมรับว่าเป็นข้อเท็จจริงสำหรับใช้เป็นหลักในการอนุมานหาความจริงหรือการคำนวณ ข้อมูลจึงมีความหมายในลักษณะที่เป็นข้อมูลดิบ (raw data) เรียกได้ว่าเป็นสิ่งที่ได้จากการสังเกตปรากฏการณ์การกระทำหรือลักษณะต่างๆ ของวัตถุ สิ่งของ คน สัตว์ หรือพืช แล้วบันทึกไว้เป็นตัวเลข สัญลักษณ์ ภาพหรือเสียง

สรุปได้ว่า ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง สิ่งที่สามารถให้ความหมายให้รู้เรื่องราว ข้อเท็จจริง ข้อมูลข่าวสารโดยผ่านสื่อต่างๆ เช่นจัดทำไว้ในรูปของเอกสาร แฟ้ม รายงาน หนังสือ แผ่นผัง แผนที่ ภาพวาด ภาพถ่าย ฟิล์ม การบันทึก ภาพหรือเสียง การบันทึกโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือวิธีอื่นใดที่ทำให้สิ่งที่บันทึกไว้ เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้ความเข้าใจและเพิ่มความสนใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวที่อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย

5.2 องค์ประกอบข้อมูลข่าวสาร

ธิดารัตน์ คีรี (2548, หน้า 21) กล่าวว่า ระบบข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งสำคัญสำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะกับนักท่องเที่ยวซึ่งจะมีความต้องการข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวก่อนและขณะเดินทางท่องเที่ยว เท่าที่ผ่านมาองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งชาติ จะให้บริการข่าวสารกับนักท่องเที่ยว 3 ลักษณะด้วยกัน

1. จัดส่งข่าวสารข้อมูลตามที่นักท่องเที่ยวได้ขอมาทั้งทางโทรศัพท์ ไปรษณีย์ โดยรวมถึงผู้ที่มาติดต่อสอบถามกับพนักงานด้วยตนเองทั้งนี้ อาจมีการสร้างฐานข้อมูล

2. องค์การจะป้อนข้อมูลให้กับเครือข่ายของสำนักงานข้อมูลข่าวสารนักท่องเที่ยวที่มีอยู่ทั่วประเทศ เพื่อให้บริการข่าวสารกับนักท่องเที่ยวทั้งทางโทรศัพท์ จดหมาย และ เคาน์เตอร์ข่าวสาร ซึ่งบางแห่งเปิดให้บริการสำรองห้องพักโดยคิดค่าตอบแทน

3. เป็นการดำเนินงานผ่านสำนักงานการท่องเที่ยว ที่ตั้งอยู่ในประเทศซึ่งเป็นตลาดหลักของการท่องเที่ยว สำนักงานฯ เหล่านี้มีความสำคัญต่อองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวหรือสำนักงานใหญ่ในการตลาด เนื่องจากมีส่วนช่วยในการเลือกแหล่งท่องเที่ยววางแผนรวมทั้งกระจายข่าวสารข้อมูลไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อ

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 128) กล่าวว่า องค์ประกอบข้อมูลข่าวสารในการท่องเที่ยวที่จะอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพมีดังนี้

1. การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของรัฐบาล โดยรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ได้ใช้หลาย ๆ แนวทางในการส่งเสริมการตลาดทางการท่องเที่ยวของประเทศให้เจริญเติบโต ด้วยการชักจูงนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ แต่การที่นักท่องเที่ยวจะตัดสินใจเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวประเทศใดก็ต้องมีข่าวสารทางการท่องเที่ยวของประเทศนั้นให้ประกอบการพิจารณาและตัดสินใจ ฉะนั้นการอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องเผยแพร่ไปยังนักท่องเที่ยว เพื่อชักจูงให้มาท่องเที่ยว

2. การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของเอกชน โดยธุรกิจท่องเที่ยวพยายามส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการโน้มน้าวชักจูงให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศให้ได้มากที่สุด เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากธุรกิจเอกชนที่ประกอบธุรกิจท่องเที่ยวก็จะลงทุนสร้างบริการทางการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานและมีจำนวนเพียงพอกับปริมาณความต้องการของนักท่องเที่ยวไว้บริการ การอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวจากประเทศต่าง ๆ เกิดความสนใจและตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

จันทร์จิราพร พิบูลย์ (2548, หน้า 14) กล่าวว่า การค้นหาข้อมูลได้มากน้อย ขึ้นกับองค์ประกอบ 8 ประการ ดังนี้ 1) ข้อมูลดังกล่าวหาได้ยากหรือง่ายเพียงใด 2) ผู้ที่จะเดินทางมีความศรัทธาหรือตื่นเต้นต่อสถานที่ที่จะเดินทางเพียงใด 3) ผู้ที่จะเดินทางมีความพึงพอใจต่อข้อมูลที่ได้รับมากน้อยเพียงใด 4) ผู้ที่จะเดินทางมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับการเดินทางในแต่ละครั้งมากน้อยเพียงใด 5) ข้อมูลจากบุคคลต่าง ๆ เช่นจากเพื่อน สมาชิกในครอบครัว ผู้ที่รู้จัก 6) ข้อมูลจากแหล่งขาย เช่น การโฆษณา เจ้าหน้าที่ประจำบริษัท ตัวแทนจำหน่าย 7) จากประสบการณ์ เช่นเคยใช้บริการแล้ว และ 8) จากการประชาสัมพันธ์ เช่น จากบทความในหนังสือพิมพ์ นิตยสารท่องเที่ยว

โสภณ วัฒนมงคล (2549, หน้า 21) กล่าวว่า การจัดทำข้อมูลข่าวสาร ประชาสัมพันธ์ประกอบด้วย การจัดทำคู่มือเพื่อแจกนักท่องเที่ยว ซึ่งในคู่มือดังกล่าวจะประกอบด้วย สถานที่ที่จะเข้าไปท่องเที่ยวว่ามีที่ใดบ้าง มีอะไรที่น่าจะเข้าไปชม ใช้เวลาในการเดินทางมากน้อยเพียงใด และควรบอกข้อปฏิบัติเมื่อเข้าไปชมสถานที่ดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ ข้อมูลที่จัดทำขึ้น ควรส่งไปโฆษณาตามสื่อต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์จะช่วยให้ประชาชนทั่วไป รู้จักและเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สถานที่ท่องเที่ยวแห่งนั้นคุ้มค่าในการลงทุน และจ้างเจ้าหน้าที่ดูแลรักษา

สรุปลงค์ประกอบข้อมูลข่าวสาร ได้ว่า ระบบข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งสำคัญ สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยเฉพาะกับนักท่องเที่ยวซึ่งจะมีความต้องการข้อมูล เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวก่อนและขณะเดินทางท่องเที่ยว ดังนั้นข้อมูลที่นักท่องเที่ยวได้รับต้อง เป็นข้อมูลที่หาได้ง่าย จากแหล่งต่าง ๆ เช่นการโฆษณา จากนิตยสาร หนังสือพิมพ์ และจาก ประสบการณ์ของผู้ที่เคยไปเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวมีการรับรู้แล้วมีความเข้าใจในข้อมูลข่าวสาร สามารถเดินทางมาท่องเที่ยวตามข้อมูลข่าวสารที่นักท่องเที่ยวได้รับ

5.3 ลักษณะข้อมูลข่าวสาร

ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ (2544, หน้า 107) กล่าวว่า ข้อมูลข่าวสารในการทำให้นักท่องเที่ยวสนใจ และรับรู้ จำเป็นต้องมีสื่อติดต่อระหว่างผู้ผลิต และลูกค้าตลาดเป้าหมาย เพื่อแจ้งข่าวสารหรือจูงใจให้เกิดทัศนคติ และพฤติกรรมที่ซื้อ โดยเครื่องมือเหล่านี้ประกอบด้วย

1. การโฆษณา สื่อที่นิยมใช้ เช่น โทรทัศน์ เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด แต่เสียค่าใช้จ่ายสูงมาก วิทยุ สามารถส่งข้อมูลไปได้กว้างไกลหนังสือพิมพ์ ให้ข้อมูลรายละเอียด นิตยสาร ให้ข้อมูลเฉพาะแก่กลุ่มเป้าหมาย ป้ายโฆษณา และการโฆษณานอกสถานที่โฆษณา ทางไปรษณีย์ หรือจดหมายแผ่นพับ ภาพยนตร์ วีดีโอ การจัดแสดงสินค้า ณ จุดขาย

2. การประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ต่อสาธารณชน เช่น การจัดแถลงข่าวสื่อมวลชน การสัมภาษณ์บุคคลที่อยู่ในวงการที่เกี่ยวข้อง การจัดทัศนศึกษา เพื่อนำข้อมูลไป โฆษณาการเข้าร่วมกับชุมชนต่าง ๆ เช่น ร่วมงานประจำปีของเมืองสำคัญ หรือของประเทศ การจัดกิจกรรมในโอกาสพิเศษ เช่น งานกีฬา การประกวดแข่งขันต่าง ๆ

3. การขายโดยบุคคล เป็นการนำเสนอสินค้า และบริการขายไปยังลูกค้า เพื่อ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวสินค้า และบริการ โดยอาศัยพนักงานขาย

4. การส่งเสริมการขาย เช่น การร่วมโฆษณากับผู้ประกอบกิจการธุรกิจท่องเที่ยว การจัดชิงโชค ชิงรางวัล

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548, หน้า 142) กล่าวว่า การอำนวยความสะดวกข้อมูล การท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายโดยผ่านสื่อต่าง ๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้นักท่องเที่ยวได้รับข่าวสารทางการท่องเที่ยวเหล่านั้น เช่นจากหนังสือพิมพ์ จากนิตยสาร จาก องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว จากบริษัทนำเที่ยว จากบริษัทการบิน จากญาติมิตร เป็นต้น

ข้อมูลทางการท่องเที่ยวอาจเป็นข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สภาพภูมิศาสตร์ ที่พัก การคมนาคม ความปลอดภัย เป็นต้น

สรุปลักษณะข้อมูลข่าวสารได้ว่า การอำนวยความสะดวกข้อมูลการท่องเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายโดยผ่านสื่อต่างๆ ซึ่งข้อมูลทางการท่องเที่ยวอาจเป็นข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ สภาพภูมิศาสตร์ ที่พัก การคมนาคม ความปลอดภัย ในการทำให้นักท่องเที่ยวสนใจและรับรู้ จำเป็นต้องมีสื่อเพื่อแจ้งข่าวสารหรือจูงใจประกอบด้วยการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การขายโดยบุคคล และการส่งเสริมการขาย

5.4 ลักษณะข้อมูลข่าวสารของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย

อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย (2552, ย่อหน้า 1) อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย ได้มีการจัดทำฐานข้อมูลโดยสามารถเข้าไปดูรายละเอียดต่างๆ ได้ทางอินเทอร์เน็ตได้ที่ www.dnp.go.th หรือสอบถามข้อมูลจากสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ทุกจังหวัดทั่วประเทศ หรือหนังสือแนะนำเที่ยวที่มีข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุยตามร้านหนังสือชั้นนำทั่วประเทศ และนอกจากนี้ยังมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุยที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ ซึ่งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวจะเปิดให้บริการทุกวัน ไม่เว้นวันหยุดราชการ นอกจากนี้ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยยังมีบริการห้องสมุด และฉายสไลด์แก่ผู้ที่สนใจอีกด้วย นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาขอรับบริการข้อมูลได้ตามศูนย์บริการที่ได้จัดไว้จำนวน 4 ศูนย์ ได้แก่ 1) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหน้าตมณฑลธาร 2) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหน้าตมแม่สา 3) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหน้าตมหมอกฟ้า และ 4) ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวลานกางเต็นท์ดอยปุย

สรุปลักษณะข้อมูลข่าวสาร ได้ว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นการจูงใจให้เกิดทัศนคติ และพฤติกรรมการซื้อของนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารจากการโฆษณา สื่อที่นิยมใช้ เช่น โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดแต่เสียค่าใช้จ่ายสูงมาก วิทยุสามารถส่งข้อมูลไปได้กว้างไกล หนังสือพิมพ์ให้ข้อมูลรายละเอียด การประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ต่อสาธารณชนจากองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยว จากบริษัทการบินจากญาติมิตร เป็นต้น ข้อมูลทางการท่องเที่ยวอาจเป็นข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ และมีความพึงพอใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวตามสถานที่ท่องเที่ยว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สุชาติ นิมหิรัญวงษ์ (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศของผู้สูงอายุ” ผลวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการท่องเที่ยวภายในประเทศ ในระดับปานกลาง โดยมีความต้องการท่องเที่ยวตาม

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากที่สุด มีความต้องการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศาสนสถาน ในระดับปานกลาง มีความต้องการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมในระดับน้อยปัจจัยที่มีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ เพศ สถานภาพสมรส ลักษณะครอบครัว ระดับการศึกษา ภาวะสุขภาพ รายได้ การประกอบอาชีพหลังเกษียณอายุ ตำแหน่งครั้งสุดท้ายก่อนเกษียณอายุ การให้คุณค่าต่อการท่องเที่ยว การสนับสนุนของครอบครัว การรับรู้ข่าวสารการท่องเที่ยว และประสบการณ์การท่องเที่ยว

ณัฐชามณูช สุวิทย์พันธุ์ (2545, บทคัดย่อ) ศึกษา การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ทัศนคติ และแนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และแนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบบโฮมสเตย์ของนักท่องเที่ยวชาวไทย ผลการวิจัยดังต่อไปนี้ 1) นักท่องเที่ยวชาวไทยมีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ อยู่ในระดับปานกลาง มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ และมีแนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์อยู่ในระดับค่อนข้างสูง 2) นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ จากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจแตกต่างกัน ผู้มีอาชีพต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบ โฮมสเตย์จากสื่อเฉพาะกิจแตกต่างกัน แต่เปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน และสื่อบุคคลไม่แตกต่างกัน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีเพศ สถานภาพสมรส การศึกษา และรายได้ต่างกัน มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ จากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจไม่แตกต่างกัน 3) การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ จากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับความรู้เกี่ยวกับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ 4) การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์จากสื่อเฉพาะกิจมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ 5) การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ จากสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก กับแนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ 6) ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติ และแนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ และ 7) ทัศนคติต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ แนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบโฮมสเตย์

วาชรัตน์ นันทเสน (2546, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.7 อายุเฉลี่ย 30.32 ปี มีการ

ศึกษาระดับปริญญาตรี มากที่สุดร้อยละ 58.5 อาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุด ร้อยละ 26.7 มีรายได้เฉลี่ย 15,106.83 บาทต่อเดือน ภูมิลำเนาส่วนใหญ่อยู่ในกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 25.4 และเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรกร้อยละ 66.0 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ที่มีความพร้อมมากคือ ผาซุซง และลานหินปุ่ม การบริการที่พัก สภาพและคุณภาพอากาศ ปัจจัยเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลทำให้ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริการต่าง ๆ และสภาพแวดล้อม อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแห่งนี้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ในการท่องเที่ยว

จันทร์จิราพร พิบูลย์ (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยในการตัดสินใจเลือกที่พักแรมและแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ของนักท่องเที่ยวตะวันออกกลาง ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศสหรัฐอเมริกาหรับเอมิเรตส์ให้ความสำคัญกับบริษัททัวร์ในฐานะสื่อที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกที่พักแรมและแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ และเลือกที่พักแรมประเภทโรงแรม โดยมีปัจจัยคุณลักษณะของที่พักแรมที่สำคัญที่สุดในการเลือกคือ ท่าเลที่ตั้งของโรงแรมที่อยู่ย่านใจกลางเมือง มีความสะดวกสบายในการเดินทาง และเลือกเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติเช่น น้ำตกภูเข่า เป็นต้นโดยมีปัจจัยคุณลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุด ในการเลือกแหล่งท่องเที่ยวคือความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว และพบว่ากลุ่มตัวอย่างจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วง ฤดูฝน ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม - เดือนกันยายน โดยเฉพาะเดือนสิงหาคมมีจำนวนมากที่สุด ระยะเวลาในการพำนักและท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ตั้งแต่ 3 วัน - 7 วันผลของการศึกษานี้จะเป็นการชี้แนะแนวทางความต้องการของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศตะวันออกกลางต่อแหล่งท่องเที่ยวและที่พักในปัจจุบันและในอนาคต เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวที่จะวางนโยบายการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้

ธิดารัตน์ คีรี (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 15 - 29 ปี สถานภาพโสด และอาศัยอยู่ที่กรุงเทพมหานคร เหตุผลในการเลือกท่องเที่ยวอุทยานเขาใหญ่ เพราะคำชวนจากเพื่อนหรือญาติ ช่วงเวลาเดินทางส่วนใหญ่เป็นช่วงวันหยุดปลายสัปดาห์ ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มากที่สุด คือปัจจัยด้านสถานที่ท่องเที่ยวในด้านความสวยงามสงบ และเป็นธรรมชาติ เมื่อนำปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เปรียบเทียบกับตัวแปรอิสระในภาพรวม พบว่า เพศ อายุ รายได้ อาชีพ และที่อยู่อาศัย ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนสถานภาพ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระดับการศึกษา มีความแตกต่างกันอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้าน พบว่า เพศ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อายุ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และปัจจัยด้านความปลอดภัย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สถานภาพ มีความแตกต่างกันในด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ปัจจัยด้านการคมนาคม ปัจจัยด้านความปลอดภัย และปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัจจัยด้านสถานที่ท่องเที่ยวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุญญรัตน์ นามวงศ์ (2548, บทคัดย่อ) ศึกษายุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของคณะกรรมการชุมชนเทศบาลตำบลเกาะสมุย อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี การศึกษาวิจัย พบว่า บริบทของอำเภอเกาะสมุย เป็นพื้นที่ที่เหมาะสมและมีศักยภาพในด้านพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยลักษณะทางกายภาพและภูมิประเทศ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นผู้ชายอายุอยู่ระหว่าง 41 - 45 ปี การศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อาชีพหลักเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวและพาณิชย์กรรม รายได้สุทธิต่อปี 50,000 – 100,000 บาท และ 100,001 – 200,000 บาท ในสัดส่วนที่เท่ากันและมีภูมิสำเนาส่วนใหญ่เป็นคนเกาะสมุย ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเรื่องสร้างความรู้ความเข้าใจทางสิ่งแวดล้อม โดยให้ความรู้และจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งเสริมฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรม การท่องเที่ยวบนพื้นฐานสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติจะต้องจัดเรื่องเกษตรธรรมชาติ การประกอบธุรกิจที่คำนึงถึงการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น สร้างชุมชนเข้มแข็ง ความยั่งยืนทางนิเวศ โดยพัฒนาศักยภาพ วางผัง กฎระเบียบชุมชนและปลูกฝังแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผลประโยชน์ของคนในท้องถิ่นจะต้องมีการทำงานแบบประชาคม จัดตั้งสหกรณ์ แก่ไขกฎระเบียบโครงสร้างภาษี และมีรูปแบบการบริหารจัดการที่ดี ด้านความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวจะต้องให้ความรู้ การท่องเที่ยวคำนึงในลักษณะการนิเทศ การบริการที่เป็นเลิศ พัฒนาระบบสถาบันทางสังคม และบริการพื้นฐาน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การประเมินความรู้ การร่วมคิดตัดสินใจ การร่วมทำแผนปฏิบัติการ เจตคติต่อกระบวนการตามบทบาทหน้าที่ พบว่า ก่อนและหลังปฏิบัติการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ ถ้าคณะกรรมการชุมชนได้เข้าร่วมกระบวนการปฏิบัติการพัฒนายุทธศาสตร์ในครั้งนี้ จะมีความรู้และเจตคติมากกว่าก่อนเข้าร่วมปฏิบัติการ

จักรกฤษณ์ เรืองเวช (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จังหวัดชลบุรี) ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 21 - 30 ปี มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพนักเรียนนักศึกษา มีรายได้ต่อเดือน 5,001 - 10,000 บาท ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด และมีวัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยว เพื่อ

พักผ่อน / สัมผัสธรรมชาติ และ 2) การเปรียบเทียบพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวใน ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและอนุรักษ์ป่าชายเลนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (จังหวัดชลบุรี) จำแนก ตามลักษณะส่วนบุคคล วัตถุประสงค์ในการท่องเที่ยวและความรู้พื้นฐานด้านการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ จังหวัดชลบุรี พบว่า ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นอาชีพ และสถานภาพสมรส พบว่า แตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุทิน สอนงผัน (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อ พัฒนาผลิตภัณฑ์ ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนชาวกะเหรี่ยง อำเภอ สวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ ท้องถิ่นเพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนชาวกะเหรี่ยง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ใน กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในชุมชนชาวกะเหรี่ยงชายแดนไทยและพม่า นั้น การกำหนดแผนงาน และกระบวนการจัดกิจกรรมในชุมชนชาวกะเหรี่ยงอย่างเหมาะสม ตามลำดับขั้นตอน ก่อให้เกิดกิจกรรมที่สร้างสรรค์กระบวนการทางสังคมเป็นอันดับแรกและ กระบวนการทางสังคมที่สร้างขึ้นในกิจกรรมการวิจัยได้มีส่วนกระตุ้นให้เกิดกระบวนการ พัฒนาขึ้นในชุมชนชาวกะเหรี่ยงชายแดนไทยและพม่า โดยโครงการวิจัยนี้มุ่งเน้นไปที่การ พัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนชาวกะเหรี่ยงที่กำลัง เพิ่งฟูขึ้น การดำเนินกิจกรรมการวิจัยที่สร้างบรรยากาศร่วมคิด ร่วมวางแผนและร่วม กระบวนการทำให้ชุมชนกะเหรี่ยงมีการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกือบจะสูญหายไปให้กลับมาใช้ อีกด้วยความมั่นใจและเข้าใจผลของการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มากขึ้น นอกจากนี้แล้ว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในชุมชนชาวกะเหรี่ยง ทำให้มีการ ฟื้นฟูเทคโนโลยี พื้นบ้าน การฟื้นฟูรูปแบบวิถีวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมให้มีการนำมาใช้อีกครั้งจนผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน ที่มีการพัฒนาขึ้นนั้น มีการส่งขายและมีการผลิตขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลน ทำให้ชุมชน ชาวกะเหรี่ยงมีโอกาสและทางเลือกเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้แล้วการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนา ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในชุมชนกะเหรี่ยงยังเกิดผลดีต่อการเพิ่มศักยภาพทางสังคมในชุมชน ชาว กะเหรี่ยงอีกด้วยการจัดกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในชุมชนชาวกะเหรี่ยง ชายแดนไทยและพม่าทำให้ชาวกะเหรี่ยงที่นิยมแลกเปลี่ยนทางสังคมหันมาร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมกระบวนการต่าง ๆ จนชาวกะเหรี่ยงเรียนรู้วิถีแห่งการแลกเปลี่ยน การปรึกษาหารือ และ การ แสวงหาหนทางแก้ปัญหาโดยสันติวิธี นอกจากนี้แล้วการส่งเสริม ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นยังช่วย สร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ด้านการประชาสัมพันธ์ และการแสวงหาความ ร่วมมือระหว่าง ประชาชน ข้าราชการ เจ้าของกิจการตลอดจนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในการแสวงหาหนทางเสริมสร้างศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในชุมชนชาวกะเหรี่ยงให้ มีประสิทธิภาพ จนอำเภอสวนผึ้งกลายเป็นดินแดนแห่งการท่องเที่ยวที่มีความพร้อมเต็ม ศักยภาพและชุมชนชาวกะเหรี่ยงต่าง ๆ มีการเตรียมการรองรับการท่องเที่ยวอย่างมี

ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลทั้งในปัจจุบันและในอนาคตจนสภาพชุมชนชาวกะเหรี่ยงชายแดนไทยและพม่ามีโอกาส สร้างงาน สร้างรายได้ที่ยั่งยืนต่อไป

อุมาพร ศุภการ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชน ตำบลสะพลี จังหวัดชุมพร การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชนตำบลสะพลี อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร โดยทำการศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากอดีตถึงปัจจุบันพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ขาดจิตสำนึก ขาดการปลูกฝัง และขาดผู้นำในการอนุรักษ์ธรรมชาติและไม่เข้าใจกิจกรรมที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และต้องการให้มีการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น และเมื่อจัดลำดับความสำคัญและระบุกิจกรรมพบว่าลำดับที่หนึ่ง คือการมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายรายได้ ลำดับที่สอง คือ การสนับสนุนกิจกรรมที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ลำดับที่สามมี 2 กิจกรรม คือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวซึ่งทุกกิจกรรมประชาชนสามารถทำเองได้ทุกกิจกรรม และเมื่อให้ร่วมกันหาผู้สมัครใจรับผิดชอบแต่ละกิจกรรมโดยให้ประชาชนทุกคนร่วมกันแสดงความคิดเห็นพร้อมระบุกิจกรรมและโครงการที่อยากให้เกิดขึ้น จัดลำดับความสำคัญและกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการ (action plan) จากการศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใน 4 ประเด็น พบว่าประชาชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายรายได้มากที่สุด รองลงมา คือ การสนับสนุนกิจกรรมที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ลำดับที่สามมี 2 ประเด็น คือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวตามลำดับ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ผู้วิจัยต่างประเทศได้จัดทำขึ้น ในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ซึ่งกล่าวไว้ดังนี้

เวนดี้ (Wendy ,1996, abstract) เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่ต้องเข้าไปสัมพันธ์กับชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ท่องเที่ยว จึงทำให้การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องให้ความสำคัญกับชุมชน โดยควรที่จะคำนึงถึงการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ และคำนึงถึงการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชุมชน ดังที่ เวนดี้ (Wendy) ได้ศึกษาเรื่อง ชุมชนท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์และวิจัยพัฒนาที่ยั่งยืนของสตรี (community - based tourism for conservation and women's development) ซึ่งพบว่าการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบนภูเขาหิมาลัยของชาวเนปาลนั้นมีสิ่งที่จะต้องได้รับการอนุรักษ์มิใช่เพียงความหลากหลายทางชีวภาพบนภูเขาเท่านั้น แต่ยังคงรวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมด้วย และ

ในช่วงระยะเวลา 3 ปี ได้ให้ชุมชนในเนปาลทั้งสิ้น 9 ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการและร่วมวางแผนการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมให้สตรีเป็นแกนนำในการร่วมประเมิน ซึ่งสตรีเหล่านี้มาจากเนปาลและรัฐสิกขิม เพราะสตรีเหล่านี้ได้รับการฝึกฝนให้เป็นมัคคุเทศก์เดินป่า และได้รับการอบรม (APPA - appreciative participating planning and action based tourism programmer) และได้รับความร่วมมือจาก 7 ประเทศในภูมิภาคแอฟริกาและเอเชียใต้

ชอปเทน (Choptain, 2000, abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาทัศนคติที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและลักษณะเฉพาะในการเลือกของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรัฐควินตানা ประเทศเม็กซิโก ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีทัศนคติที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เหตุจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยว ทรัพยากรธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรัฐควินตนา ประเทศเม็กซิโกที่แตกต่างกัน โดยนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีลักษณะเฉพาะในการเลือกความสนใจในทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกันและจากการที่มีความต้องการที่แตกต่างกันทำให้มีการเรียกร้องให้มีการจัดการท่องเที่ยวตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ ทำให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีการวางแผน การจัดการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดี เหมาะสมและตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยวที่ต้องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศเม็กซิโกต่อไป

บีฟติง (Beeffink, 2004, abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา มัคคุเทศก์ท้องถิ่นในประเทศฟิจิ ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวที่สร้างผลกำไรและพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศฟิจิ ในขณะที่เดียวกันก็ยังช่วยในการอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อมของประเทศฟิจิในตัวด้วย งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมในการวางจ้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่นในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในสังคมชนบท ซึ่งพบว่าจากการวางจ้างมัคคุเทศก์ท้องถิ่นทำให้ตัวมัคคุเทศก์เองเกิดรายได้เสริมจากงานประจำ เช่น การว่าจ้างชาวนาในชนบทให้มาเป็นมัคคุเทศก์ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและทำให้แบบแผนชีวิต สังคมและวัฒนธรรมเริ่มเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เช่น ลดจำนวนการย้ายจากชนบทสู่เมืองให้น้อยลง คนในท้องถิ่นเริ่มมีงานทำ ตลอดจนทำให้คนท้องถิ่นในสังคมชนบทมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

แฮริส (Harris, 2005, abstract) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการพัฒนาสุขภาพชุมชนของชาวอะบอริจิน กรณีเกาะเลน็อกซ์ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนชาวอะบอริจิน บนเกาะเลน็อกซ์ไม่ได้มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจของชุมชนมากเท่ากับความต้องการที่จะพัฒนาชุมชน โดยได้มีการวางแผนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โปรแกรมการท่องเที่ยวที่จะช่วยในการพัฒนาชุมชนพื้นเมืองและทำการศึกษาถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวในลักษณะนี้ โดยจะต้องพิจารณาว่าธุรกิจการท่องเที่ยวประเภทนี้จะมีผลกระทบต่อสภาพสังคม วัฒนธรรม การเมืองและ

สิ่งแวดล้อมของชุมชนนี้หรือไม่ เพื่อให้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนและสังคมของชาวอะบอริจินต่อไป

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ ได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นเรื่องสร้างความรู้ความเข้าใจทางสิ่งแวดล้อม โดยให้ความรู้และจัดกิจกรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศส่งเสริมฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรม การท่องเที่ยวบนพื้นฐานสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ นั้น มีหลายด้าน ได้แก่ สถานที่ท่องเที่ยว ความปลอดภัย การคมนาคม ซึ่งจำแนกตามรายได้ ช่วงอายุ พฤติกรรมการท่องเที่ยวของแต่ละบุคคล การบริการ สถานที่พักผ่อน แหล่งสาธารณูปโภค ฯลฯ ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาเพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศของคนไทยในอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ - ปุย จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ประยุกต์กรอบแนวคิดตามทฤษฎีของบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548ก, หน้า 50 - 51) โดยให้มีความสอดคล้องต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว และเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ในการมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมุ่งเน้นการเป็นผู้รับและผู้ให้ที่ดีของนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นต่อแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และเป็นแนวทางในการเสริมสร้างกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดรายได้แก่ชุมชนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น